

UCHWAŁA NR 297/XXXVI/2022
Rady Gminy Roźwienica
z dnia 30 grudnia 2022r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” na lata 2022-2030

Na podstawie art. 10g i art. 18 ust. 2 pkt 6a) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U.2022.559 z późn zm.) oraz art. 3 pkt 3) i art. 9 pkt 6) ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. 2021.1057 z późn. zm.)

uchwała się, co następuje:

- § 1. Przyjmuje się Strategię Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” na lata 2022-2030, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.**
- § 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.**
- § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.**

Przewodniczący Rady Gminy
Roźwienica
[Podpis]

UZASADNIENIE

Uchwalenie przez Radę Gminy Roźwienica Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” na lata 2022 – 2030 następuje zgodnie z regulacją zawartą w art. 18 ust 2 pkt 6 ustawy o samorządzie gminnym. Tworzenie diagnozy i identyfikacja obszarów problemowych dla wytyczenia celów strategicznych do opracowania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” na lata 2022 – 2030 następowało podczas konsultacji i prac zespołowych.

Właściwe zdefiniowanie kierunków inwestowania i przeobrażeń Gminy Roźwienica jest warunkiem koniecznym dla uzyskania możliwości wsparcia tych zamierzeń w nadchodzącym, nowym okresie programowania finansowego ze środków Unii Europejskiej.

Strategia Rozwoju Gminy Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” na lata 2022 – 2030 zawiera priorytety (cele strategiczne), cele operacyjne i opisy działań prowadzących do realizacji zidentyfikowanych priorytetów. Wszystkie plany i zamierzenia realizowane przez władze samorządowe będą nawiązywać do uchwalonej przez Radę Gminy Roźwienica Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” na lata 2022 – 2030.

Przewodniczący Rady Gminy
Roźwienica

Zbigniew Cizak

STRATEGIA ROZWOJU PONADLOKALNEGO „WSPÓLNY ROZWÓJ”

2022 - 2030

Spis treści

1. Wprowadzenie	3
2. Wymiar terytorialny i podstawa prawna opracowania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego "Wspólny Rozwój" na lata 2022-2030	5
3. Synteza i wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej	11
3.1. Synteza diagnozy.....	12
3.2. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej.....	13
3.3. Analiza SWOT.....	26
4. Spójność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego "Wspólny Rozwój" z dokumentami i celami na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym.....	31
5. Plan operacyjne Strategii Rozwoju Ponadlokalnego "Wspólny Rozwój" na lata 2022-2030 oraz kierunki interwencji rozwoju OF	40
6. Kluczowe działania - projekty strategiczne	59
7. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej wraz z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.....	76
8. Obszary strategicznej interwencji.....	91
9. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	109
9.1. Struktura organizacyjna zarządzania Strategią	110
9.2. Aktualizacja Strategii.....	112
9.3. Zmiana składu porozumienia	113
9.4. System monitoringu i oceny skuteczności realizacji Strategii.....	113
9.5. Monitorowanie procesu wdrażania Strategii.....	113
9.6. Ocena (ewaluacja) stopnia osiągnięcia celów strategicznych	114
9.7. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych.....	116
9.8. Partycypacja społeczna na etapie przygotowania Strategii.....	117
9.9. Partycypacja społeczna na etapie realizacji Strategii i oceny efektów Strategii.....	119
9.10. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.....	120
10. Ramy finansowe i źródła finansowania Strategii	122
Spis tabel.....	127
Spis map.....	129
Spis zdjęć.....	131

ROZDZIAŁ 1

WPROWADZENIE

Samorządy lokalne mierzą się z wieloma wyzwaniami związanymi z procesami depopulacji, zmianami technologicznymi oraz zjawiskami natury globalnej, jak zmiany klimatyczne. W szczególnej sytuacji są obszary wiejskie, gdzie problemy te ujawniają się w większym nasileniu - powodując realne zagrożenie marginalizacją społeczno-gospodarczą. Jednocześnie obszary te dysponują wieloma zasobami, które odpowiednio wykorzystane mogą złagodzić występujące problemy, a w niektórych przypadkach mogą być przekute na atuty służące przyspieszeniu procesów rozwojowych.

Wyzwania, przed jakimi stoją samorządy gmin: Gminę Chłopice, Gminę Jarosław, Gminę Laszki, Gminę Pruchnik, Gminę Pawłosiów, Gminę miejską Radymno, Gminę Radymno, Gminę Rokietnica, Gminę Roźwienica, Gminę Stary Dzików, Gminę Stubno, Gminę Wiązownica oraz Gminę Wielkie Oczy skłoniły ich włodarzy do poszukiwania nowych rozwiązań pozwalających na zapewnienie mieszkańcom dostępu do usług publicznych wysokiej jakości oraz wspieranie rozwoju lokalnej gospodarki. Jednym z takich rozwiązań jest usystematyzowana współpraca, pozwalająca na racjonalizację wydatków budżetowych oraz prowadzenie działań służących rozwiązaniu problemów jak największej liczby mieszkańców porozumienia, niezależnie od gminy, którą zamieszkują. Samorządy te przyjęły również nazwę dla swojego porozumienia „Wspólny Rozwój”

W związku z tym trzynaście gmin leżących na terenie trzech powiatów (jarosławski, przemyski oraz lubaczowski) postanowiły podjąć ściślejszą współpracę i wprowadzić nowatorskie rozwiązania, służące większej efektywności prowadzonych inwestycji, lepszej realizacji bieżących usług publicznych, zwiększaniu swoich szans na uzyskanie dodatkowych środków zewnętrznych, a także mobilizacji i zwiększeniu aktywności mieszkańców w dbaniu o rozwój tego obszaru. W tym celu w dniu 24 lutego 2022 roku w siedzibie Urzędu Gminy Jarosław, gminy podpisały porozumienie określające zasady współpracy przy opracowaniu i wdrażaniu **Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” na lata 2022 – 2030.**

Niniejsza Strategia stanowi wyraz wspólnej polityki partnerskich gmin do roku 2030, nie odbierając żadnej z gmin prawa do przygotowania strategii rozwoju lokalnego.

Jest to pierwszy tego typu dokument, opracowany we współpracy tych gmin z innymi samorządami, choć należy zwrócić uwagę na doświadczenia we współpracy zdobyte m.in. dzięki współpracy w ramach Lokalnych Grup Działania czy związków gmin, w których uczestniczą samorządy. Przyjęty tryb ekspercko-partycypacyjny pozwolił na włączenie w jego przygotowanie wielu środowisk.

Strategia składa się z czterech zasadniczych części (tj. diagnostycznej, strategicznej, wdrożeniowej oraz opisującej zaangażowanie społeczeństwa). W części diagnostycznej sformułowano najistotniejsze wnioski na podstawie „Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej”, określając potencjały i bariery oraz szanse rozwojowe w poszczególnych elementach składających się na funkcje obszaru. W części strategicznej wyznaczono wizję obszaru oraz misję partnerskich samorządów określając jednocześnie cele strategiczne i związane z nimi kierunki działań oraz spójność z dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym i regionalnym. Część wdrożeniowa zawiera zestaw projektów realizujących przyjęte cele, systemy wdrażania oraz monitorowania i ewaluacji oraz potencjalne źródła finansowania działań ze środków zewnętrznych. W ostatniej części opisano rolę społeczności lokalnej w przygotowaniu dokumentu oraz sposoby jej włączenia na etapie wdrażania *Strategii*.

ROZDZIAŁ 2

WYMIAR TERYTORIALNY I PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO "WSPOLNY ROZWOJ" NA LATA 2022-2030

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” na lata 2022-2030 opracowana została na podstawie art. 10g ustawy o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2022 poz. 559 z późn. zm), który umożliwia gminom sąsiadującym i powiązanim ze sobą funkcjonalnie, opracowanie wspólnej strategii rozwoju w zakresie ich terytorium.

Strategia rozwoju ponadlokalnego daje gminom możliwość wspólnego planowania działań rozwojowych, co ma kluczowe znaczenie zwłaszcza w odniesieniu do realizacji inwestycji oraz stanowi również podstawę do podejmowania decyzji przez poszczególne gminy o sposobie i zakresie dostarczania społecznościom lokalnym wybranych usług publicznych. Strategia przygotowywana przez kilka gmin może więc przynieść wymierne korzyści wszystkim interesariuszom - w szczególności poprzez dostosowanie planów inwestycyjnych poszczególnych gmin i uwzględnienie w nich potrzeb całego obszaru objętego strategią, jak również przez realizację wspólnych przedsięwzięć inwestycyjnych.

Zakres strategii rozwoju ponadlokalnego, podobnie jak w przypadku strategii rozwoju gminy, określony jest w art. 10e ust. 3 ustawy o samorządzie gminnym, jednak podmiot przygotowujący dokument może zamieścić w nim dodatkowe elementy, jeśli jest to zasadne ze względu na zakres tematyczny podejmowany w danej strategii.

Podstawę prawną opracowania niniejszej strategii stanowi również ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057 z późn. zm.), która określa zasady prowadzenia polityki rozwoju, podmioty prowadzące tę politykę oraz tryb współpracy między nimi, a także ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027, która wprowadza szczególne instrumenty realizacji programów, między innymi w postaci Innych instrumentów terytorialnych (IIT), które umożliwiają wspólną realizację projektów w ramach rozwoju terytorialnego.

Jednym z najważniejszych kroków w formalizacji współpracy było zawarcie w dniu 24 lutego 2022 r. Porozumienia jednostek samorządu terytorialnego w sprawie określenia zasad współpracy w ramach Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój”, które utworzyło Obszar Funkcjonalny „Wspólny Rozwój”. Sygnatariuszami niniejszego dokumentu były następujące jednostki samorządu terytorialnego:

- ***Gmina wiejska Chłopice,***
- ***Gmina wiejska Jarosław,***
- ***Gmina wiejska Laszki,***
- ***Gmina miejsko-wiejska Pruchnik,***
- ***Gmina wiejska Pawłosiów,***
- ***Gmina miejska Radymno,***
- ***Gmina wiejska Radymno,***
- ***Gmina wiejska Rokietnica,***
- ***Gmina wiejska Roźwienica,***
- ***Gmina wiejska Stary Dzików,***
- ***Gmina wiejska Stubno,***
- ***Gmina wiejska Wiązownica,***
- ***Gmina wiejska Wielkie Oczy,***
- ***Powiat Jarosławski.***

Organem decyzyjnym partnerstwa jest Rada Porozumienia, w skład której wchodzi przedstawiciele władz wykonawczych wszystkich jednostek samorządu terytorialnego tworzących partnerstwo (wójtowie oraz burmistrzowie poszczególnych gmin, a także Starosta Jarosławski). Zarządzaniem operacyjnym i realizacją działań w partnerstwie powierzono Zespołowi Operacyjnemu.

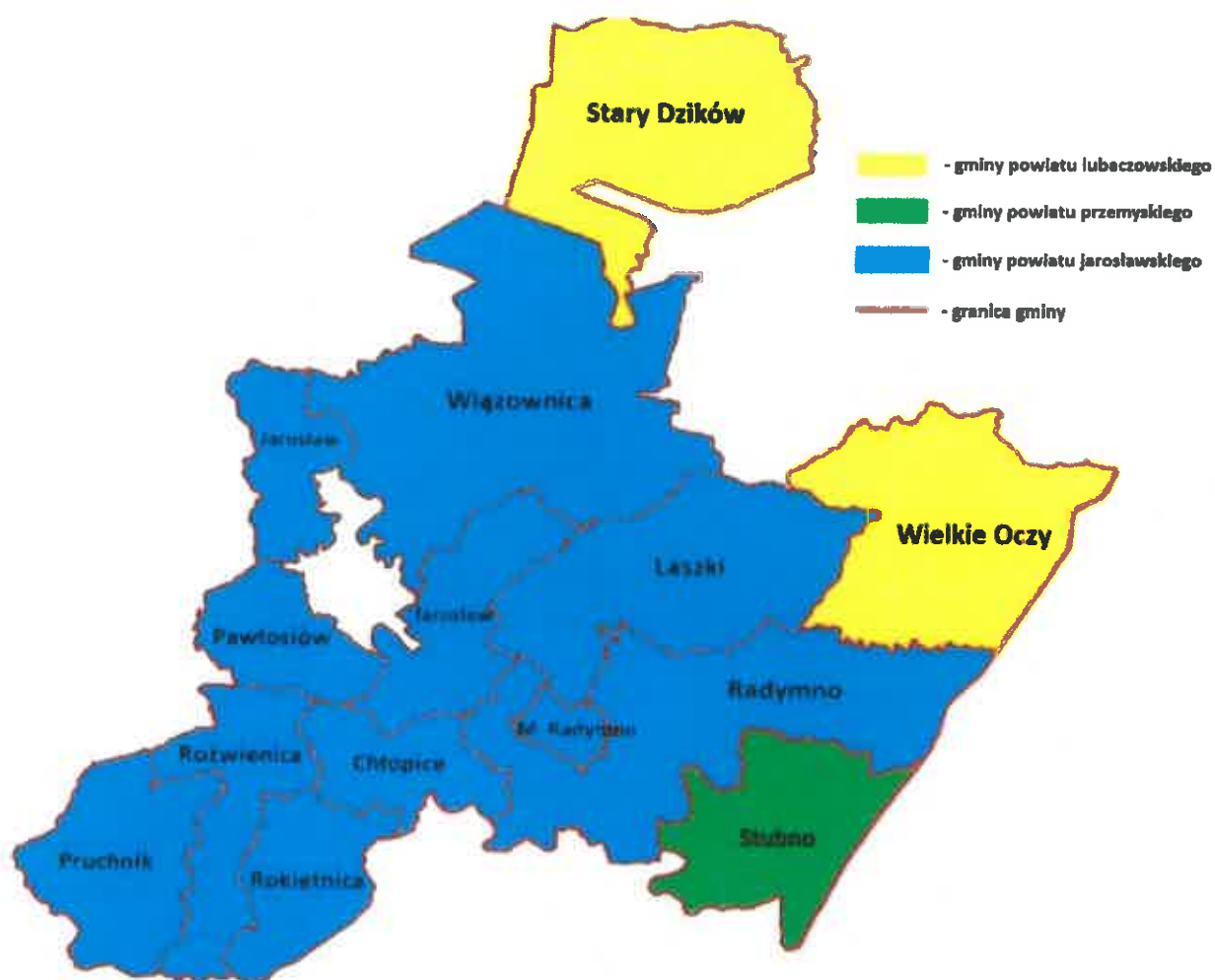
Najważniejsze postanowienia Porozumienia jednostek samorządu terytorialnego Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” w zakresie współpracy podczas przygotowania do nowej perspektywy finansowej UE, dotyczą m.in.:

- Deklaracji współpracy wszystkich JST na rzecz Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój”,
- powołania Rady rzecz Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój”, jako organu podejmującego najważniejsze decyzje i wyznaczającego kierunki działania w ramach współpracy,
- formalnego powierzenia Gminie wiejskiej Jarosław - Liderowi Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój”, przygotowania dokumentów strategicznych dla Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” (Strategia Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” na lata 2022-2030).

Partnerstwo gmin tworzących Obszar Funkcjonalny „Wspólny Rozwój”, to wspólna inicjatywa samorządów z terenu powiatów: jarosławskiego, lubaczowskiego i przemyskiego na rzecz zrównoważonego rozwoju regionu, przejawiająca się chęcią integracji działań mających na celu zapewnienie temu obszarowi konkurencyjności i dynamicznego rozwoju dzięki zacieśnieniu współpracy samorządowej. Obszar ten obejmuje swym zasięgiem powierzchnię 1 385,19 km², zamieszkiwany przez 94 414 osób, co zostało szczegółowo przedstawione w Diagnostyce sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, stanowiącej załącznik do niniejszej Strategii.

Lokalizację gmin tworzących OF „Wspólny Rozwój” w jego obrębie oraz położenie OF w województwie podkarpackim przedstawiają poniższe mapy.

Mapa 1 Zasięg terytorialny gmin wchodzących w skład Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój”

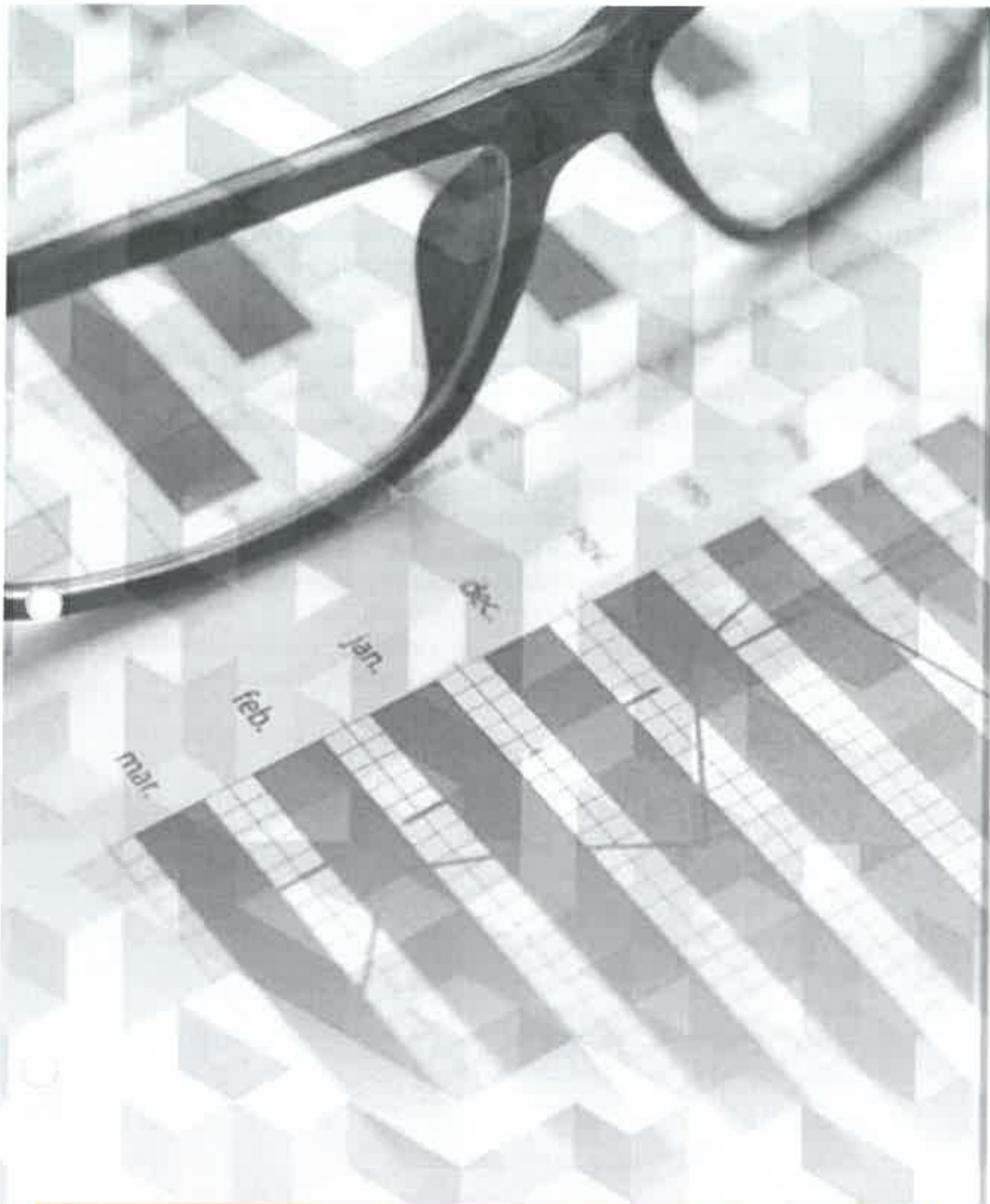

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 2 Lokalizacja OF „Wspólny Rozwój” na tle województwa podkarpackiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.wikipedia.org

ROZDZIAŁ 3

SYNTEZA I WNIOSKI Z DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ

3.1. Synteza diagnozy

Podstawowym źródłem dla formułowania wniosków była analiza potencjałów i barier rozwojowych wynikających z uwarunkowań wewnętrznych obszaru. Wykorzystano analizę poszczególnych czynników w sferze gospodarczej, społecznej, środowiskowej, a także przestrzennej (w tym określenie podstawowych cech struktury przestrzennej obszaru oraz zróżnicowań wewnętrznych terytorium oraz analizę powiązań funkcjonalnych).

Drugim elementem było uwzględnienie uwarunkowań zewnętrznych, które mogą wspierać wykorzystanie atutów obszaru i przyspieszać pozytywne zmiany, ale mogą też stanowić zagrożenie dla rozwoju gmin tworzących Obszar Funkcjonalny „Wspólny Rozwój”. Do najistotniejszych tego typu uwarunkowań należą:

- procesy globalne (zmiany klimatyczne oraz powiązane z tym zagadnieniem stan powietrza oraz kurczące się zasoby wody; zmiany technologiczne w tym rewolucja cyfrowa, wpływające nie tylko na procesy gospodarcze, ale również funkcjonowanie społeczeństwa; rosnące nierówności społeczne; zjawiska kryzysowe w tym związane z pandemią SARS-COV-2 i jej skutkami oraz agresją Rosji na Ukrainę);
- polityki Unii Europejskiej, w tym Nowy Zielony Ład oraz istotne z punktu widzenia partnerstwa polityki wspierające rozwój jak Polityka Spójności, Wspólna Polityka Rolna;
- kierunki polityki rozwojowej kraju oraz Województwa Podkarpackiego.

W formułowaniu wniosków zastosowano podejście funkcjonalne. Podejmując dany wątek tematyczny nie odniesiono się wyłącznie do uwarunkowań wewnętrznych obszaru porozumienia, ale i do szans, i zagrożeń wynikających z otoczenia zewnętrznego.

Pogłębiony materiał analityczny, będący podstawą dla sformułowania wniosków diagnostycznych, jest zawarty w dokumencie „Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej”, stanowiącym załącznik do niniejszej Strategii.

3.2. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

Zgodnie z obowiązującymi przepisami dotyczącymi strategii rozwoju ponadlokalnego, opracowanie Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” na lata 2022-2030 poprzedzone zostało przygotowaniem „Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej”, która stanowi kluczowy etap w kompleksowej ocenie ponadlokalnych zasobów oraz w wypracowaniu strategicznych rozwiązań.

Wnioski z diagnozy stanowiły podstawę opracowania części kierunkowej Strategii, która zawiera wizję, cele strategiczne, kierunki działań, kluczowe projekty do realizacji oraz model struktury funkcjonalno-przestrzennej wraz z rekomendacjami w zakresie polityki przestrzennej i wskazaniem obszarów strategicznej interwencji.

Poniżej zostały przedstawione najważniejsze wnioski z diagnozy, wynikające z poszczególnych obszarów tematycznych, wchodzących w skład struktury diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój”.

Ogólna charakterystyka gmin wchodzących w skład OF „Wspólny Rozwój”

- Obszar Funkcjonalny położony jest we wschodniej części województwa podkarpackiego, granicząc od strony północnej z województwem lubelskim (gminy: Tarnogród i Obsza); od strony północno-wschodniej z gminami powiatu lubaczowskiego: Cieszanów, Oleszyce i Lubaczów; od wschodu z Ukrainą; od strony południowo-wschodniej z gminą Medyka; od południa z gminami Orły i Żurawica; od strony południowo-zachodniej z gminami Krzywca i Dubiecko; od strony zachodniej z gminami powiatu przeworskiego: Kańczuga, Zarzecze, Przeworsk, Tryńcza, Sieniawa i Adamówka.
- OF obejmuje tereny 13 gmin, położonych w trzech powiatach: jarosławskim, lubaczowskim i przemyskim, zajmując łączną powierzchnię 1 385,19 km², co stanowi 7,76 % powierzchni województwa podkarpackiego. Powierzchnia OF „Wspólny Rozwój” jest większa niż przykładowo powierzchnia Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, który zajmuje 1 211 km², co stanowi ok. 6,79 % powierzchni województwa podkarpackiego.
- W skład OF wchodzi głównie obszary wiejskie obejmujące tereny gmin wiejskich oraz tereny wiejskie gminy miejsko-wiejskiej. Spośród 13 gmin tworzących OF, 11 gmin stanowią gminy wiejskie, występuje 1 gmina miejsko-wiejska (Pruchnik) oraz 1 gmina miejska (Radymno).
- Sieć osadniczą OF „Wspólny Rozwój” tworzą 2 miasta i 120 sołectw, z których 9 to gminne ośrodki wiejskie, będące siedzibą władz gminnych.
- Gminy wchodzące w skład OF cechuje znaczne zróżnicowanie pod względem zajmowanej powierzchni – największą powierzchnię zajmuje gmina Wiązownica – 243,98 km², natomiast najmniejszą gmina miejska Radymno – 13,62 km². Trzy największe terytorialnie gminy – Wiązownica, Radymno (gmina wiejska) oraz Stary Dzików, zajmują łącznie 42 % powierzchni ogólnej OF.

Uwarunkowania demograficzne

- OF „Wspólny Rozwój” na koniec 2020 r. zamieszkiwało 94 414 osób, co stanowiło 4,45 % ogólnej liczby ludności województwa podkarpackiego. Na przestrzeni lat 2010-2020 liczba

ludności spadła o 1 074 osoby, a trend spadający występował w tej kwestii w okresie 2010-2014 oraz 2015-2020.

- Analizowany obszar w 2020 r. charakteryzował się znacznie mniejszą gęstością zaludnienia niż średnia dla województwa podkarpackiego i wynosił 68 os./km² (przy gęstości zaludnienia w województwie – 119 os./km²). Najwyższe wartości wskaźnika wystąpiły w mieście Radymno – 383 oraz w gminie Pawłosiów – 178, natomiast najmniejsze w gminach powiatu lubaczowskiego – Stary Dzików i Wielkie Oczy – 26 os./km².
- W większości gmin OF „Wspólny Rozwój” na przestrzeni lat 2010-2020 nastąpił spadek liczby mieszkańców – największy w gminie Stary Dzików oraz mieście Radymno – odpowiednio 332 i 301. Jedynie w trzech gminach nastąpił wzrost liczby mieszkańców – w gminach Wiązownica, Jarosław i Pawłosiów – odpowiednio 304, 297 i 90.
- Na przestrzeni lat 2010-2020 wartość przyrostu naturalnego na terenie OF „Wspólny Rozwój” wyniosła 127, a główny wpływ na to miała wysoka wartość tego wskaźnika w gminie Wiązownica – w tym okresie przybrał on wartość 322. Ujemny przyrost naturalny w okresie lat 2010-2020 występował w 8 gminach OF – najmniejsza wartość w gminie Stary Dzików - -137. Gorzej sytuacja wyglądała w roku 2020, kiedy ujemny przyrost naturalny wystąpił w 11 gminach, a ogólnie dla całego OF jego wartość wyniosła -171.
- Największy wpływ na zmniejszającą się liczbę ludności w OF „Wspólny Rozwój” ma zjawisko migracji. Liczba wymeldowań z OF na przestrzeni lat 2010-2020 znacznie przekroczyła liczbę zameldowań, w związku z czym wartość salda migracji wyniosła -1 654. We wskazanym okresie dodatnie saldo migracji wystąpiło jedynie w gminach: Pawłosiów i Jarosław – odpowiednio 65 i 60. Spośród pozostałych gmin, najniższa wartość salda migracji wystąpiła w mieście Radymno - -380, a w dalszej kolejności w gminie Stary Dzików - -181. Głównym typem migracji z terenu OF „Wspólny Rozwój” były migracje edukacyjne, spowodowane wyjazdem absolwentów szkół średnich na studia do większych ośrodków akademickich – przede wszystkim Rzeszów, Kraków, Lublin i pozostawaniem w tych miastach, rozpoczynając karierę zawodową. Obok migracji edukacyjnej, zasadnicze znaczenie dla uwarunkowań demograficznych mają migracje ekonomiczne, które skutkują wyjazdem do miejsc, dających większe perspektywy zawodowe, również w kierunku zagranicznym. Analiza kierunków migracji zgodnie z danymi GUS ukazała jednak, że głównym kierunkiem odpływu mieszkańców z terenu OF są ośrodki miejskie.
- W strukturze mieszkańców przeważa grupa mieszkańców w wieku produkcyjnym, jednak na przestrzeni lat 2010-2020 można zauważyć wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, w szczególności kosztem liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym. Struktura mieszkańców w OF „Wspólny Rozwój” przedstawia się niekorzystnie na tle województwa podkarpackiego – występuje tu większy udział osób w wieku poprodukcyjnym oraz mniejszy udział osób w wieku przedprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem. Dane te wskazują na negatywny trend starzenia się społeczeństwa na terenie OF, przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym.
- Według „Prognozy ludności gmin na lata 2017-2030”, opracowanej przez GUS, liczba ludności OF „Wspólny Rozwój” do 2030 roku w stosunku do roku 2021 zmniejszy się o 925 i w dalszym ciągu utrzymywać ma się trend spadkowy w tej kwestii. Prognozowany jest również spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, co może negatywnie wpływać na rozwój społeczno-gospodarczy regionu.

Pomoc społeczna

- W gminach wchodzących w skład OF „Wspólny Rozwój” występuje zróżnicowanie pod względem zasięgu korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej, który w 2020 roku kształtował się w przedziale od 3,0 % (miasto Radymno) do 10,6 % (gmina Roźwienica). Średnia udziału beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem dla OF „Wspólny Rozwój” wynosiła 6,4 %. Zauważalny jest niski zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w gminach położonych w bliskim sąsiedztwie miasta Jarosław – Chłopice, Jarosław, Pawłosiów oraz w mieście Radymno i gminie wiejskiej Radymno, w której znajduje się Przejście Graniczne w Korczowej.
- Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w OF „Wspólny Rozwój” jest wyższy od średniej dla województwa podkarpackiego oraz całego kraju, co może świadczyć o większym stopniu ubóstwa i wykluczenia społecznego.
- Na terenie OF „Wspólny Rozwój” znajdują się cztery domy pomocy społecznej, zlokalizowane w miejscowościach: Moszczany, Sośnica, Wielkie Oczy i Wysock, które łącznie dysponują 416 miejscami.

Edukacja i wychowanie

- Na terenie OF „Wspólny Rozwój” liczba dzieci do lat 3 w 2020 r. wyniosła 2 754, brak jest natomiast placówek, zapewniających nad nimi opiekę, typu żłobek lub klub dziecięcy. Funkcjonowanie tego typu placówek przełożyłoby się na powrót rodziców na rynek pracy. Znaczna część mieszkańców OF zapewnia opiekę nad dziećmi do lat 3 w domach, kosztem własnej pracy zawodowej. Mniejsza część mieszkańców korzysta natomiast z placówek znajdujących się w mieście Jarosław, w szczególności z gmin sąsiadujących z miastem i tam pracujących. Stwarzając miejsca opieki, gminy zwiększyłyby ich dostępność i przyczyniłyby się do poprawy sytuacji na rynku pracy.
- W 2020 r. na terenie OF „Wspólny Rozwój” liczba dzieci w wieku od 3 do 6 lat wynosiła 3 705, natomiast 70,79 % z nich objętych było wychowaniem przedszkolnym w placówkach znajdujących się na terenie OF. Średnią znacznie zaniżają gminy wiejskie: Jarosław i Pruchnik, położone w bliskim sąsiedztwie miasta Jarosław, skąd część dzieci uczęszcza do placówek wychowania przedszkolnego w mieście. Łącznie w OF, zgodnie z danymi GUS funkcjonują 24 przedszkola, 23 punkty przedszkolne oraz 55 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych. Rozwój infrastruktury w tym zakresie pozwoliłby na zwiększenie dostępności do usług w zakresie wychowania przedszkolnego.
- W zakresie szkolnictwa podstawowego, na terenie OF „Wspólny Rozwój” w 2020 funkcjonowało 66 szkół podstawowych wraz z filiami, do których uczęszczało 6 681 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto wyniósł w 2020 roku na tym obszarze 83,63 % i uległ spadkowi w stosunku do roku 2010 o 7,87 %, co świadczy o malejącej liczbie uczniów uczęszczających do szkół na terenie OF. Zjawisko to dotyczy większości gmin OF, a w szczególności niski współczynnik skolaryzacji występuje w gminach wiejskich: Jarosław i Pawłosiów, podobnie jak w kwestii wychowania przedszkolnego, gdzie uczniowie uczęszczają do placówek zlokalizowanych w mieście Jarosław. Porównując współczynniki skolaryzacji w OF „Wspólny Rozwój” i w województwie podkarpackim, zauważalne jest, że w OF znajduje się on na poziomie znacznie niższym niż dla województwa (94,35 %). Powodem takiego stanu rzeczy jest jednak zawyżanie średniej przez ośrodki miejskie, do których placówek uczęszczają często uczniowie z sąsiednich

obszarów wiejskich. Zmniejszająca się liczba uczniów w szkołach stanowi istotny problem dla samorządów, z uwagi na ciągle rosnące koszty utrzymania placówek oświatowych przy malejącej subwencji oświatowej, co z kolei przekłada się na konieczność ponoszenia przez gminy wydatków z własnego budżetu, ograniczając w ten sposób środki na inwestycje. Główny wpływ na malejącą liczbę uczniów w szkołach mają uwarunkowania demograficzne, przede wszystkim mniejsza z roku na rok liczba urodzeń.

- Wyniki egzaminu ósmoklasisty w szkołach na terenie OF „Wspólny Rozwój” w 2020 roku generalnie wyszły na poziomie średnim. Najwyższa średnia wyników wystąpiły z języka polskiego – 61 % w OF, zaś najniższe z matematyki – 43 % z OF. Nie najlepsze wyniki były również z języka angielskiego, gdzie średnia w OF wyniosła 46 %. Mimo, że w większości szkoły osiągnęły z egzaminu wynik średni, to w części szkół wyniki te były na poziomie niskim, co negatywnie świadczy o poziomie nauczania w tych placówkach.
- W zakresie kształcenia ponadpodstawowego, uczniowie z terenu OF „Wspólny Rozwój” uczęszczają głównie do placówek oświatowych zlokalizowanych w miastach Jarosław, Lubaczów, Oleszyce, Przemyśl oraz Radymno. W Radymnie zlokalizowana jest jedyna na terenie OF „Wspólny Rozwój” placówka realizująca kształcenie na poziomie ponadpodstawowym – Zespół Szkół Zawodowych i Rolniczych im. Adama Mickiewicza w Radymnie, której organem prowadzącym jest Powiat jarosławski. Wyniki zawodowe przeprowadzone w placówce w 2020 roku były jednak najniższe spośród szkół, których organem prowadzącym jest Powiat jarosławski i w których odbywały się egzaminy zawodowe, co również negatywnie świadczy o poziomie nauczania w tej placówce.

Kultura

- Najpopularniejszą formą działalności kulturalnej na terenie OF „Wspólny Rozwój” są biblioteki, stanowiące samorządowe instytucje kultury i znajdujące się w każdej z gmin wchodzących w skład OF. Biblioteki służą zaspokajaniu potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych społeczeństwa, uczestnicząc również w upowszechnianiu wiedzy i kultury, poprzez organizację różnego rodzaju wydarzeń kulturalnych. Z roku na rok można jednak zauważyć spadek liczby czytelników oraz wypożyczeń. Wynika to przede wszystkim ze zmniejszającej się atrakcyjności czytelnictwa jako formy rozrywki, a także oferty bibliotek, wskutek powszechnego dostępu do Internetu, stanowiącego nowy sposób uczestnictwa w kulturze. Duży wpływ na atrakcyjność oferty bibliotek ma głównie stan i wielkość księgozbioru, liczba nowości czytelniczych, liczba i rodzaj wydarzeń promocyjnych, a także stan infrastruktury bibliotek.
- Ważną rolę w upowszechnianiu kultury pełnią prowadzące działalność kulturalną ośrodki, centra, domy kultury oraz świetlice wiejskie. Świetlice wiejskie znajdują się w każdej z gmin wchodzących w skład OF i są w dużej mierze wyremontowane i dobrze wyposażone. W większości gmin funkcjonują również ośrodki, centra lub placówki kultury, będące samorządowymi instytucjami kultury, a jedynie w czterech gminach działalność kulturalna prowadzona jest poprzez urzędy gmin.
- Działalność kulturalną na terenie OF „Wspólny Rozwój” prowadzą również koła gospodyń wiejskich, będące samorządowymi społecznymi organizacjami mieszkańców wsi, a także stowarzyszenia, których jednym z celów statutowym działalności jest upowszechnianie kultury i lokalnego dziedzictwa kulturowego. Szczególnego rodzaju stowarzyszeniami działającymi w zakresie kultury są m. in. stowarzyszenia folklorystyczne, zespoły pieśni

i tańca, zespoły wokalne czy też orkiestry dęte, które promują daną gminę na szczeblu lokalnym, regionalnym oraz w niektórych przypadkach również krajowym.

Rynek pracy i bezrobocie

- OF „Wspólny Rozwój” w 2020 r. zamieszkiwało 59 021 osób w wieku produkcyjnym, a na przestrzeni lat 2010-2020 do 2015 występowała tendencja wzrostowa jeśli chodzi o liczbę osób w tej grupie wiekowej, a następnie już wyłącznie tendencja malejąca. Powodem takiego stanu rzeczy jest, jak już wspomniano przy analizie uwarunkowań demograficznych, proces starzenia się społeczeństwa i wzrostem liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Spadek dotyczył również liczby osób w wieku mobilnym, a więc ludzi zdolnych i gotowych do ewentualnego przekwalifikowania się oraz zmiany stanowiska lub pracy. Kwestie związane z liczbą osób w wieku produkcyjnym, w tym w wieku mobilnym, mają zasadniczy wpływ na rynek pracy.
- Rynek pracy OF „Wspólny Rozwój”, z uwagi na jego charakterystykę, opiera się głównie na rolnictwie i przemyśle, w szczególności przetwórstwie rolno-spożywczym. Bliskość granicy z Ukrainą, walory turystyczne oraz dogodne położenie komunikacyjne wpływają również na rozwój działalności usługowej, m. in. w zakresie hotelarstwa, gastronomii, czy też turystyki.
- Liczba osób pracujących na terenie OF „Wspólny Rozwój” na koniec 2020 roku wynosiła 8 432 osoby, stanowiąc przy tym zaledwie 14,29 % liczby osób w wieku produkcyjnym na tym obszarze oraz 1,83 % zatrudnionych w całym województwie. Duża część mieszkańców OF pracuje w pobliskich ośrodkach miejskich, głównie w mieście Jarosław i Lubaczów, co znacząco wpływa na liczbę osób pracujących na jego terenie. Najwięcej osób pracujących na terenie OF w 2020 roku występowało na obszarze gmin wiejskich: Jarosław i Radymno, które mają najbardziej rozwinięty rynek pracy spośród pozostałych gmin.
- Biorąc pod uwagę wskaźnik liczby osób pracujących na 1000 ludności, OF „Wspólny Rozwój” wypada niekorzystnie na tle województwa podkarpackiego, a jego wartość wynosi zaledwie 84 przy 217 dla województwa. Zauważyć można, że wartość wskaźnika żadnej z analizowanych gmin nie zbliża się do średniej województwa, a najwyższa wartość wystąpiła w mieście Radymno – 169. Na wysoką wartość wskaźnika liczby osób pracujących na 1000 ludności w województwie podkarpackim wpływa przede wszystkim bardziej rozwinięty rynek pracy na terenie ośrodków miejskich niż na obszarach wiejskich.
- Tendencja zmian dotycząca liczby osób bezrobotnych na terenie OF „Wspólny Rozwój” na przestrzeni lat 2010-2020, wpisywała się w tendencję krajową oraz regionalną, występującą w całym województwie podkarpackim. Od 2013 do 2019 roku następował systematyczny spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych, jednak wskutek wybuchu pandemii wirusa COVID-19 w 2020 roku, liczba ta wzrosła w stosunku do roku poprzedniego i wyniosła 4 740. Skalę bezrobocia w OF „Wspólny Rozwój” oraz w poszczególnych gminach tworzących ten obszar, określa wskaźnik udziału zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Wskaźnik ten dla OF „Wspólny Rozwój” w 2020 roku znacznie przewyższał wartość dla województwa podkarpackiego i całego kraju, mimo spadku tej wartości w stosunku do roku 2010. Wyższa wartość wskazanego wskaźnika dla OF „Wspólny Rozwój” niż dla województwa i całego kraju, przy mniejszej wartości wskaźnika liczb osób pracujących na 1000 ludności, niekorzystnie świadczy o sytuacji na rynku pracy w OF.

Przedsiębiorczość i rolnictwo

- Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie OF „Wspólny Rozwój” w 2020 wyniosła 5 815 i w stosunku do roku 2010 wzrosła o 32,6 % (4 386 podmiotów gospodarczych w 2010 roku). Wzrost tej liczby na przestrzeni lat 2010-2020 wystąpił w każdej gminie OF, jest to jednak zjawisko powszechne w skali całego kraju. Najwięcej podmiotów zarejestrowanych było w 2020 roku w gminach wiejskich: Jarosław, Wiązownica oraz Pawłosiów, zlokalizowanych blisko miasta Jarosław i o korzystnym położeniu komunikacyjnym, a w przypadku gminy Wiązownica również dysponującą dużym potencjałem turystycznym z uwagi na znajdującą się na jej obszarze miejscowość Radawa, pełniącą funkcję atrakcji turystycznej regionu.
- Przeważającą część podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie OF „Wspólny Rozwój” w 2020 roku stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, zarejestrowane w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej – 77,85 % ogółu zarejestrowanych podmiotów. Na przestrzeni lat 2010-2020 w tej grupie podmiotów nastąpił również największy wzrost ich liczby. W tym okresie wzrosła także liczba spółek handlowych i spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego oraz liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych.
- Najwięcej zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w 2020 roku wykonywało działalność gospodarczą w zakresie budownictwa (23,85 % ogółu podmiotów) oraz w handlu hurtowym i detalicznym, w tym naprawie pojazdów samochodowych, włączając motocykle (22,75 % ogółu podmiotów). Na przestrzeni lat 2010-2020 największy wzrost liczby podmiotów gospodarczych wystąpił w sekcji F – Budownictwo – o 664 podmioty. Niski udział w liczbie zarejestrowanych podmiotów gospodarczych ogółem mają podmioty prowadzące działalność w zakresie zakwaterowania i gastronomii – 1,79 %, wpływając na stopień zagospodarowania turystycznego, a w związku z tym na potencjał turystyczny obszaru.
- W strukturze zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na terenie OF „Wspólny Rozwój” w 2020 roku największy udział miały mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 pracowników, które stanowiły 96 % ogółu podmiotów (5 589 podmiotów). Znacząco również zwiększyła się ich liczba na przestrzeni lat 2010-2020 – o 1 480, zmniejszyła się natomiast liczba podmiotów, zatrudniających od 10 do 49 pracowników – o 57.
- Kondycję gospodarki na danym obszarze badają wskaźniki przedsiębiorczości, za które w diagnozie przyjęto m. in. podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności, podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym, czy też jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 ludności. Analiza tych wskaźników ukazuje, że zarówno w roku 2010, jak i 2020 wskaźniki dla OF „Wspólny Rozwój” kształtowały się znacznie poniżej średniej dla województwa podkarpackiego. Świadczy to o mniejszej aktywności gospodarczej na terenie OF w stosunku do całego województwa, w którym największa tego typu aktywność występuje na terenie głównych ośrodków miejskich a także w południowo-wschodniej części województwa, w regionie Bieszczad i Gór Sanocko-Turczańskich. Pozostałe wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej analizowane w diagnozie ukazują między innymi, że w 2020 roku na terenie OF występowała większa liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców niż średnio w województwie podkarpackim oraz większy był udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie podmiotów gospodarki ogółem.

- Część terenu OF „Wspólny Rozwój” objęta została Specjalną Strefą Ekonomiczną Euro-Park Mielec, której celem jest wzrost aktywności gospodarczej obszaru i obniżenie bezrobocia. W ramach SSE w OF wyznaczone są tereny inwestycyjne na terenie gmin wiejskich: Jarosław i Radymno, o łącznej powierzchni 402 ha z przeznaczeniem pod zabudowę produkcyjną, składy i magazyny. Podmiotom realizującym inwestycje na tych terenach przysługuje zwolnienie z podatku CIT na okres 15 lat.
- OF „Wspólny Rozwój” stanowią w głównej mierze tereny o charakterze rolniczym (ok. 70 % powierzchni to użytki rolne). Zgodnie z przeprowadzonym w 2020 roku Powszechnym Spisem Rolnym 2020, na jego terenie znajdowały się 8 642 gospodarstwa rolne o łącznej powierzchni 74 597,93 ha, a największą ich część stanowiły gospodarstwa o powierzchni 1-5 ha (ok. 66 % ogółu gospodarstw). Najwięcej gospodarstw rolnych (ok. 14 % ogółu gospodarstw w OF) oraz użytków rolnych znajdowało się w gminie wiejskiej Radymno. Liczba gospodarstw w OF „Wspólny Rozwój” stanowiła 7,59 % gospodarstw w województwie podkarpackim, a ich powierzchnia 11,05 % powierzchni gospodarstw w województwie. Najwięcej powierzchni OF, zajmowały duże gospodarstwa rolne w grupie obszarowej „15 ha i więcej”, co świadczy o mniejszym rozdrobnieniu gospodarstw niż w skali całego województwa (największą powierzchnię zajmowały gospodarstwa w grupie obszarowej „1-5 ha”).
- Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych w OF „Wspólny Rozwój”, a także średnia powierzchnia użytków rolnych, wchodzących w skład tych gospodarstw, znacznie przekraczały wartości dla województwa podkarpackiego. Wartości przewyższały przede wszystkim gospodarstwa rolne znajdujące się w gminach Stubno i Laszki, gdzie średnia powierzchnia gospodarstw rolnych wynosiła odpowiednio 17,33 ha i 12,58 ha, natomiast średnia powierzchnia użytków rolnych – 15,75 ha i 11,55 ha.
- Powierzchnia zasiewów ogółem w OF „Wspólny Rozwój” wyniosła 53 850,81 ha i stanowiła 78,78 % powierzchni użytków rolnych, wchodzących w skład gospodarstw rolnych. W strukturze zasiewów dominującą uprawą są zboża ogółem, dla których powierzchnia uprawy wyniosła na terenie OF 40 830,13 ha oraz w dalszej kolejności rzepak i rzepik – 6 549,04 ha, co odzwierciedla również wyniki w skali całego kraju.
- Spośród znajdujących się na terenie OF „Wspólny Rozwój” gospodarstw rolnych, 6 236 (72,16 %) z nich prowadziło sprzedaż własnych produktów rolnych, najczęściej z terenu gminy wiejskiej Radymno. Biorąc natomiast pod uwagę liczbę osób pracujących w gospodarstwach rolnych w OF, łącznie pracowało tam 18 427 osób, co stanowiło 19,52 % ogółu mieszkańców OF. W województwie podkarpackim liczba osób pracujących w gospodarstwach rolnych wyniosła 240 667, co z kolei stanowiło 11,35 % ogółu mieszkańców województwa. Ukazuje to, większy odsetek mieszkańców OF zajmuje się pracą w gospodarstwach rolnych, niż w przypadku większości obszarów województwa podkarpackiego.

Gospodarka finansowa

- Na przestrzeni lat 2015–2020 o 76,6 % zwiększyła się wysokość dochodów budżetowych w OF „Wspólny Rozwój”, z 226 362 957,13 zł do 521 922 983,93 zł. Ogółem w województwie podkarpackim w tym okresie dochody wzrosły o 72,6 %, co ukazuje, że dynamika wzrostu dochodów w OF była większa niż dla całego województwa. Wraz z dochodami, wzrosła również wysokość wydatków budżetowych, ponoszonych przez poszczególne gminy OF. Wydatki budżetu w 2020 wyniosły 485 413 918,22 zł i w stosunku

do roku 2015 zwiększyły się o 66,94 %. W każdej z analizowanych gmin nastąpił wzrost dochodów oraz wydatków, co może świadczyć o poprawie sytuacji finansowej tych gmin, co jest zjawiskiem powszechnym zarówno w województwie podkarpackim, jak i skali całego kraju.

- O poprawie sytuacji finansowej gmin wchodzących w skład OF świadczą również wskaźniki dochodów oraz wydatków na 1 mieszkańca. Na przestrzeni lat 2015-2020 wartości obu wskaźników znacznie wzrosły, co dotyczyło każdej z gmin, wchodzących w skład OF. Analiza porównawcza OF z sąsiadującymi powiatami: lubaczowskim, przemyskim i przeworskim ukazuje, że w 2020 roku w OF wartość dochodów na 1 mieszkańca była wyższa niż w powiatach przemyskim i przeworskim, niższa jednak niż w powiecie lubaczowskim. Porównując natomiast tą wartość z wynikami dla województwa podkarpackiego, można zauważyć, że kształtuje się ona na poziomie wyższym. Biorąc z kolei pod uwagę wartość wskaźnika wydatków na 1 mieszkańca, w 2020 w OF była ona najniższa spośród wymienionych powyżej powiatów: lubaczowskiego, przemyskiego i przeworskiego, a także poniżej średniej dla województwa podkarpackiego. Wzrost wskaźników dochodów i wydatków na 1 mieszkańca, oprócz polepszającej się sytuacji finansowej gmin, wynika również ze zmniejszającej się liczby ich mieszkańców.
- Analizując strukturę dochodów budżetu OF „Wspólny Rozwój” w roku 2015 i 2020 można zauważyć, że zmieniła się ona znacząco w tym okresie. W 2015 roku największą część budżetu OF stanowiła subwencja ogólna, natomiast najmniejszą dotację ogółem. Z kolei w roku 2020 to dotacje ogółem miały największy udział w budżecie, a subwencja ogólna najmniejszą. Przyczynę wzrostu udziału dotacji w strukturze dochodów w 2020 roku upatrywać można między innymi w pozyskiwanych w 2020 roku środkach z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych oraz środkach pochodzących z funduszy europejskich.
- Największą część dochodów budżetu stanowią dochody bieżące, jednak ważną rolę pełnią również dochody majątkowe, które na przestrzeni lat 2015-2020 znacząco wzrosły (o 132,45 %), czego przyczyną są wspomniane powyżej pozyskane środki z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych i środki pochodzące z funduszy europejskich. Podobnie przedstawia się kwestia wydatków majątkowych, które na przestrzeni lat 2015-2020 również znacząco wzrosły (o 61,59 %) i pełnią ważną rolę w budżecie, wpływając na skalę i rodzaj podejmowanych działań inwestycyjnych.
- W zakresie możliwości inwestycyjnych gmin, cennym wskaźnikiem jest wartość wyniku bieżącego, stanowiącego różnicę między dochodami bieżącymi i wydatkami bieżącymi. W OF „Wspólny Rozwój” zarówno w 2015 i 2020 roku wystąpiła nadwyżka operacyjna, która w tym okresie wzrosła o 104,02 %. Co istotne nadwyżka operacyjna wystąpiła w każdej z analizowanych gmin, co dawało im możliwość realizacji nowych przedsięwzięć, przeznaczając daną kwotę na inwestycje lub spłacając wcześniej zaciągnięte zobowiązania na cele inwestycyjne.
- W zakresie finansowania i współfinansowania programów i projektów unijnych w perspektywie finansowej 2014-2020, w OF „Wspólny Rozwój” pozyskano łącznie 125 786 775,52 zł. Najwięcej środków pozyskała w tym okresie Gmina Pruchnik – 18 670 137,72 zł. Realizowane były w szczególności projekty w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego 2014-2020 oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020.

Środowisko naturalne i formy ochrony przyrody

- OF „Wspólny Rozwój” położony jest w obrębie 4 mezoregionów: Płaskowyżu Tarnogrodzkiego, Doliny Dolnego Sanu, Podgórze Rzeszowskiego, co znacząco wpływa na różnorodność terenu oraz walory krajobrazowe, a także rolniczy charakter tego obszaru, w związku z występowaniem tu żyznych gleb. Oprócz tego występują tu kompleksy leśne, w szczególności w północnej, północno-wschodniej, wschodniej i południowo-zachodniej części OF. Stopień zalesienia w tym obszarze wynosi 29,3 %, a duży wpływ na to ma wysoki stopień zalesienia w gminach Stary Dzików, Wiązownica i Wielkie Oczy, gdzie wskaźnik ten przekraczał wartości dla województwa podkarpackiego ogółem.
- Na ukształtowanie terenu oraz uwarunkowania środowiskowe duży wpływ ma również przepływająca przez OF „Wspólny Rozwój” rzeka San, która dzieli OF na dwie części – niższą prawobrzeżną i wyższą lewobrzeżną. Sieć wodną na terenie OF tworzą również rzeki: Lubaczówka, Łęg Rokietnicki, Mleczka, Rada, Szkoło oraz Wisznia, a także liczne potoki stanowiące dopływy tych rzek. Oprócz tego, na tym terenie występują liczne zbiorniki wodne, które stanowią zwirownie, stawy rybne i zbiorniki retencyjne, pełniące funkcje rekreacyjne. Oprócz wód powierzchniowych, strategiczne znaczenie w gospodarce wodnej danego obszaru mają główne zbiorniki wód podziemnych. Na terenie OF znajdują się dwa takie zbiorniki: nr 425 Dębica – Stalowa Wola – Rzeszów oraz 429 Dolina Przemysła. Pierwszy z nich obejmuje północno-wschodnią część OF (tereny gmin wiejskich Jarosław i Wiązownica), natomiast drugi – południowo-wschodnią część (tereny gmin wiejskich: Laszki, Radymno i Stubno oraz miasta Radymno).
- Na terenie OF „Wspólny Rozwój” występują złoża gazu ziemnego, piasków i żwirów oraz ropy naftowej. Udokumentowane złoża surowców znajdują się na terenach gmin: Jarosław, Pruchnik, Rokietnica, Roźwienica, Stary Dzików, Stubno, Wiązownica oraz Wielkie Oczy.
- W celu ochrony środowiska przyrodniczego w OF „Wspólny Rozwój” ustanowiono formy ochrony przyrody w postaci: obszarów chronionego krajobrazu (Sieniawski Obszar Chronionego Krajobrazu, Przemysko-Dynowski Obszar Chronionego Krajobrazu), obszarów Natura 2000 (1 specjalny obszar ochrony ptaków – Pogórze Przemyskie oraz 5 specjalnych obszarów ochrony siedlisk – Lasy Sieniawskie, Łukawiec, Ostoja Przemyska, Rzeka San oraz Starodub w Pełkiniach), rezerwatów przyrody („Moczary”, „Starzawa”, „Szachownica Kostkowata w Stubnie”), użytków ekologicznych oraz pomników przyrody.

Dziedzictwo kulturowe

- OF „Wspólny Rozwój” cechuje się bogatym dziedzictwem kulturowym, wynikającym przede wszystkim z wielokulturowej historii oraz wielowyznaniowości. Historia osadnictwa na tym terenie sięga czasów wczesnego średniowiecza oraz w niektórych przypadkach czasów prehistorycznych, natomiast pierwsze wzmianki w źródłach pisanych dotyczących poszczególnych miejscowości pojawiają się już w XIV i XV wieku. Dzieje tego obszaru blisko związane są z miastem Jarosław, będącym jego głównym ośrodkiem, a znaczna część OF położona jest w obrębie tzw. „ziemi jarosławskich”. Duży wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy regionu miały I i II wojna światowa, które odcisnęły swoje piętno na tym obszarze, ze względu na toczony tu walki oraz przebieg granicy ówczesnej III Rzeszy i ZSRR.

- Na terenie OF „Wspólny Rozwój” występuje bogactwo zasobów architektury drewnianej, zarówno cerkwi, jak i kościołów rzymskokatolickich, gdzie można wyróżnić przede wszystkim Sanktuarium pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Chłopicach, Cerkiew grekokatolicka pw. Narodzenia Najświętszej Bogurodzicy w Chotyńcu (wpisana na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO), Zespół cerkiewny w Młynach oraz Cerkiew Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Stubienku. Oprócz obiektów sakralnych architektury drewnianej, na terenie OF występują liczne tego typu obiekty w zabudowie murowanej, jak np. Kościół parafialny pw. Św. Zofii i św. Szczepana w Laszkach, Sanktuarium Matki Bożej Pocieszenia w Jodłówce, Sanktuarium Niepokalanej Matki Dobrej Nadziei w Tuligłowach, Cerkiew grekokatolicką pw. Św. Dymitra Męczennika w Starym Dzikowie oraz Kościół pw. Św. Piotra i Pawła w Ryszkowej Woli.
- Wśród obiektów zabytkowych na terenie OF „Wspólny Rozwój” znajdują się również zespoły dworsko-parkowe, powstałe w czasach, gdy poszczególne miejscowości były własnością rodzin szlacheckich. Część z tych zespołów dworsko-parkowych posiada właścicieli prywatnych, a część wykorzystywana jest przez samorządy do realizacji zadań związanych między innymi z pomocą społeczną, edukacją, kulturą. Cennymi obiektami dziedzictwa kulturowego są również układy urbanistyczne z historyczną zabudową oraz zabytkowe cmentarze wojenne z okresu I wojny światowej, które powstały wskutek prowadzonych na tym terenie działań wojennych.

Potencjał turystyczny

- OF „Wspólny Rozwój” posiada liczne i atrakcyjne zasoby przyrodnicze i kulturowe, które znacznie wpływają na potencjał turystyczny tego regionu. Na walory przyrodnicze wpływają przede wszystkim zróżnicowanie terenu, występujące tu kompleksy leśne, czyste środowisko naturalne oraz cieki, zbiorniki wodne, starorzecza i stawy rybne. Walory kulturowe dotyczą głównie występujących tu obiektów sakralnej architektury drewnianej i murowanej, zespołów dworsko-parkowych oraz cmentarzy wojennych z okresu I wojny światowej.
- Duże znaczenie dla ruchu turystycznego ma rozwój infrastruktury turystycznej w zakresie bazy noclegowej. Na terenie OF „Wspólny Rozwój” znajdują się liczne gospodarstwa agroturystyczne, domki letniskowe, zajazdy oraz hotele, a w szczególności infrastruktura ta rozwinęła się na w gminie Wiązownica w okolicy miejscowości Radawa, pełniącej funkcję atrakcji regionu. Szeroką ofertę i udogodnienia oferują również inne obiekty, zlokalizowane m. in. w Chłopicach, Młynach, Radymnie, Rokietnicy oraz w Tuczeupach. Najbardziej baza noclegowa rozwinięta jest w gminach: Laszki, Stary Dzików, Stubno i Wielkie Oczy.
- Niezbędnymi elementami infrastruktury turystycznej są trasy, umożliwiające uprawianie turystyki pieszej i rowerowej. Przez terytorium OF „Wspólny Rozwój” przebiegają dwa oznakowane piesze szlaki turystyczne, cztery ścieżki przyrodniczo-edukacyjne, a także trasa Wschodniego Szlaku Rowerowego Green Velo. Oprócz tego istnieją tu 4 trasy rowerowe, promowane przez Green Velo i wiele innych tras rowerowych, promowanych m. in. przez Powiat jarosławski, lokalne nadleśnictwa oraz przez poszczególne gminy. Na bazie tej infrastruktury możliwe jest stworzenie wspólnej sieci kierującej ruch turystyczny w ramach OF, między innymi poprzez wspólną ofertę i informację turystyczną. Istotnym problemem w zakresie infrastruktury turystycznej jest jednak niedostateczna długość ścieżek rowerowych, które występowały w 2020 roku jedynie w gminach Pawłosiów

i Wiązownica, o łącznej długości 14,1 km. W celu rozwoju infrastruktury turystycznej niezbędne będzie podjęcie przez gminy działań w celu budowy ścieżek rowerowych oraz tworzenia nowych oznakowanych szlaków turystycznych wraz z miejscami przeznaczonymi do wypoczynku.

- Oprócz turystyki pieszej i rowerowej, na terenie OF „Wspólny Rozwój” istnieje również możliwość uprawiania, w oparciu o własne zasoby, m. in. turystyki konnej oraz wodnej. Turystyka konna mogłaby się rozwijać poprzez funkcjonujące na terenie OF stadniny koni oraz istniejące walory krajobrazowe - pośród wiejskich krajobrazów pól uprawnych, rosnących tam lasów oraz znajdujących się cieków wodnych. Potencjał do uprawiania turystyki wodnej wynika natomiast przede wszystkim ze znajdujących się na terenie OF zbiorników wodnych – w Radymnie oraz w Radawie, które z uwagi na rozwiniętą w tym miejscu infrastrukturę turystyczno-rekreacyjną, przyciągają wielu turystów. Uprawianie tego rodzaju turystyki umożliwiają również ciekły wodne – w szczególności San i Lubaczówka, na których istnieją szlaki wodne i trasy kajakowe, brakuje jednak rozwiniętej infrastruktury turystycznej, co wymaga realizacji przez gminy przedsięwzięć w tej kwestii.
- Położenie geograficzne OF „Wspólny Rozwój” może mieć spory wpływ na potencjał rozwojowy, stanowiąc bazę wypadową w inne atrakcyjne turystycznie części kraju oraz na Ukrainę, ze względu na bliskość przejścia granicznego. Wskazane jest stworzenie innowacyjnej i spójnej oferty turystycznej dążącej do wykreowania marki gmin, wchodzących w skład OF, wykorzystującej duży potencjał do uprawiania turystyki kulturowej, aktywnej i rekreacyjnej.

Infrastruktura techniczna i gospodarka odpadami

- OF „Wspólny Rozwój” posiada dobrą dostępność komunikacyjną, poprzez rozwiniętą sieć drogową oraz kolejową. Przez jego teren przebiegają trzy drogi krajowe, w tym autostrada A4 oraz pięć dróg wojewódzkich, a ich uzupełnieniem jest gęsta sieć dróg powiatowych i gminnych. Duży wpływ na stan dróg powiatowych i gminnych mają pozyskiwane środki na ich modernizację, między innymi z Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg (wcześniej Fundusz Dróg Samorządowych), Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych, Rządowego Funduszu Polski Ład – Program Inwestycji Strategicznych oraz ze środków europejskich. Szczególne znaczenie dla zapewnienia zewnętrznej dostępności komunikacyjnej ma autostrada A4, a na terenie OF znajdują się 4 węzły umożliwiające wjazd lub zjazd z autostrady. W zakresie transportu kolejowego, przez OF przebiega linia kolejowa o znaczeniu międzynarodowym – E30, należąca do III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego, który łączy Niemcy, Polskę i Ukrainę oraz do sieci TEN-T, a także linia kolejowa nr 101, łącząca stację Munina ze stacją Hrebenne w województwie lubelskim, która wymaga jednak podjęcia działań rewitalizacyjnych.
- Na terenie OF „Wspólny Rozwój” znajdują się w chwili obecnej 3 punkty ładowania pojazdów elektrycznych w miejscowościach: Chłopice, Korczowa i Radawa. W 2022 r. planowane jest uruchomienie dwóch kolejnych takich punktów, w ciągu autostrady A4 w miejscach obsługi podróżnych. Tworzenie sieci punktów ładowania pojazdów elektrycznych korzystnie wpłynie na rozwój elektromobilności na tym obszarze.
- Wszystkie gminy, wchodzące w skład OF „Wspólny Rozwój” posiadają zbiorcze sieci wodociągowe. Łącznie w 2020 r. do sieci podłączonych było 91,2 % budynków mieszkalnych z terenu OF, z kolei średni wskaźnik zwodociągowania, liczony jako liczba mieszkańców obszaru korzystających ze zbiorczej sieci wodociągowej wynosił 92,4 %.

W zakresie zwodociągowania, OF „Wspólny Rozwój” wypada korzystnie na tle województwa podkarpackiego, dla którego przedstawione powyżej wartości kształtowały się na poziomie znacznie niższym.

- Na terenie OF „Wspólny Rozwój”, dostęp do sieci kanalizacyjnej w 2020 roku posiadało 67,2 % budynków mieszkalnych, a korzystało z niej 68,2 % ludności z tego obszaru. Ukazuje to dysproporcje pomiędzy stopniem zwodociągowania OF, a liczbą jego mieszkańców objętych zbiorczym odprowadzaniem ścieków. Średnią dla OF w zakresie liczby korzystających z sieci kanalizacyjnej zaniża przede wszystkim brak tej sieci w gminie Wielkie Oczy, w której z uwagi na ograniczone środki finansowe, rozproszoną zabudowę oraz niską gęstość zaludnienia, problematyczne staje się zrealizowanie inwestycji w zakresie budowy infrastruktury kanalizacyjnej. Z tego względu w gminie podjęto działania dotyczące budowy przydomowych biologicznych oczyszczalni ścieków. Wartości w zakresie odsetka budynków mieszkalnych podłączonych do sieci kanalizacyjnej oraz udziału korzystających z sieci kanalizacyjnej w liczbie ogólnej ludności na terenie OF, również były wyższe od średniej dla województwa podkarpackiego.
- Pod względem gazyfikacji, OF „Wspólny Rozwój” przedstawiał się mniej korzystnie na tle województwa podkarpackiego, gdzie odsetek korzystających z sieci gazowej był znacznie wyższy od wartości dla OF. Z sieci tej w 2020 r. korzystało 60,7 % ogółu ludności OF, natomiast średnia dla województwa wyniosła 74,1 %. Niski stopień gazyfikacji na terenie OF występował w gminach wiejskich Laszki, Radymno i Wielkie Oczy, natomiast w gminie Stary Dzików był całkowity brak dostępu do sieci gazowej. Gazu do ogrzewania mieszkań używało 43 % gospodarstw domowych, znajdujących się na terenie OF.
- Na przestrzeni lat 2017-2020 na terenie OF „Wspólny Rozwój” wzrosła ilość odpadów komunalnych zebranych w sposób selektywny oraz ich udział w ilości odpadów zebranych ogółem – z 18,29 % do 29,63 %. Wciąż jednak udział odpadów zebranych w sposób selektywny w ilości odpadów ogółem jest niższy niż średnia województwa podkarpackiego – 37,2 %, co świadczy o tym, że w dalszym ciągu ważnym zadaniem samorządu będzie prowadzenie działań informacyjnych na temat prawidłowej segregacji. Ważną rolę w systemie gospodarki odpadami komunalnymi w zakresie prawidłowej segregacji pełnią również punkty selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. Na terenie OF znajduje się 12 takich punktów.
- Masa wytworzonych odpadów komunalnych na 1 mieszkańca na terenie OF „Wspólny Rozwój” w 2020 r. wyniosła 192 kg i była niższa niż wartość dla województwa podkarpackiego ogółem – 236 kg. W poszczególnych gminach, wchodzących w skład OF występują duże dysproporcje jeśli chodzi o ww. wskaźnik, który kształtował się w przedziale od 115 kg do 336 kg.
- Ważnym aspektem zadań związanych z gospodarowaniem odpadami są instalacje przekształcania odpadów komunalnych. Na terenie OF „Wspólny Rozwój” tego typu instalacje znajdują się w miejscowości Młyny: instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych, instalacja do przetwarzania odpadów wielkogabarytowych oraz instalacja do składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno biologicznego przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych

Mieszkalnictwo i planowanie przestrzenne

- Zasoby mieszkaniowe OF „Wspólny Rozwój” w 2020 roku obejmowały 26 054 mieszkań w 23 642 budynkach mieszkalnych, o łącznej powierzchni 2 496 074 m². Na terenie OF, z uwagi na to, że jest to głównie obszar wiejski, występują przede wszystkim budynki

- mieszkalne jednorodzinne, wskutek czego przeciętna powierzchnia użytkową 1 mieszkania znacznie przewyższa średnią dla województwa podkarpackiego.
- Na przestrzeni lat 2015-2020 na terenie OF „Wspólny Rozwój” zmniejszyła się wartość wskaźnika, określającego zagęszczenie mieszkań, tj. przeciętnej liczby osób przypadającej na 1 mieszkanie. Mimo to, wartość ta przekraczała w dalszym ciągu średnie wartości wskaźnika dla województwa podkarpackiego oraz w skali kraju, świadcząc o dużej gęstości zaludnienia mieszkań na tym terenie, co charakterystyczne jest dla obszarów wiejskich. Z kolei wielkość zasobów mieszkaniowych oraz stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie tych zasobów, określany jest poprzez wskaźnik liczby mieszkań na 1000 mieszkańców, który na terenie OF w 2020 roku kształtował się na poziomie znacznie niższym niż średnia dla województwa podkarpackiego i całego kraju. Świadczy to o mniejszym stopniu zaspokojenia potrzeb mieszkańców OF w zakresie mieszkalnictwa.
 - Na terenie OF „Wspólny Rozwój” w okresie od 2015 do 2020 roku oddano łącznie 1 381 mieszkań o łącznej powierzchni 190 841 m². Biorąc jednak pod uwagę wskaźnik mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności, można zauważyć, że kształtuje się on na poziomie znacznie niższym niż dla województwa podkarpackiego, jak i całego kraju. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest charakterystyka OF, gdzie dominują tereny wiejskie, a budownictwo mieszkaniowe nie rozwija się tu w takim stopniu, jak w przypadku dużych ośrodków miejskich, gdzie pojawia się spora liczba nowych osiedli budynków mieszkalnych wielorodzinnych.
 - W kwestii wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne, na terenie OF „Wspólny Rozwój” najwięcej mieszkań w 2020 roku wyposażonych było w wodociąg, natomiast najmniej w gaz sieciowy. Analiza danych w zakresie odsetka mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne, obejmujące wodociąg, ustęp, sflukiwany, łazienkę, centralne ogrzewanie i gaz sieciowy ukazuje, że wartości dla OF były niższe niż w przypadku województwa podkarpackiego oraz całego kraju (jeden wyjątek w kwestii wyposażenia w gaz sieciowy, gdzie w OF wartość była nieznacznie wyższa niż dla kraju).
 - W 2020 roku na terenie OF „Wspólny Rozwój” obowiązywało łącznie 112 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, o łącznej powierzchni 4 763 ha (3,44 % powierzchni OF ogółem), jednak zaledwie 24 z nich, zostało sporządzonych na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, a ich łączna powierzchnia wynosiła 2 956 ha. Pozostałe obowiązujące plany, zostały opracowane na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym, która została uchylona przez ww. ustawę. Optymalnym rozwiązaniem w kształtowaniu polityki przestrzennej gmin byłoby uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla wszystkich terenów zurbanizowanych. Jednak w obecnej sytuacji ekonomicznej samorządów oraz obowiązujących przepisów prawnych dot. ochrony przyrody, jest to rozwiązanie trudne i czasochłonne w realizacji.
 - W okresie od 2015-2020 roku na terenie OF „Wspólny Rozwój” wydano łącznie 3 293 decyzje o warunkach zabudowy oraz 1 002 decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Wydane decyzje o warunkach zabudowy dotyczyły w przeważającej części zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – 2 126, tj. 64,56 % ogółu wydanych decyzji.

3.3. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest powszechnie wykorzystywana przez jednostkach administracji publicznej, jako narzędzie diagnozy strategicznej, opartej na wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowaniach mających wpływ na rozwój danego obszaru. Pozwala ono porównać silne i słabe strony jednostki wynikające z otoczenia wewnętrznego, z szansami i zagrożeniami dla rozwoju płynącymi z otoczenia zewnętrznego, a także określić ich wzajemne oddziaływanie.

Analizy dokonano w oparciu o dane liczbowe, opisowe i przestrzenne pozyskane z gmin oraz ze źródeł zewnętrznych oraz wniosku z przeprowadzonej diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

MOCNE STRONY

dodatnia skumulowana wartość przyrostu naturalnego za okres od 2010 do 2020 roku;

wzrastająca liczba mieszkańców w gminach wiejskich: Jarosław, Pawłosiów i Wiązownica;

niski zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w gminach wiejskich: Chłopice, Jarosław, Pawłosiów i Radymno oraz w mieście Radymno;

dostęp do bibliotek publicznych w każdej z gmin OF "Wspólny Rozwój";

aktywna działalność samorządowych instytucji kultury w oparciu o istniejącą infrastrukturę kulturalną - ośrodki, centra, domy kultury oraz świetlice wiejskie, a także stowarzyszeń i organizacji społecznych, działających w zakresie kultury;

korzystne położenie geograficzne i komunikacyjne, wpływające na rynek pracy, w szczególności w gminach wiejskich Jarosław i Radymno, co wynika w szczególności z znajdującego się na terenie OF Przejścia Granicznego w Korczowej oraz autostrady A4 ;

rosnąca liczba pracujących na obszarze OF oraz spadająca liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na przestrzeni lat 2010-2019, pomimo wzrostu tej liczby w roku 2020, spowodowanego pandemią wirusa COVID-19;

rosnąca liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych na terenie OF na przestrzeni lat 2010-2020;

objęcie części terenu OF Specjalną Strefą Ekonomiczną Euro-Park oraz występowanie terenów inwestycyjnych na terenie gmin wiejskich: Jarosław i Radymno, co może przełożyć się na wzrost aktywności gospodarczej oraz obniżenie bezrobocia;

korzystna struktura agrarna OF, charakteryzująca się mniejszym rozdrobnieniem gospodarstw rolnych oraz większą średnią powierzchnią gospodarstw rolnych niż w województwie podkarpackim;

wzrost wysokości dochodów budżetowych we wszystkich gminach OF, będący przejawem poprawy sytuacji finansowej, w tym wzrost wartości wskaźnika dochodów na 1 mieszkańca;

wzrost udziału dochodów majątkowych oraz wydatków majątkowych w budżetach gmin na przestrzeni lat 2015-2020, wpływając na skalę i rodzaj podejmowanych działań inwestycyjnych, a także występowanie nadwyżki operacyjnej w każdej z gmin OF;

różnorodność terenu i walory krajobrazowe, a także bogactwo środowiska przyrodniczego, objętego ochroną prawną i występowanie na tym obszarze złóż surowców naturalnych;

bogate dziedzictwo kulturowe, wynikające z wielokulturowej historii oraz wielowyznaniowości, przejawiające się występowaniem bogatych zasobów sakralnej architektury drewnianej i murowanej oraz licznych zespołów dworsko-parkowych;

znaczny potencjał turystyczny OF, wynikający z możliwości uprawiania różnego rodzaju form turystyki w oparciu o dostępne zasoby, rozwiniętej bazy noclegowej oraz przebiegającej przez jego teren trasy rowerowej Green Velo;

dobra dostępność komunikacyjna, wynikająca z rozwiniętej sieci drogowej i kolejowej oraz występowanie na terenie OF punktów ładowania pojazdów elektrycznych;

wysoki stopień zwodociągowania OF;

występowanie na terenie gminy instalacji przekształcania odpadów komunalnych.

S

SLABE STRONY

utrzymujący się trend spadającej z roku na rok liczby mieszkańców OF, wynikający przede wszystkim z ujemnego salda migracji oraz negatywne prognozy dotyczące liczby ludności w perspektywie najbliższych lat;

niska gęstość zaludnienia w OF, znacznie poniżej średniej dla województwa podkarpackiego

postępujący proces starzenia się społeczeństwa oraz wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym kosztem liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym;

wiekszy stopień ubóstwa i wykluczenia społecznego na tle województwa podkarpackiego oraz całego kraju;

brak na terenie OF placówek zapewniających opiekę nad dziećmi do lat 3 oraz malejąca liczba uczniów uczęszczających do szkół;

słabe wyniki egzaminu ósmoklasisty w części szkół znajdujących się na terenie OF oraz egzaminów zawodowych w Zespole Szkół Zawodowych i Rolniczych im. Adama Mickiewicza w Radymnie;

spadek korzystających z zasobów bibliotecznych na rzecz internetu i zasobów cyfrowych;

słabo rozwinięty rynek pracy w większości gmin OF, co skutkuje niską wartością wskaźnika liczby osób pracujących na 1000 ludności na tle województwa podkarpackiego oraz mniejsza aktywność gospodarcza na terenie OF w stosunku do województwa;

dominacja mikroprzedsiębiorstw i mała liczba średnich przedsiębiorstw, przy braku dużych przedsiębiorstw na terenie OF;

niska dostępność terenów inwestycyjnych w większości gmin OF;

niski udział dochodów własnych w strukturze dochodów budżetowych, a rosnący na przestrzeni ostatnich lat udział dotacji w tej strukturze, co wpływa na zwiększenie uzależnienia samorządów od państwa;

niewykorzystywany w pełni potencjał turystyczny OF, wynikający z braków w infrastrukturze turystycznej oraz braku promocji

niski stopień skanalizowania oraz gazyfikacji w części gmin OF oraz brak sieci kanalizacyjnej w gminie Wielkie Oczy;

niski udział ilości odpadów zebranych w sposób selektywny w ilości odpadów ogółem, kształtujący się znacznie poniżej średniej dla województwa podkarpackiego;

niski stopień zaspokojenia potrzeb mieszkańców OF w zakresie mieszkalnictwa na tle województwa podkarpackiego;

mała liczba obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz ich brak w części gmin OF.

SZANSE

ograniczenie odpływu oraz napływ nowych mieszkańców do gmin OF poprzez prowadzenie atrakcyjnej polityki mieszkaniowej i zabezpieczenie infrastruktury towarzyszącej zaspakajającej potrzeby mieszkańców;

podjęcie działań w celu ograniczenia zjawiska wykluczenia społecznego, poprzez wzrost aktywności i integracji mieszkańców oraz rozwój polityki senioralnej;

pozyskanie środków zewnętrznych na wspieranie działań rozwoju kapitału ludzkiego;

rozwój edukacji i uczenia się przez całe życie z uwzględnieniem technologii informacyjno-komunikacyjnych, przejście od modelu kształcenia wiedzy do kształcenia kompetencji oraz poprawa stanu bazy edukacyjnej;

rozwój podmiotów ekonomii społecznej w zakresie świadczenia usług społecznych;

digitalizacja zasobów bibliotecznych i dziedzictwa kulturowego oraz udostępnianie ich drogą online;

poprawa sytuacji na rynku pracy i wzrost liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie OF w wyniku pobudzenia aktywności gospodarczej;

wzrost liczby podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w zakresie zakwaterowania i gastronomii, co wpłynie na stopień zagospodarowania turystycznego oraz potencjał turystyczny OF;

podjęcie działań w celu pozyskiwania i uzbrojenia terenów inwestycyjnych;

rozwój przemysłu, w szczególności w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego;

wzrost wysokości dochodów własnych w strukturze dochodów budżetowych, w szczególności wskutek wzrostu wpływów z podatków i opłat lokalnych oraz podatku dochodowego od osób fizycznych i od osób prawnych;

zwiększanie się nadwyżki operacyjnej w gminach, co da możliwość realizacji nowych przedsięwzięć inwestycyjnych;

skuteczne pozyskiwanie środków zewnętrznych, w tym z funduszy europejskich na działania inwestycyjne, ukierunkowane na rozwój;

wykorzystanie potencjału turystycznego OF, wynikającego z uwarunkowań środowiskowych dziedzictwa kulturowego, wskutek tworzenia i rozwoju infrastruktury turystycznej, umożliwiającej uprawianie różnego rodzaju turystyki: pieszej, rowerowej, wodnej oraz konnej, a także innowacyjnej i spójnej oferty turystycznej, dążącej do wykreowania marki oraz aktywnej promocji atutów obszaru;

rozwój rolnictwa ekologicznego oraz wzrost zainteresowania nowymi produktami wsi;

wprowadzenie rozwiązań legislacyjnych powodujących większą aktywność gmin w sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

ZAGROŻENIA

postępujący spadek liczby mieszkańców OF, będący wynikiem odpływu młodych, wykształconych i aktywnych osób;

utrzymywanie się negatywnych trendów demograficznych, w szczególności starzenia się społeczeństwa;

utrzymywanie się negatywnych skutków pandemii COVID-19 dla rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru w najbliższych latach;

wzrost liczby osób dotkniętych ubóstwem oraz wykluczeniem społecznym;

niewykorzystanie potencjału rozwojowego OF, wskutek ograniczeń finansowych lub organizacyjnych w poszczególnych gminach;

rosnące koszty utrzymywania placówek oświatowych, co niekorzystnie wpłynie będzie na budżet gmin;

pogorszenie się sytuacji na rynku pracy wskutek likwidacji przedsiębiorstw w wyniku rosnących kosztów prowadzenia działalności gospodarczej, co prowadzi do wzrostu bezrobocia na terenie OF;

spadek produkcji rolniczej, wskutek wzrostu cen nawozów oraz niekorzystnych warunków klimatycznych;

wzrost wysokości wydatków bieżących, co może skutkować wystąpieniem deficytu operacyjnego oraz zwiększenia się zadłużenia gmin;

zanieczyszczenie środowiska naturalnego, w szczególności poprzez wprowadzanie zanieczyszczeń do cieków wodnych;

brak działań gmin w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego oraz tożsamości lokalnej;

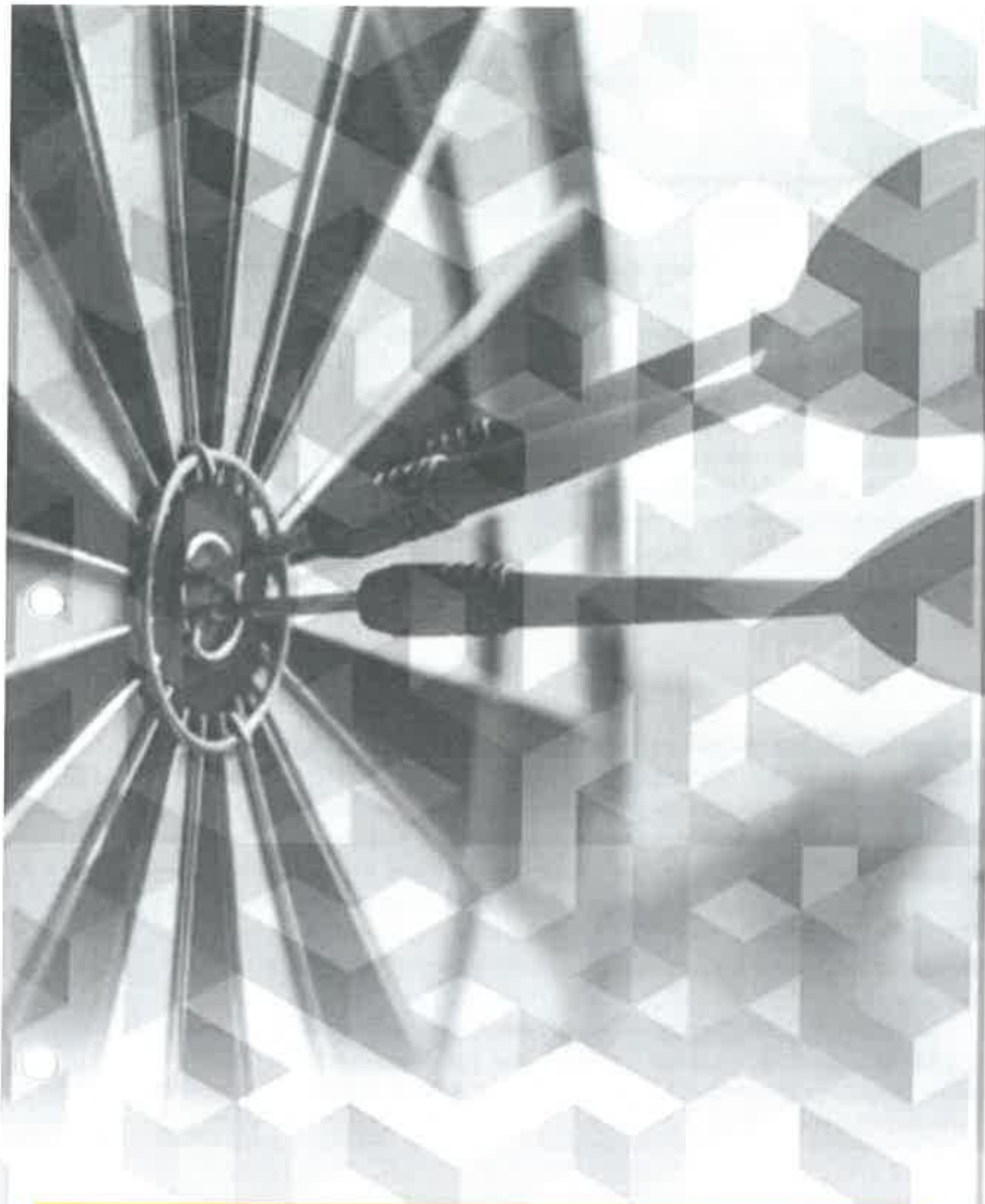
pogłębianie się dysproporcji w rozwoju OF, a innymi rozwijającymi się regionami;

wrażliwość sektora turystycznego na zmiany gospodarcze;

rosnące koszty realizacji inwestycji;

postępująca degradacja obszarów zielonych na rzecz budownictwa mieszkalnego i zwartej zabudowy wskutek braku zrównoważonego planu zagospodarowania przestrzennego

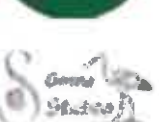

ROZDZIAŁ 4

**SPÓJNOŚĆ STRATEGII
ROZWOJU PONADLOKAL-
NEGO "WSPÓLNY ROZWOJ"
Z DOKUMENTAMI I CELAMI
NA POZIOMIE EUROPEJSKIM,
KRAJOWYM I REGIONALNYM**

Przygotowanie wspólnej strategii ponadlokalnej jest odpowiedzią na potrzebę planowania działań rozwojowych wykraczających i oddziałujących poza granice administracyjne jednostek terytorialnych. Opracowanie dokumentu dotyczącego kilku samorządów pozwoli również na aplikowanie o środki unijne, a także umożliwi realizację zintegrowanych projektów partnerskich

W niniejszym rozdziale wskazano zbiór podstawowych dokumentów wyższego rzędu, z którymi Strategia Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” na lata 2022-2030 wykazuje spójność. Opisane dokumenty strategiczne i wykonawcze stanowią warunki brzegowe dla niniejszej Strategii, która przygotowana została w pełnej zgodności z tymi dokumentami. Jednocześnie, mając na uwadze rozpoczynającą się nową perspektywę finansową Unii Europejskiej na lata 2021 – 2027 dołożono wszelkich starań, aby działania określone w dokumencie odpowiadały równocześnie na wyzwania na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym zidentyfikowane w poszczególnych obszarach wsparcia współfinansowanych z Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych w kolejnych latach. Należy zaznaczyć, że Strategia Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” na lata 2022-2030 wykazuje spójność zarówno z dokumentami o charakterze strategicznym, jak i wykonawczym.

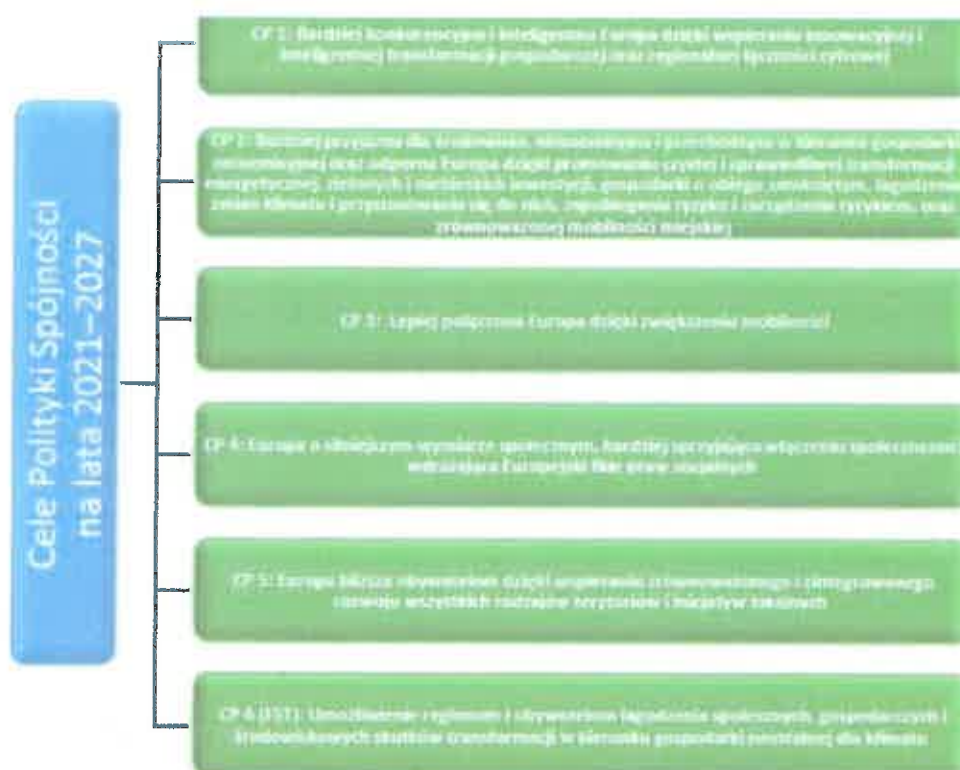
Poziom europejski

Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady

Komisja Europejska w Rozporządzeniach Parlamentu Europejskiego i Rady przedstawiła Cele Polityki Spójności na lata 2021-2027. Pakiet rozporządzeń obejmuje przede wszystkim: rozporządzenie ramowe, rozporządzenie ws. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Funduszu Spójności (FS), rozporządzenie ws. Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), rozporządzenie ws. Interreg, rozporządzenie ws. Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST). Jednym z elementów ww. dokumentów jest przedstawienie podstawowych założeń i Celów Tematycznych dla Polityki Spójności oraz proponowanych przez Komisję Europejską zasad funkcjonowania programów operacyjnych w perspektywie 2021–2027.

W latach 2021-2027 Polska będzie realizować działania w ramach wszystkich pięciu celów polityki spójności oraz celu dodatkowego umożliwiającego obywatelom i regionom łagodzenie społecznych, gospodarczych i środowiskowo-przestrzennych skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu.

Zdjęcie 1 Cele Polityki Spójności na lata 2021-2027

Dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów i inicjatyw lokalnych jednym z ważniejszych celów polityki spójności dla OF „Wspólny Rozwój” jest Cel Tematyczny nr 5 – Europa bliższa obywatelom, , który jest podstawą ustanowienia Instrumentów Terytorialnych (w tym ZIT i IIT) i będzie głównym źródłem finansowania projektów w ramach obszarów funkcjonalnych w perspektywie 2021 – 2027. Zaplanowano jednak, że w ramach ZIT i IIT możliwa będzie realizacja projektów również we wszystkich pozostałych celach polityki. Zarówno współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, jak i Europejskiego Funduszu Społecznego.

Europejski Zielony Ład

Europejski Zielony Ład jest strategią na rzecz rozwoju, mającą na celu przekształcenie UE w sprawiedliwe i prosperujące społeczeństwo żyjące w konkurencyjnej, zasobooszczędnej i nowoczesnej gospodarce. Jej celem jest również: ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego oraz ochrona zdrowia i dobrostanu obywateli przed zagrożeniami oraz negatywnymi skutkami związanymi z klimatem i naturalnym środowiskiem.

Dokument zawiera plan działań umożliwiających bardziej efektywne wykorzystanie zasobów dzięki przejściu na czystą gospodarkę o obiegu zamkniętym oraz przeciwdziałanie utracie różnorodności biologicznej i zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń. Do obszarów Europejskiego Zielonego Ładu, wchodzi m.in.:

- Ochrona naszego wrażliwego ekosystemu i bioróżnorodności biologicznej;

- Sposoby na bardziej zrównoważony łańcuch żywnościowy;
- Czysta i bezpieczna energia;
- Zrównoważony przemysł i sposoby na bardziej zrównoważone i przyjazne środowisku cykle produkcyjne;
- Bardziej ekologiczny sektor budowlany i renowacyjny;
- Zrównoważona mobilność i promowanie bardziej zrównoważonych środków transportu;
- Środki mające na celu szybkie i skuteczne ograniczenie oraz eliminację zanieczyszczeń;
- Osiągnięcie neutralności klimatycznej.

Zakłada się, że zapisy Ponadlokalnej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” będą zgodne z Europejskim Zielonym Ładem, którego postanowienia będą wpływać na zmiany w poszczególnych sektorach Państw UE. Wdrożenie Europejskiego Zielonego Ładu wymagać będzie od członków KE przemyślenia strategii politycznych w zakresie m.in. dostaw czystej energii w gospodarce, w sektorze przemysłu, produkcji i konsumpcji, infrastruktury, transportu, budownictwa, żywności i rolnictwa.

Poziom krajowy

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, jako jeden z ważniejszych dokumentów krajowych wskazuje, że zrównoważony rozwój społeczny i regionalny to rozwój skierowany na terytorialną różnorodność oraz jej atuty, a jednocześnie dbający o zapewnienie całemu społeczeństwu wysokiej jakości życia.

W określonym w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju modelu zarządzania głównymi procesami rozwojowymi w kraju, do miast podchodzi się jako do obszarów przestrzennej koncentracji wyzwań rozwojowych. Wiele ośrodków miejskich, ze względu na skupienie czynników społeczno-gospodarczych negatywnie wpływających na dynamikę rozwoju, nie w pełni wykorzystuje swoje możliwości rozwojowe. Działania w ramach miejskiego wymiaru SOR koncentrują się na wspieraniu rozwoju wszystkich miast bez względu na ich wielkość, położenie czy pełnione funkcje społeczne, gospodarcze i administracyjne.

Działania podejmowane dla realizacji celów polityki miejskiej integrują się z szeregiem działań sektorowych podejmowanych w ramach innych obszarów SOR, np. z zakresu spójności społecznej, skutecznego państwa czy infrastruktury. W horyzoncie czasowym po roku 2020 szczególny nacisk położony będzie na usprawnienie zarządzania i wzmacnianie współpracy pomiędzy miastami i ich obszarami funkcjonalnymi, doskonalenie rozwiązań regulacyjnych i organizacyjnych oraz dostosowanie do specyfiki różnego typu ośrodków. Wskazane w SOR działania w zakresie poprawy warunków rozwojowych polskich miast to m.in.:

- Wypracowanie i upowszechnianie elastycznych rozwiązań organizacyjnych i prawnych, ułatwiających współpracę pomiędzy miastami oraz wewnątrz miejskich obszarów funkcjonalnych;
- Usprawnienie systemu monitorowania i diagnozowania sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej na poziomie miejskich obszarów funkcjonalnych, w tym dostosowanie metodologii statystyki publicznej, rozbudowa lokalnych, regionalnych i krajowych centrów wiedzy nt. obszarów miejskich;

- Wspieranie realizacji zintegrowanych działań rewitalizacyjnych na podstawie programów rewitalizacji ukierunkowanych na przekształcenie obszarów zdegradowanych (w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym);
- Realizacja niskoemisyjnych strategii miejskich i związanych z poprawą jakości powietrza oraz przystosowanie do zmian klimatycznych obszarów miejskich, w powiązaniu z działaniami wskazanymi w obszarach SOR dotyczących energetyki i środowiska naturalnego;
- Realizacja strategii zrównoważonej mobilności miejskiej w powiązaniu z działaniami dotyczącymi kompleksowych programów rozbudowy infrastruktury systemów transportu publicznego;
- Poprawa dostępu do różnego typu usług publicznych o charakterze rozwojowym (w tym społecznych związanych m.in. z edukacją, zdrowiem, kulturą oraz gospodarczych – związanych m.in. ze wsparciem przedsiębiorczości, przyciąganiem inwestycji prywatnych);
- Tworzenie krajowej sieci współpracy miast umożliwiającej wymianę wiedzy i najlepszych praktyk nt. zrównoważonego rozwoju miast, usprawnień w zarządzaniu, koordynacji i realizacji innowacyjnych projektów;
- Wzmocnienie koordynacji prowadzonej dotychczas polityki miejskiej w powiązaniu z polityką regionalną na wszystkich szczeblach zarządzania oraz wzmocnienie współpracy pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w kształtowanie rozwoju obszarów funkcjonalnych.

SOR wskazuje potrzebę dopasowania zakresu interwencji polityki regionalnej do potencjałów i wyzwań rozwojowych różnych typów obszarów funkcjonalnych (w tym wiejskich i miejskich) oraz udoskonalenia i poprawy skuteczności mechanizmów i instrumentów wykorzystywanych w tej polityce (organizacyjnych, prawnych i finansowych). Zakłada się, że na samorządach lokalnych spoczywać będzie większa niż dotychczas odpowiedzialność za rozwój gospodarczy, przełamywanie barier we współpracy z innymi samorządami, jak również poprawę dialogu z przedsiębiorcami i mieszkańcami.

Przygotowanie Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” ma na celu wyjście naprzeciw oczekiwaniom polityki wskazanej w SOR w ramach wykorzystania potencjału największych polskich aglomeracji. Identyfikacja obszarów współpracy Partnerów „Wspólny Rozwój”, pozwoli skonkretyzować prace nad dokumentem oraz rozpocząć przygotowania do planowania i realizacji partnerskich przedsięwzięć w kolejnych latach. Obszary współpracy i proponowane działania, będą wpisywały się w zagadnienia wskazane w SOR, a ich realizacja prowadzi do wzmocnienia koordynacji prowadzonej dotychczas polityki rozwoju w ramach obszaru funkcjonalnego i zwiększenia koncentracji polityki regionalnej na potencjałach terytorialnych.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” na lata 2022-2030 realizować będzie postanowienia KSRR 2030 dotyczące zrównoważonego rozwoju poszczególnych części kraju w wymiarze gospodarczym, środowiskowym, społecznym i przestrzennym.

Zgodnie z zapisami KSRR dla rozwoju regionalnego istotne jest zwiększenie współpracy pomiędzy różnymi kategoriami miast oraz wzmacnianie powiązań w obszarach funkcjonalnych. Ścisła współpraca samorządów OF oraz ich zaangażowanie będą niezbędne w procesie tworzenia

strategii ponadlokalnej. Wspólne planowanie i realizacja przedsięwzięć ukierunkowanych na rozwój oraz podniesienie konkurencyjności obszaru funkcjonalnego, również wymagać będą współdziałania pomiędzy partnerskimi JST. OF „Wspólny Rozwój” będzie mógł realizować zintegrowane przedsięwzięcia, przy pomocy mechanizmu wdrażania IIT, co sprzyjać będzie możliwości zwiększenia oddziaływania projektów.

Ponadto, Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” będzie wpisywała się w realizację wyzwań wskazanych dla polityki regionalnej w KSRR 2030, tj.:

- Adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczanie zagrożeń dla środowiska;
- Przeciwdziałanie negatywnym skutkom procesów demograficznych;
- Rozwój i wsparcie kapitału ludzkiego i społecznego;
- Wzrost produktywności i innowacyjności regionalnych gospodarek;
- Rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną i warunki życia w regionach;
- Zwiększenie efektywności zarządzania rozwojem (w tym finansowania działań rozwojowych) oraz współpracy między samorządami terytorialnymi i między sektorami;
- Przeciwdziałanie nierównościom terytorialnym i przestrzennej koncentracji problemów rozwojowych oraz niwelowanie sytuacji kryzysowych na obszarach zdegradowanych.

Umowa Partnerstwa na lata 2021-2027

30 czerwca 2022 r. oficjalnie zakończyły się negocjacje Umowy Partnerstwa między Komisją Europejską a polskim rządem. Dokument ten pokazuje szerszy kontekst i ramy dla perspektywy finansowej UE 2021-2027, jednocześnie nakreślając strategię wykorzystania środków polityki spójności i koordynacji w zakresie określania obszarów wsparcia. Umowa Partnerstwa łączy ze sobą oczekiwania Komisji Europejskiej z wyzwaniami wynikającymi z krajowych dokumentów, takich jak Strategia Odpowiedzialnego Rozwoju i inne strategię sektorowe.

UP realizować będą krajowe i regionalne programy operacyjne (KPO i RPO), które wraz z UP tworzą spójny system dokumentów strategicznych i programowych, stanowiący podstawę do realizacji perspektywy 2021-2027 w Polsce. UP zakłada kontynuację realizacji dotychczasowych programów krajowych oraz regionalnych. Nowym narzędziem jest planowany program finansowany ze środków Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji.

Jednym z opisanych w dokumencie narzędzi przeznaczonych dla obszarów funkcjonalnych w perspektywie 2021-2027 jest instrument Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Jego istotą jest realizacja partnerskich projektów przyczyniających się do rozwiązywania problemów i wspólnego oraz skoordynowanego zaspakajania potrzeb całego obszaru. Instrument ten ma służyć wzmocnieniu współpracy i partnerstw samorządów, które realizują wspólne działania rozwojowe na podstawie strategii terytorialnych.

Kluczowe zasady w procesie przygotowania i wprowadzania instrumentów terytorialnych:

- partnerstwo i współpraca,

- zintegrowane podejście do rozwiązywania problemów łączących sąsiadujące jednostki samorządu terytorialnego,
- zaangażowanie lokalnych instytucji i organizacji w przygotowanie i realizację działań wynikających ze strategii terytorialnych.

Realizacja tych zasad ma mieć wpływ na oddolny charakter wypracowanych strategii, które jednocześnie muszą wykazać spójność z ramami strategicznymi na poziomie regionalnym – strategią rozwoju województwa.

Zdjęcie 2 Układ programów w perspektywie finansowej UE 2021-2027

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” na lata 2022-2030 i stworzone na jej potrzeby Partnerstwo będą spełniać przedstawione w UP wymagania oraz przewidywać wykorzystanie instrumentu IIT, jako jednego ze źródeł finansowania realizacji działań zaplanowanych w tym dokumencie.

Poziom regionalny

Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

Poziom regionalny

Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

W Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 przyjęto model rozwoju stymulowany strategicznymi wyborami jako: zrównoważony, integrujący zasoby i potencjały, ukierunkowany na wysoką jakość życia. Aby realizować kierunki założone w Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030, zastosowano wymiar terytorialny poprzez skoncentrowanie działań na wykorzystaniu potencjałów rozwojowych na określonym obszarze, tzw. obszarze strategicznej interwencji.

Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 zakłada m.in.: następujące kierunki interwencji, w które wpisuje się Strategia Rozwoju Ponadlokalnego:

OBSZAR TEMATYCZNY | GOSPODARKA I NAUKA

- 1.3. Konkurencyjność gospodarki poprzez innowacje i nowoczesne technologie

OBSZAR TEMATYCZNY 2. KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY

- 2.1. Edukacja
- 2.3. Kultura i dziedzictwo kulturowe
- 2.4. Rynek pracy
- 2.6. Włączenie społeczne
- 2.7. Aktywny styl życia i sport

OBSZAR TEMATYCZNY 3. INFRASTRUKTURA DLA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU I ŚRODOWISKA

- 3.1. Bezpieczeństwo energetyczne i OZE
- 3.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionu oraz rozwój transportu publicznego
- 3.4. Rozwój infrastruktury informacyjno-komunikacyjnej w regionie
- 3.5. Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności gospodarczej i turystyki
- 3.6. Przeciwdziałanie i minimalizowanie skutków zagrożeń wywołanych czynnikami naturalnymi
- 3.7. Zapobieganie i minimalizowanie skutków zagrożeń antropogenicznych
- 3.8. Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego, w tym ochrona i poprawianie stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu

OBSZAR TEMATYCZNY 4. DOSTĘPNOŚĆ USŁUG

- 4.1. Poprawa dostępności do usług publicznych poprzez wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych
- 4.2. Planowanie przestrzenne wspierające aktywizację społeczności i aktywizacja obszarów zdegradowanych
- 4.3. Wsparcie instytucjonalne i poprawa bezpieczeństwa mieszkańców

OBSZAR HORYZONTALNY – TERYTORIALNY WYMIAR STRATEGII

Priorytet 7.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego,

Priorytet 7.3 Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju

Priorytet 7.4 Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku

Plan Strategiczny Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” na lata 2022-2030

Planowanie strategiczne opiera się na zrealizowanych działaniach diagnostycznych i pozostaje w ścisłym związku z funkcją decyzyjną procesu zarządzania. Proces realizacji Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” został podzielony na cztery poziomy. Wszystkie zostały sformułowane na podstawie przeprowadzonego procesu diagnostycznego, którego wyniki zidentyfikowały najważniejsze potrzeby i problemy OF „Wspólny Rozwój” oraz jej potencjały i szanse rozwojowe. W pierwszym kroku, na podstawie wniosków z diagnozy oraz analizy SWOT sformułowano wizję rozwoju, która jest jednocześnie celem głównym. Przedstawia ona obraz OF „Wspólny Rozwój”, w wyniku realizacji postanowień niniejszego dokumentu. Wizja ma również przełożenie na kolejny poziom wdrożeniowy czyli cele strategiczne, określone w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Cele strategiczne mają charakter długofalowy i wskazują generalny kierunek postępowania w realizacji założonej wizji rozwoju. Natomiast uszczegóławiające je priorytety rozwojowe będą realizowane w średnim okresie i stanowią

narzędzia oraz sposoby realizacji celów strategicznych. Ostatnim elementem programu strategicznego są kierunki działań, które służą realizacji założonych celów i są podstawą wdrażania strategii.

ROZDZIAŁ 5

PLAN OPERACYJNE STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO "WSPÓLNY ROZWOJ" NA LATA 2022-2030 ORAZ KIERUNKI INTERWENCJI ROZWOJU OF

Wizja Rozwoju

Długookresowa, strategiczna wizja rozwoju jest istotnym elementem każdej strategii. W przypadku Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” jest ona opisem pożądanego stanu na koniec perspektywy finansowej UE, a tym samym na koniec obowiązywania niniejszego dokumentu, przedstawiając kierunki oczekiwanych zmian w wyniku realizacji strategii. Należy zaznaczyć, że wynika ona z uwarunkowań związanych z położeniem OF „Wspólny Rozwój”, trendami rozwojowymi (zarówno globalnymi, np. demograficznymi, klimatycznymi czy technologicznymi, jak i specyficznymi dla obszaru).

Wizja określona jest w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Można, zatem powiedzieć, że wizja stanowi cel całkowicie nadrzędny, zawierający w sobie pozostałe cele sformułowane w strategii. Jednocześnie spełnia ona zadania związane z inspirowaniem i jednoczeniem Partnerów wokół wspólnej idei. Na podstawie przeprowadzonego procesu diagnostycznego, weryfikując oczekiwania poszczególnych JST wchodzących w skład OF „Wspólny Rozwój” sformułowano następującą wizję:

W 2030 roku Obszar Funkcjonalny „Wspólny Rozwój” stanowi silny, konkurencyjny ośrodek funkcjonalny ze znaczącą rolą kultury, dziedzictwa kulturowego i naturalnego. Jest obszarem atrakcyjnym turystycznie o wysokiej jakości przestrzeni publicznej oraz rozwiniętej gospodarce.

Dostępność komunikacyjna jest na wysokim poziomie, wewnętrzny system komunikacyjny tworzy zintegrowaną ofertę dla mieszkańców. Dzięki temu mają oni równy dostęp do wysokiej jakości usług i infrastruktury społecznej oraz nowoczesnej edukacji. Środowisko naturalne jest czyste i odpowiednio chronione, a obszar funkcjonalny przygotowany na ewentualne zagrożenia wynikające ze zmian klimatu.

Misja Rozwoju

Misja partnerstwa czyli jego cel nadrzędny, stanowiący przyczynę zawarcia partnerstwa i niezmienny w całym okresie jego trwania, została oparta o kluczowe wartości, wokół których zawiązało się i chce działać partnerstwo.

Misją partnerstwa jest stworzenie trwałych podstaw rozwoju i zwiększenie atrakcyjności obszaru dzięki lepszej koordynacji oraz podejmowaniu wspólnych działań.

Cele strategiczne i priorytety rozwojowe

Drugim poziomem uszczegółowienia zamierzeń związanych z realizacją strategii są cele strategiczne. Wyznaczono cztery zasadnicze cele, które związane są z priorytetowymi dla OF „Wspólny Rozwój” obszarami współpracy. Mają one służyć realizacji zakładanej wizji. Punktem wyjścia do ich wyznaczenia była sporządzona i opisana w poprzednich rozdziałach analiza SWOT. Cele strategiczne przedstawione są również jako zamierzenia, które chcielibyśmy osiągnąć w przyszłości. Główną zasadą która przyświecała podczas determinowania celów, było ich jasne i przejrzyste określanie, tak aby nie pozostawiały wątpliwości co do zgodności z wizją rozwoju. Należy również zaznaczyć, że zgodnie z metodą SMART są one specyficzne, mierzalne, akceptowalne, realistyczne i określone w czasie.

Cele strategiczne zostały uszczegółowione poprzez priorytety rozwojowe, które pełnią funkcję celów operacyjnych. Taki hierarchiczny układ wpływa pozytywnie na czytelność

przedstawionych celów. Ich głównym zadaniem jest wykonywanie określonych działań, a także przedsięwzięć służących realizacji wizji. Można również powiedzieć, że w pewien sposób konkretyzują one zakładane cele strategiczne i spajają je z zaplanowanymi kierunkami działań.

Cel Strategiczny 1: Wzmocnienie roli kultury, dziedzictwa kulturowego, turystyki oraz funkcji gospodarczych Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój”

Cel strategiczny wpisuje się w wynikającą z diagnozy obszaru wsparcia potrzebę zagospodarowania zasobów (materialnych i niematerialnych) na miejsca aktywności kulturowej, turystycznej i rekreacyjnej przeznaczonej dla społeczności obszaru funkcjonalnego oraz turystów, a także wzmocnienia funkcji gospodarczych. Obszar realizacji celu charakteryzuje się słabym dostępem do kulturotwórczych usług publicznych oraz niewykorzystanym potencjałem turystycznym. Na terenie OF „Wspólny Rozwój” występują duże potrzeby w zakresie rozwoju i ochrony infrastruktury opartej na unikalnym dziedzictwie kulturowym, historycznym i zabytkowym, która stworzy nową ofertę turystyczno-kulturalną i przyczyni się do rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru zwiększając jego atrakcyjność turystyczną. Jednym z działań niezbędnych do podjęcia jest również zwiększenie dostępności oferty kulturalnej dla mieszkańców OF i całego regionu. Należy również zwrócić uwagę na wzmocnianie instytucji kultury w celu realizacji nowych wyzwań przed nimi stawianych w obszarze włączenia społecznego, kreowania integracji międzypokoleniowej oraz wzmocniania więzów społecznych w lokalnej społeczności, a także realizujących cele edukacyjne powiązane z prowadzoną działalnością kulturalną.

Realizacja celu przyczyni się również do wzrostu konkurencyjności i atrakcyjności regionu poprzez poprawę dostępności i jakości usług publicznych w całym obszarze, podniesienie jakości kapitału ludzkiego osiągnięte dzięki rozwojowi edukacji kulturalnej i ograniczenie wykluczenia społecznego. Zwiększenie i uzupełnienie oferty kulturalnej zwiększy atrakcyjność regionu, przyciągnie turystów, a tym samym może być czynnikiem wzrostu gospodarczego.

Obiekty dziedzictwa kulturowego i tereny zielone o wysokiej jakości i estetyce, są ważnym elementem krajobrazu OF „Wspólny Rozwój”, wpływającym na jego atrakcyjność. W celu zwiększenia atrakcyjności kultury lokalnej istnieje również potrzeba poprawy dostępności i poszerzenia oferty instytucji kultury o nowe funkcje oraz ich eksponowanie w przestrzeni, a także powiązanie potencjałów kulturowych z turystyką. Jednym z działań możliwych do realizacji w ramach niniejszego celu będzie włączenie do programów rozwoju kultury i turystyki ocalałych obiektów dziedzictwa kulturowego. Istotna jest również ochrona zabytkowych obiektów dziedzictwa kulturowego. Jedną z form wykorzystania dostępnych zasobów, może być ich zagospodarowanie w formie szlaków turystycznych lub tras rowerowych, a także historycznych szlaków kulturowych. Bardzo ważne jest również wykorzystywanie ocalałych obiektów dziedzictwa kulturowego jako bazy dla tworzenia instytucji kultury, udostępnianie zabytków na cele turystyczne oraz ochrona i eksponowanie miejsc pamięci narodowej. Działania realizowane w ramach celu będą polegały także na tworzeniu i odnowie obszarów rozwoju rekreacji wypoczynkowej i turystyki krajoznawczej służącej podnoszeniu walorów turystycznych. Przewiduje się również, że realizowane działania pozwolą na wsparcie procesu rewitalizacji społecznej i fizycznej OF.

Przewiduje się również realizację elementów związanych z ICT tak aby w pełni wykorzystać możliwości jakie daje wspierana infrastruktura kultury i dziedzictwa kulturowego. Elementy te mogą zostać wykorzystane np. w sytuacji wystąpienia obostrzeń dotyczących możliwości korzystania z tej infrastruktury. Wówczas usługi związane z wykorzystaniem dóbr kultury mogłyby być świadczone przy wykorzystaniu rozwiązań cyfrowych.

Podjęte działania powinny zmierzać również do aktywizacji zawodowej mieszkańców OF oraz tworzenia atrakcyjnych warunków do podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej. Położenie OF, dobra dostępność komunikacyjna oraz bliskość przejść granicznych z Ukrainą stwarzają dogodne warunki do inwestowania i mają kluczowy wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy obszaru. Oprócz tego, OF „Wspólny Rozwój” powinien wykorzystywać wewnętrzny potencjał płynący z jego rolniczego charakteru, np. poprzez wsparcie działań w zakresie dywersyfikacji źródeł dochodów w gospodarstwach rolnych położonych na jego obszarze. Szczegółnej uwadze należy także poddać sytuację na lokalnym rynku pracy. Kreowanie jak najlepszych warunków do prowadzenia drobnej przedsiębiorczości, począwszy od kreowania cech przedsiębiorczych wśród mieszkańców (już od najmłodszych grup), promowania przedsiębiorczości, aż do wspomagania zakładania i prowadzenia mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, wspierania producentów lokalnych oraz rzemiosła, będzie istotą działań w tym zakresie. Rolą gmin w ramach wzmacniania rozwoju gospodarczego rozumianego jako atrakcyjność inwestycyjna będzie odpowiednie planowanie przestrzenne terenów nadających się pod zagospodarowanie inwestycyjne, aktualizowanie planów we współpracy z właścicielami gruntów, z jednoczesnym przestrzeganiem zasad ochrony środowiska i braku uciążliwości.

Realizacja celu wpłynie pozytywnie na poprawę jakości życia społecznego i pobudzenie aktywności społeczno-gospodarczej lokalnej społeczności. Cel zostanie zrealizowany zarówno poprzez realizację przedsięwzięć infrastrukturalnych, jak i działań nieinwestycyjnych. Do najważniejszych typów działań realizowanych w ramach celu możemy zaliczyć: tworzenie ścieżek/szlaków edukacyjnych i turystycznych (w tym rowerowych) wraz z małą infrastrukturą i oznakowaniem, renowację/konserwację/ochronę zabytków wraz z terenami przynależnymi, budowę/przebudowę budynków na cele kulturalne, tworzenie atrakcyjnych turystycznie przestrzeni rekreacyjno-wypoczynkowych z wykorzystaniem walorów przyrodniczych, rewitalizacja dolin rzecznych poprzez tworzenie przestrzeni do spędzania czasu wolnego, wsparcie ośrodków kultury i promowanie dziedzictwa kulturowego. Działania w ramach niniejszego celu pozwolą na likwidację słabych stron i wykorzystanie potencjałów obszaru w zakresie kultury, turystyki i gospodarki.

Cel strategiczny 1 zostanie zrealizowany poprzez następujące Priorytety rozwojowe:

Cel Strategiczny 1: Wzmocnienie roli kultury, dziedzictwa kulturowego, turystyki oraz funkcji gospodarczych Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój”				
1.1 Wzmocnienie roli kultury i dziedzictwa kulturowego	1.2 Wykorzystanie potencjału środowiska naturalnego	1.3 Rozwój gospodarczy wykorzystujący potencjał obszaru	1.4 Rozwój zrównoważonej turystyki	1.5 Rewitalizacja społeczna i przestrzenna obszarów zdegradowanych
OSI I				

Cel Strategiczny 2: Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości edukacji i usług społecznych w Obszarze Funkcjonalnym „Wspólny Rozwój”

Cel strategiczny odpowiada na potrzeby OF „Wspólny Rozwój” związane z dostępem do odpowiedniej jakości edukacji i infrastruktury włączenia społecznego. Dużym wyzwaniem jest również zapewnienie wsparcia dla osób w podeszłym wieku, co wiąże się z ogólną tendencją krajową związaną ze starzeniem się społeczeństwa. Na terenach wiejskich problem ten jest

szczególnie odczuwalny ze względu na słabo rozwiniętą sieć wsparcia dla osób starszych oraz z powodu odpływu osób młodych, co dodatkowo pogłębia kryzys demograficzny wsi. Ograniczony dostęp do usług społecznych dotyka także w dużej mierze osoby wykluczone społecznie, bezrobotne, długotrwale chore, niepełnosprawne, wielodzietne, osoby z zaburzeniami psychicznymi w tym osoby uzależnione i ich rodziny. Zagrożeniem dla regionu, wskutek przebiegającego procesu starzenia się społeczeństwa, jest wzrost liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz brak odpowiedniej infrastruktury, która mogłaby służyć ich integracji, aktywizacji społecznej oraz umożliwiałaby realizację usług na wysokim poziomie. Problem istnieje również, jeśli chodzi o infrastrukturę edukacyjną, która w poszczególnych gminach wymaga inwestycji w zakresie przebudowy, remontu, rozbudowy obiektów istniejących, a także budowy nowych budynków. Należy także zadbać o odpowiednią jakość oferty edukacyjnej i podnoszenie kompetencji.

Powyższe sprawia, że rozwój wysokiej jakości usług społecznych w OF „Wspólny Rozwój” jest niezbędny, aby poprawić sytuację mieszkańców w kwestiach społecznych. Realizacja celu w zakresie infrastruktury włączenia społecznego pozwoli na poprawę sytuacji związanej z utrudnionym obecnie dostępem i jakości usług dedykowanych osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym również seniorów i grup defaworyzowanych. Działania przewidziane do realizacji w ramach komponentu społecznego obejmują usługi opiekuńcze dla seniorów (w tym opieka wytchnieniowa i teleopieka). Niezbędne będą również roboty budowlane i wyposażenie infrastruktury usług społecznych i integracji społecznej. Wsparcie działań na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji (np. Centra Aktywności Społecznej, Centra Usług Społecznych, Centra Seniorów) powinny być wspierane również działaniami miękkimi finansowanymi ze środków EFS+, poprzez poprawę dostępu i realizację spersonalizowanych środowiskowych usług społecznych i zdrowotnych w środowisku rodzinnym lub lokalnym z jednoczesnym ograniczeniem roli instytucji w organizacji opieki i wsparcia. Będą to działania szkoleniowe celowane do rodzin i faktycznych opiekunów osób potrzebujących wsparcia (rozwój usług opiekuńczych, asystenckich).

W zakresie wsparcia rodziny realizowane będą usługi wspierające i interwencyjne ukierunkowane na wspieranie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, dysfunkcją i niewydolnością wychowawczą w tym działania na rzecz rodzinnej pieczy zastępczej. Celem jest kompleksowe wsparcie podopiecznych opuszczających pieczę i młodzież opuszczającą różnego rodzaju ośrodki. W zakresie łagodzenia skutków ubóstwa dzieci prowadzone będą m.in. działania na rzecz integracji społecznej rodzin wielodzietnych, ubogich rodzin z dziećmi i rodziców samotnie wychowujących dzieci. Działania miękkie w obszarze zdrowia będą polegały na realizacji programów polityki zdrowotnej w celu podniesienia jakości życia, m.in. w zakresie promocji zdrowia, profilaktyki, diagnostyki i rehabilitacji.

Priorytety rozwojowe w ramach Celu strategicznego nr 2:

Cel Strategiczny 2: Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości edukacji i usług społecznych w Obszarze Funkcjonalnym „Wspólny Rozwój”				
2.1. Poprawa dostępu do usług polityki społecznej	2.2. Wspieranie działań na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych marginalizacją	2.3. Poprawa dostępu do edukacji	2.4. Poprawa jakości oferty edukacyjnej	2.5. Wdrożenie rozwiązań cyfrowych w sektorze publicznym
OSI II				

Cel Strategiczny 3: Rozwój i wzmocnienie zrównoważonej mobilności w Obszarze Funkcjonalnym „Wspólny Rozwój”

Realizacja celu wynika ze zdiagnozowanych problemów OF „Wspólny Rozwój” w zakresie zrównoważonej mobilności i integracji systemów transportowych. Pomimo inwestycji realizowanych w ramach poprzedniej perspektywy finansowej, nadal występują potrzeby w zakresie transportu niskoemisyjnego i komunikacji. Większa część obszaru funkcjonalnego „Wspólny Rozwój” to obszary wiejskie, gdzie z racji peryferyjnego położenia lub braków infrastrukturalnych nie dociera transport zbiorowy. Mieszkańcy takich miejscowości zdani są na korzystanie z własnych środków transportu. Przy wielu drogach gminnych czy powiatowych brakuje chodników i ścieżek rowerowych oraz oświetlenia, co przyczynia się do wielu tragicznych wypadków. Na obszarach miejskich występuje natomiast duże natężenie ruchu gdyż większość osób korzysta z własnych samochodów, dojeżdżając codziennie do pracy w mieście. Spowolniony ruch aut ze względu na korki skutkuje natomiast pogorszeniem stanu powietrza na terenach miejskich, gdzie dopuszczalne normy zanieczyszczeń przekraczane są wielokrotnie.

Realizacja celu będzie obejmować swoim zasięgiem terytorium gmin wchodzących w skład OF „Wspólny Rozwój”. Pozwoli to na osiągnięcie przewagi transportu zbiorowego nad indywidualnym dzięki rozwojowi i usprawnieniu sieci połączeń pieszych i rowerowych oraz ich integracji z transportem publicznym. Przyczyni się także do poprawy i rozwoju systemu komunikacji zbiorowej, zwiększenia priorytetyzacji dla mniej emisyjnych środków transportu. Powstanie nowa infrastruktura piesza, rowerowa i dla transportu zbiorowego. Działania te pośrednio doprowadzą również do poprawy stanu środowiska naturalnego, w szczególności w zakresie jakości powietrza. Nowe ścieżki rowerowe powstaną także w miejscach interesujących przyrodniczo i turystycznie, co wpłynie na rozwój sektora turystycznego. W ramach realizowanych działań powstaną nowe dworce i węzły przesiadkowe umożliwiające integrację różnych form transportu.

Dobrze rozwinięta infrastruktura komunikacyjna może mieć także pozytywny wpływ na rozwój gospodarczy dla obszaru funkcjonalnego „Wspólny Rozwój” poprzez podniesienie atrakcyjności dla potencjalnych inwestorów. Zakłada się, że realizacja celu pozwoli na to by obszar funkcjonalny „Wspólny Rozwój” był bardziej spójny pod względem komunikacyjnym, a osoby dojeżdżające na co dzień do miasta rdzenia obszaru lub poruszające się na jego terenie będą miały realną alternatywę w postaci niskoemisyjnego bądź zeroemisyjnego transportu zbiorowego. Poprawione zostanie bezpieczeństwo ruchu drogowego poprzez budowę nowych odcinków chodników oraz cyfryzację rozwiązań wspierających inteligentny zrównoważony system transportu. Stworzenie nowych możliwości komunikacji rowerem bądź komunikacją zbiorową ma na celu zmniejszenie zatorów komunikacyjnych i problemów z parkowaniem samochodów w centrach. Inwestycje w zbiorowy transport ekologiczny w formie np. autobusów elektrycznych czy wodorowych przyczynią się do ograniczenia negatywnych skutków jakie niesie ze sobą transport, a przede wszystkim do ograniczenia emisji CO₂.

Priorytety rozwojowe w ramach Celu strategicznego nr 3:

Cel Strategiczny 3: Rozwój i wzmocnienie zrównoważonej mobilności w Obszarze Funkcjonalnym „Wspólny Rozwój”			
3.1. Rozwój systemu niskoemisyjnej komunikacji	3.2. Rozwój infrastruktury pieszej i rowerowej	3.3. Poprawa stanu infrastruktury drogowej	3.4. Wsparcie cyfryzacji systemów transportowych
OSI III			

Cel Strategiczny 4: Przystosowanie Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój” do zmian klimatu i poprawa stanu środowiska naturalnego

W ramach realizacji niniejszego celu strategicznego możemy wyróżnić szereg zadań prowadzących do poprawy stanu środowiska oraz poprawy warunków i komfortu życia mieszkańców OF „Wspólny Rozwój” w obliczu zmian klimatu i idących za tym negatywnych skutków. Istotna jest również kwestia poprawy sytuacji w zakresie bezpieczeństwa kryzysowego i zarządzania zasobami w przypadku wystąpienia zjawisk nagłych m.in. w zakresie rozwoju potencjału służb publicznych, poprzez odpowiednie wyposażenie w sprzęt, systemy prognozowania i ostrzegania środowiskowego w celu podniesienia bezpieczeństwa mieszkańców obszaru funkcjonalnego „Wspólny Rozwój”. Wspieranie inwestycji w zbiorniki retencyjne wraz infrastrukturą towarzyszącą, w tym rekreacyjną staną się także elementami systemu przeciwpowodziowego i przeciwpożarowego. Inwestycje w zielono-błękitną infrastrukturę oraz rewitalizacja, odnowa i pielęgnacja terenów zielonych oraz cennych przyrodniczo pozwolą na likwidację problemów klimatycznych. Istotne będą też działania z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, które pozwolą na eliminację braków w niniejszym zakresie, szczególnie dotyczących infrastruktury wodociągowej oraz kanalizacyjnej na terenach wiejskich.

Efektom realizacji celu będzie zwiększenie zdolności adaptacyjnych oraz łagodzenie negatywnych skutków zmian klimatu dla środowiska, gospodarki, mieszkańców OF „Wspólny Rozwój” oraz całego województwa podkarpackiego i odwiedzających je przyjezdnych. Podejmowane działania przyczynią się do promowania systemów regeneracji i wymiany powietrza, osłabienia zjawiska niekorzystnych zjawisk związanych ze zmianami klimatu poprzez m.in. zwiększoną retencję wód opadowych. Cel wpłynie pozytywnie na zachowanie różnorodności biologicznej a przez to na jakość życia mieszkańców (tereny zieleni pełnią także istotne funkcje zdrowotne i rekreacyjne). Utrwali to również wizerunek obszaru funkcjonalnego „Wspólny Rozwój” jako terenu o dobrym stanie środowiska naturalnego, atrakcyjnego przyrodniczo o wysokim poziomie zachowania i ochrony kompleksów przyrodniczych i potencjale biologicznym. Wsparcie działań prowadzących do efektywnego wykorzystania i zachowania zasobów naturalnych pozwoli na przeciwdziałanie czynnikom powodującym zagrożenie i znaczące obniżenie jakości obszarów cennych przyrodniczo.

Należy zadbać również o poprawę funkcjonowania systemu zagospodarowania odpadów. Planowane działania powinny prowadzić do realizacji polityki gospodarki o obiegu zamkniętym, która również wpłynie na poprawę stanu środowiska. Cel przyczyni się także do uzupełnienia infrastruktury rekreacyjno-turystycznej na terenie OF. Jego realizacja pomoże podnieść świadomość ekologiczną mieszkańców, co korzystnie będzie wpływać na ochronę środowiska naturalnego we wszystkich sferach.

Priorytety Rozwojowe w ramach Celu strategicznego nr 4:

Cel strategiczny 4: Przystosowanie Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój” do zmian klimatu i poprawa stanu środowiska naturalnego.				
4.1. Zwiększenie odporności obszaru na klęski żywiołowe i rozwój błękitno-zielonej infrastruktury	4.2. Wspieranie zrównoważonej gospodarki wodno-ściekowej	4.3. Ochrona bioróżnorodności	4.4. Wspieranie zrównoważonej gospodarki odpadami w tym rozwój gospodarki	4.5. Zwiększenie poziomu wykorzystania OZE

			o oblegu zamkniętym	
OSI IV				

Cele strategiczne rozwoju zostały określone wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Są to długookresowe założenia, które mają zostać osiągnięte w wyniku realizacji postanowień strategii. Priorytety Rozwojowe pełnią natomiast rolę celów operacyjnych przewidzianych do zrealizowania w średnim okresie. Cele i priorytety zostały określone zarówno tematycznie, jak i terytorialnie. Przedstawiona struktura tworzy logicznie powiązany, spójny system. Realizacja działań będzie przyczyniać się do osiągania poszczególnych priorytetów rozwojowych, co z kolei powinno przyczyniać się do osiągnięcia celów wyższego rzędu, czyli celów strategicznych. Dzięki realizacji przede wszystkim działań zintegrowanych, odpowiadających na potrzeby mieszkańców OF „Wspólny Rozwój” w kilku priorytetach i celach możliwe jest uzyskanie efektu synergii, co będzie miało pozytywny wpływ na rozwój obszaru. Poniższa tabela prezentuje układ celów strategicznych i priorytetów rozwojowych OF.

WIZJA ROZWOJU			
Cele strategiczne			
Wymiar gospodarczy	Wymiar społeczny	Wymiar przestrzenny	
1	2	3	4
Wzmocnienie roli kultury, dziedzictwa kulturowego, turystyki oraz funkcji gospodarczych Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój”	Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości edukacji i usług społecznych w Obszarze Funkcjonalnym „Wspólny Rozwój”	Rozwój i wzmocnienie zrównoważonej mobilności w Obszarze Funkcjonalnym „Wspólny Rozwój”	Przystosowanie Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój” do zmian klimatu i poprawa stanu środowiska naturalnego
Priorytety rozwoju			
Wzmocnienie roli kultury i dziedzictwa kulturowego	Poprawa dostępu do usług polityki społecznej	Rozwój systemu niskoemisyjnej komunikacji	Zwiększenie odporności obszaru na klęski żywiołowe i rozwój błękitno-zielonej infrastruktury
Wykorzystanie potencjału dziedzictwa naturalnego	Wspieranie działań na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych marginalizacją	Rozwój infrastruktury pieszej i rowerowej	Wspieranie zrównoważonej gospodarki wodno-ściekowej
Rozwój gospodarczy wykorzystujący potencjał obszaru	Poprawa dostępu do edukacji	Poprawa stanu infrastruktury drogowej	Ochrona bioróżnorodności

Rozwój zrównoważonej turystyki	Poprawa jakości oferty edukacyjnej	Wsparcie cyfryzacji systemów transportowych	Wspieranie zrównoważonej gospodarki odpadami w tym rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym
Rewitalizacja społeczna i przestrzenna obszarów zdegradowanych	Wdrożenie rozwiązań cyfrowych w sektorze publicznym		Zwiększenie poziomu wykorzystania OZE
OSI I	OSI II	OSI III	OSI IV

Kierunki Działań

Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych interwencji i priorytetów rozwojowych stanowią kolejny poziom wdrażania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” na lata 2022-2030. Zbiór tych kierunków pozwala na ogólne określenie zaplanowanych do realizacji przedsięwzięć.

Kluczowe działania zostały wybrane w oparciu o: rezultaty prac diagnostycznych (szczególnie analizy SWOT), wyniki konsultacji z przedstawicielami JST wchodzących w skład OF, możliwości finansowe jednostek samorządu terytorialnego, wchodzących w skład OF oraz sugestie i rekomendacje osób oraz grup zarządzających poszczególnymi jednostkami organizacyjnymi JST.

Kierunki działań oznaczają zakres niezbędnych interwencji, które powinny być podejmowane przez JST OF „Wspólny Rozwój” oraz partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych. Kierunki działań są zatem podstawą wdrażania strategii. Wskazanie w strategii kierunków działań lub, tam gdzie to jest możliwe, konkretnych działań jest zatem bardzo istotnym elementem prac nad dokumentem strategicznym.

W kolejnych rozdziałach zostaną określone również oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki monitorujące ich osiągnięcie. Identyfikacja kluczowych zmian niezbędnych do realizacji założonych celów pozwoli na określenie najważniejszych kierunków interwencji, a następnie instrumentów realizacyjnych (w tym projektów) – mogą one znaleźć się już w części strategicznej lub też w części realizacyjnej dokumentu. Ważne jest, aby instrumenty przypisane były do poszczególnych celów i kierunków interwencji. Odzwierciedleniem całości planu strategicznego jest poniższa tabela. Pokazuje ona powiązania pomiędzy poszczególnymi celami strategicznymi, priorytetami rozwojowymi i kierunkami działań OF „Wspólny Rozwój”.

	Priorytet rozwojowy	Kierunki działań
Cel Strategiczny 1 - Wzmocnienie roli kultury, dziedzictwa kulturowego, turystyki oraz funkcji gospodarczych Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój”	1.1. Wzmocnienie roli kultury i dziedzictwa kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Przygotowanie kompleksowej oferty turystycznej wspólnie z gminami Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój”, ✓ Ochrona, promocja i upowszechnienie zasobów dziedzictwa kulturowego, ✓ Digitalizacja dóbr kultury i zasobów bibliotecznych, ✓ Organizowanie imprez i wydarzeń kulturalnych o zasięgu lokalnym

		<p>i ponadlokalnym dla różnych grup wiekowych, w różnych obszarach kultury wykorzystująca unikalne zasoby lokalne,</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Wzmocnienie edukacji kulturalnej poprzez rozszerzenie oferty edukacyjnej, podnoszenie poziomu wiedzy o kulturze, sztuce i twórcach, ✓ Wsparcie instytucji kultury, ✓ Wsparcie dla lokalnych twórców kultury, ✓ Budowa/rozbudowa/modernizacja budynków na potrzeby kulturalne wraz z uzupełniającymi funkcjami edukacyjnymi, społecznymi i włączającymi.
	1.2. Wykorzystanie potencjału środowiska naturalnego	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Tworzenie atrakcyjnych turystycznie przestrzeni rekreacyjno-wypoczynkowych z wykorzystaniem walorów przyrodniczych z małą infrastrukturą, ✓ Zagospodarowanie terenu dolin rzecznych na cele społeczno-rekreacyjne z małą infrastrukturą, ✓ Tworzenie ścieżek/szlaków edukacyjnych.
	1.3. Rozwój gospodarczy wykorzystujący potencjał obszaru	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Przeznaczanie oraz uzbrajanie terenów inwestycyjnych pod zabudowę produkcyjną i usługową, ✓ Promowanie OF „Wspólny Rozwój” jako miejsca przyjaznego inwestorom ze szczególnym uwzględnieniem branży turystycznej i drobnego przetwórstwa rolno-spożywczego, ✓ Tworzenie warunków zachęcających do rozwoju bazy gastronomicznej i noclegowej, ✓ Promocja działań zmierzających do zmniejszenia bezrobocia i aktywizacji zawodowej mieszkańców oraz organizowanie projektów na rzecz przeciwdziałania bezrobociu, ✓ Wsparcie i promocja rolnictwa, w szczególności opartego na produkcji ekologicznej i specjalistycznej, ✓ Racjonalne wykorzystanie zasobów złóż kopalin poprzez ich dokumentowanie, prowadzenie promocji w celu ich gospodarczego wykorzystania oraz uwzględnianie zasobów w dokumentach planistycznych dla umożliwienia przyszłej eksploatacji.
	1.4. Rozwój zrównoważonej turystyki	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Tworzenie pieszych ścieżek/szlaków turystycznych wraz z małą infrastrukturą i oznakowaniem, ✓ Tworzenie rowerowych ścieżek/szlaków turystycznych wraz z małą infrastrukturą i oznakowaniem.

		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Tworzenie i promowanie lokalnych produktów turystycznych (sieciowanie produktów), ✓ Wsparcie infrastruktury turystycznej.
	<p>1.5. Rewitalizacja społeczna i przestrzenna obszarów zdegradowanych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Modernizacja i adaptacja budynków istniejących w celu dostosowania przestrzeni do pełnienia funkcji społeczno-gospodarczych i kulturalnych, ✓ Modernizacja społeczna na terenach zdegradowanych i zagrożonych trwałą marginalizacją, ✓ Rozwój i modernizacja infrastruktury rekreacyjnej, np. siłownie na wolnym powietrzu, place zabaw, obszary rekreacji dla całych rodzin z uwzględnieniem lokalizacji terenów mieszkaniowych, ✓ Zapewnienie dostępności przestrzeni publicznej, architektury, transportu i produktów do wymagań wszystkich obywateli szczególnie dla osób ze szczególnymi potrzebami, ✓ Fizyczna odnowa i zapewnienie bezpieczeństwa przestrzeni publicznej.
<p>Cel Strategiczny 2 - Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości edukacji i usług społecznych Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój”</p>	<p>2.1. Poprawa dostępu do usług polityki społecznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Modernizacja, adaptacja (do potrzeb osób potrzebujących) oraz zakup wyposażenia infrastruktury niezbędnej do świadczenia środowiskowych form wsparcia w miejscu zamieszkania, ✓ Budowa/przebudowa/rozbudowa infrastruktury oraz zakup wyposażenia dla placówek zapewniających całodobową lub dzienną opiekę osobom z niepełnosprawnościami, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, ✓ Budowa/przebudowa/rozbudowa infrastruktury oraz zakup wyposażenia dla placówek mieszkalnictwa o charakterze wspomaganym i chronionym (w uzasadnionych przypadkach także zakup lokali mieszkalnych na przedmiotowe cele), ✓ Wsparcie istniejącej infrastruktury (mieszkania/lokale) wykorzystywanej w ramach najmu socjalnego, ✓ Budowa/przebudowa/rozbudowa infrastruktury oraz zakup wyposażenia dla placówek zapewniających opiekę nad dziećmi do lat 3.

	<p>2.2. Wspieranie działań na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych marginalizacją</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Rozwój usług opartych na formach zdeinstytucjonalizowanych i aktywizacja społeczno-zawodowa w miejscu zamieszkania, ✓ Rozwój usług opiekuńczych dla seniorów w tym opieka wytchnieniowa i teleporady, ✓ Zapewnienie opieki i specjalistycznych usług dostosowanych do potrzeb osób dorosłych, świadczonych w formach dziennych i całonocnych w centrach opiekuńczo-mieszkalnych, ✓ Organizowanie i prowadzenie zajęć umożliwiających nabycie, rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania w środowisku, ✓ Rozwój usług asystenckich wspierających aktywność społeczną, edukacyjną lub zawodową osób z niepełnosprawnościami.
	<p>2.3. Poprawa dostępu do edukacji</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Budowa, rozbudowa, przebudowa, adaptacja i modernizacja obiektów na potrzeby prowadzenia działalności edukacji przedszkolnej wraz z zapleczem socjalnym (m.in. place zabaw), i zapewnieniem niezbędnego wyposażenia gwarantującego wysoką jakość kształcenia w tym przystosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, ✓ Budowa, rozbudowa, przebudowa, adaptacja i modernizacja obiektów edukacyjnych na potrzeby prowadzenia działalności edukacji ogólnej i zawodowej (w tym szkoły specjalne przysposabiające do pracy) i zapewnieniem niezbędnego wyposażenia, które pozwoli na wsparcie procesu rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych w powiązaniu z zapotrzebowaniem dynamicznie zmieniającego się rynku pracy, w tym przystosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
	<p>2.4. Poprawa jakości oferty edukacyjnej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Wdrażanie rozwiązań pozwalających na realizację zadań edukacyjnych w systemie on-line oraz podniesienie standardu technologicznego systemu zdalnego nauczania, poprzez rozwój niezbędnej infrastruktury (umożliwiającej m.in. skuteczne wykorzystywanie dostępu do szybkiego szerokopasmowego internetu), wyposażenie w niezbędny sprzęt oraz dostosowanie do warunków odpowiadających możliwościom osób z niepełnosprawnościami,

		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Zakup nowoczesnego wyposażenia na potrzeby kształcenia zawodowego powiązanego z wymaganiami rynku pracy ✓ Kształtowanie i rozwijanie kompetencji kluczowych w tym kompetencji cyfrowych. ✓ Dodatkowe zajęcia edukacyjne i specjalistyczne wyrównujące szanse edukacyjne dzieci w zakresie stwierdzonych deficytów oraz zwiększające szanse edukacyjne dzieci.
	2.5. Wdrożenie rozwiązań cyfrowych w sektorze publicznym	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Rozwój elektronicznych usług publicznych na poziomie regionalnym i lokalnym; ✓ Udostępnienie informacji sektora publicznego oraz cyfrowych zasobów pozostających w dyspozycji podmiotów spoza sektora publicznego w zakresie zasobów naukowych, kulturowych i administracji, ✓ Rozwój, modernizacja i integracja danych geodezyjnych zasobów powiatowych oraz zasobów wojewódzkich, ich udostępnienie w celu tworzenia związanych z nimi usług cyfrowych, ✓ Rozwój infrastruktury informacji przestrzennej, ✓ Projekty z zakresu rozwoju cyberbezpieczeństwa, tj. wzmacniające bezpieczeństwo świadczenia e-usług lub systemów informatycznych poprzez budowę lub modernizację istniejących systemów, o zasięgu regionalnym i lokalnym.
Cel Strategiczny 3 - Rozwój i wzmocnienie zrównoważonej mobilności w Obszarze Funkcjonalnym „Wspólny Rozwój”	3.1. Rozwój systemu niskoemisyjnej komunikacji	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Budowa, rozbudowa i przebudowa infrastruktury transportu publicznego (np. wiaty z aktywną informacją pasażerską; zaplecze techniczne do obsługi taboru; infrastruktura punktowa np. przystanki, wysepki; centra przesiadkowe; dworce intermodalne; obiekty P&R, B&R), w tym dostosowanie jej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, ✓ Działania informacyjno-promocyjne i edukacyjne promujące transport zbiorowy i bezpieczeństwo ruchu w transporcie publicznym jako element szerszego projektu związanego z infrastrukturą transportową.
	3.2. Rozwój infrastruktury pieszej i rowerowej	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Inwestycje wspierające infrastrukturę pieszą i rowerową na obszarach miejskich i wiejskich (np. system roweru miejskiego z infrastrukturą rowerową: stojaki, wiaty rowerowe, stacje samoobsługowej naprawy rowerów; drogi rowerowe i ciągi pieszo-

		rowerowe; przejścia dla pieszych, azyle dla pieszych, chodniki).
	3.3. Poprawa stanu infrastruktury drogowej	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Inwestycje związane z energooszczędnym oświetleniem ulicznym i drogowym, jako element szerszego projektu związanego z infrastrukturą transportową, ✓ Inwestycje w infrastrukturę drogową transportu publicznego (np. buspasy; obiekty przeznaczone do transportu publicznego: tunele, wiadukty; przebudowa skrzyżowań w celu ułatwienia oraz/lub nadania priorytetu transportowi publicznemu w ruchu: pasy skrętów dla autobusów, śluzy na skrzyżowaniach, infrastruktura drogowa przy pętlach kolei aglomeracyjnych, autobusowych, stacjach kolejowych lub obiektach P&R, B&R wraz z odcinkami dróg łączących je bezpośrednio z drogami publicznymi; budowa/remont osłon przeciw oślnieniowych, ekranów akustycznych; budowa/przebudowa kanalizacji teletechnicznej; wyposażenie dróg i ulic w niezbędne obiekty i urządzenia drogowe służące bezpieczeństwu ruchu pojazdów transportu publicznego).
	3.4. Wsparcie cyfryzacji systemów transportowych	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Inwestycje (budowa, rozbudowa i przebudowa) związane z systemami zarządzania ruchem i energią, komunikacją miejską i bezpieczeństwem w komunikacji (ITS).
Ciel Strategiczny 4 - Przystosowanie Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój” do zmian klimatu i poprawa stanu środowiska naturalnego	4.1. Zwiększenie odporności obszaru na klęski żywiołowe i rozwój błękitno-zielonej infrastruktury	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Wyposażenie/doposażenie w sprzęt i materiały do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zagrożeń naturalnych, w tym doposażenie magazynów przeciwpowodziowych, ✓ Rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego, ✓ Budowa, przebudowa, rozbudowa, remont budowli i urządzeń dla celów ochrony przed pożarami lasów, ✓ Inwestycje w zakresie małej retencji wodnej, ✓ Budowa, przebudowa, rozbudowa, remont infrastruktury służącej do retencjonowania i/lub zagospodarowania wód opadowych, ✓ Rozwój zielonej i błękitnej infrastruktury oraz zastosowanie wodoprzepuszczalnych nawierzchni, ✓ Działania informacyjno-edukacyjne i edukacyjne w zakresie kwestii klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych.

	<p>4.2. Wspieranie zrównoważonej gospodarki wodno-ściekowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Budowa/modernizacja komunalnych sieci kanalizacyjnych oraz budowa, modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych wraz z zagospodarowaniem osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków. ✓ Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków wraz z zagospodarowaniem osadów ściekowych z przydomowych oczyszczalni ścieków. ✓ Budowa/modernizacja systemów kanalizacji deszczowej. ✓ Budowa/modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę z uwzględnieniem ujęcia, uzdatniania oraz przesyłu wody, w tym również wyposażenie w systemy zmniejszające straty w dostawach i zmniejszające ryzyko wystąpienia awarii.
	<p>4.3. Ochrona bioróżnorodności</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Działania ochronne mające na celu zachowanie lub przywrócenie właściwego stanu siedlisk i gatunków, ✓ Budowa, rozwój ośrodków oraz centrów ochrony różnorodności biologicznej w oparciu o gatunki rodzime na obszarach miejskich i pozamiejskich. np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki. ✓ Przebudowa/remont ośrodków edukacji ekologicznej, w tym doposażenie zaplecza dydaktycznego, ✓ Rozwój infrastruktury związanej z właściwym ukierunkowaniem ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo służącej ograniczeniu antropopresji i degradacji środowiska m.in. utworzenie stref wypoczynkowych, itp. elementów związanych z udostępnianiem i zachowaniem terenów zielonych oraz bioróżnorodności, ✓ Wsparcie mechanizmów zarządzania ochroną przyrody i krajobrazu poprzez opracowanie dokumentów planistycznych dla form ochrony przyrody oraz inwentaryzację przyrodniczą i krajobrazową, ✓ Zastosowanie błękitno – zielonej infrastruktury do ochrony różnorodności biologicznej i zapewnienia ciągłości w strukturze krajobrazu m.in. poprzez m.in. budowa ciągów pieszych i rowerowych, obiektów małej infrastruktury, obiektów sanitarnych, rekreacyjnych.

	<p>4.4. Wspieranie zrównoważonej gospodarki odpadami w tym rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Budowa/rozbudowa/modernizacja infrastruktury do selektywnego zbierania odpadów komunalnych (w tym budowa/modernizacja PSZOK, punktów napraw i przygotowania do ponownego użycia; systemowe zagospodarowanie odpadów w kompostownikach przydomowych), ✓ Budowa/rozbudowa/modernizacja infrastruktury do recyklingu i innych procesów odzysku odpadów wraz z procesami przygotowania odpadów do ich odzysku (budowa/rozbudowa linii sortowniczych odpadów, modernizacja instalacji przetwarzania odpadów ulegających biodegradacji, budowa instalacji do przygotowania wyselekcjonowanych frakcji odpadów do recyklingu), ✓ Modernizacja istniejących instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych wraz z dostosowaniem do przetwarzania odpadów biodegradowalnych zbieranych selektywnie, ✓ Rekultywacja składowisk odpadów innych niż obojętne i niebezpieczne, ✓ Projekty w zakresie usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest, ✓ Projekty polegające na wsparciu instalacji do unieszkodliwiania odpadów medycznych, ✓ Projekty mające na celu zminimalizowanie zużycia surowców, ilości wytwarzanych odpadów produkcyjnych, emisji zanieczyszczeń i strat energii służące osiągnięciu założeń Gospodarki o Obiegu Zamkniętym, ✓ Projekty polegające na zamykaniu obiegu odpadów organicznych, w tym przetwarzanie/wykorzystanie odpadów organicznych np. biomasa i bioprodukty.
	<p>4.5. Zwiększenie poziomu wykorzystania OZE</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Budowa/przebudowa/wymiana nieefektywnych źródeł ciepła opartych o paliwa stałe, w tym zastosowanie systemów grzewczych opartych na niskoemisyjnych źródłach energii /OZE wraz z przyłączami budynków do sieci gazowej. ✓ Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej w tym: instalacja urządzeń OZE, systemów zarządzania energią, przyłączeniem do ciepła systemowego oraz promowaniem energooszczędności, ✓ Budowa energooszczędnych/ budynków użyteczności publicznej,

		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kompleksowa modernizacja energetyczna wielorodzinnych budynków mieszkalnych, w tym: instalacja urządzeń OZE, systemów zarządzania energią, przyłączeniem do ciepła systemowego oraz promowaniem energooszczędności, ✓ Budowa/rozbudowa/przebudowa energooszczędnego oświetlenia ulicznego, ✓ Budowa/rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej (również z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci), ✓ Budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania ciepła (również z magazynami ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE), ✓ Budowa/rozbudowa/przebudowa lokalnych źródeł energii produkujących energię elektryczną i/lub ciepło/paliwa zdekarbonizowane z OZE na potrzeby lokalne, niewymagająca przesyłania jej na duże odległości w oparciu o lokalne zidentyfikowane zasoby lub wraz z infrastrukturą sieciową.
--	--	--

Oczekiwane rezultaty i wskaźniki rezultatu

Oczekiwane rezultaty mają wskazać, jakie będą przewidywane efekty planowanych działań. Strategia określa w tym miejscu, jakie zmiany są potrzebne na danym terytorium, aby osiągnięcie założonych celów było możliwe. Mogą być to zmiany o charakterze organizacyjnym, regulacyjnym lub też zmiany w zakresie zasobów materialnych i niematerialnych. W związku z tym, że strategia ponadlokalna pełni jednocześnie funkcję strategii IIT w tej części dokumentu znajdują się przede wszystkim wskaźniki rezultatu i produktu powiązane z odpowiednimi programami operacyjnymi w tym z programem Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027. Należy jednak zaznaczyć, że z uwagi na ponadlokalny charakter niniejszego dokumentu oraz szeroki zakres możliwych źródeł finansowania przedsięwzięć, wskaźniki mogą podlegać aktualizacji zgodnie z zapisami poszczególnych programów operacyjnych poziomu krajowego.

Wskaźniki określone dla Strategii „Wspólny Rozwój” są niezbędnym elementem w procesie mierzenia postępu realizacji dokumentu poprzez monitorowanie postępu w osiąganiu założonych działań i celów. Główną funkcją wskaźników jest zmierzenie, na ile cel (w przypadku wskaźników rezultatu) lub przewidziane w nim działania (wskaźniki produktu) zostały zrealizowane. Poniższa tabela prezentuje zestaw wskaźników, które mogą zostać osiągnięte poprzez realizację przedsięwzięć w ramach niniejszej strategii.

Wskaźniki rezultatu – określają one oczekiwany efekt przeprowadzonych działań w wyniku realizacji celów i dostarczają informacji o wpływie zrealizowanych przedsięwzięć na otoczenie społeczno-ekonomiczne.

Wskaźniki produktu – opisują wszystkie produkty projektów, tj. zarówno wytworzone dobra materialne, jak i świadczone usługi, które zostały uzyskane w trakcie realizacji zamierzonych w ramach strategii przedsięwzięć.

Cel	Wskaźnik rozwojowy	Jednostka miary	Wartość bazowa (2020 r.)	Wartość 2030	Źródło danych
Cel Strategiczny 1 - Wzmocnienie roli kultury, dziedzictwa kulturowego, turystyki i funkcji gospodarczych Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój”	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	szt.	0	25	Źródła własne
	Liczba podmiotów gospodarki narodowej prowadząca działalność w zakresie zakwaterowania i gastronomii	szt.	104	135	Źródła własne
	Liczba utworzonych ścieżek lub szlaków edukacyjnych	szt.	4	8	Źródła własne
	Długość ścieżek rowerowych	km	14,1	40	Źródła własne GUS/BDL
	Powierzchnia OF objęta obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego ogółem	ha	4 763	10 000	Źródła własne GUS/BDL
	Powierzchnia utworzonych terenów inwestycyjnych	ha	402	550	Źródła własne
Cel Strategiczny 2 - Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości edukacji i usług społecznych obszaru funkcjonalnego „Wspólny Rozwój”	Liczba wspartych przedszkoli	szt.	0	24	Źródła własne
	Liczba wspartych szkół	szt.	0	66	Źródła własne
	Liczba placówek zapewniających opiekę nad dziećmi do lat 3	szt.	0	3	Źródła własne
	Liczba wspartych obiektów, w których realizowane są usługi społeczne (GDPS, MOPS, Domy Pomocy Społecznej)	szt.	0	17	Źródła własne
	Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	szt.	2 011	1 200	GUS/BDL
	Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej	%	6,4	4,0	GUS/BDL
	Ilość miejsc w Domach Pomocy Społecznej	os.	416	500	Źródła własne
	Instytucje publiczne otrzymujące wsparcie na opracowywanie usług, produktów i procesów cyfrowych	szt.	13	18	Źródła własne
Cel Strategiczny 3 - Rozwój i wzmocnienie zrównoważonej mobilności w	Liczba zbudowanych, rozbudowanych lub przebudowanych obiektów infrastruktury transportu publicznego	szt.	0	15	Źródła własne

obszarze funkcjonalnym „Wspólny Rozwój”	Liczba zrealizowanych inwestycji wspierających infrastrukturę pieszą i rowerową	szt.	0	13	Źródła własne
	Liczba zrealizowanych inwestycji związanych z oświetleniem energooszczędnym	szt.	0	13	Źródła własne
Cel Strategiczny 4 – Przystosowanie Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój” do zmian klimatu i poprawa stanu środowiska naturalnego	Długość eksploatowanej sieci wodociągowej w ramach zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę	km	1 274,3	1 600	GUS/BDL
	Długość czynnej sieci kanalizacyjnych w ramach zbiorowych systemów odprowadzania ścieków	km	1 201,7	1 800	GUS/BDL
	Ogół ludności korzystającej z sieci wodociągowej z OF	%	92,4	95,5	GUS/BDL
	Ogół ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej z OF	%	67,2	80,0	GUS/BDL
	Liczba wspartych obiektów związanych z ochroną przyrody	szt.	0	14	Źródła własne
	Długość wspartych szlaków turystycznych	km	0	44	Źródła własne
	Udział odpadów zebranych w sposób selektywny w ilości odpadów zebranych ogółem	%	29,63	50,0	GUS/BDL
	Liczba funkcjonujących punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych	szt.	12	15	Źródła własne
Budynki publiczne o lepszej charakterystyce energetycznej	szt.	10	45	Źródła własne	

ROZDZIAŁ 6

**KLUCZOWE DZIAŁANIA
- PROJEKTY STRATEGICZNE**

Proces definiowania projektów pozwolił przejść od fazy diagnostycznej (jakimi potencjałami dysponuje partnerstwo i z jakimi wyzwaniami musi się zmierzyć) do opisu ogólnych założeń projektów (jakie działania należy podjąć). Proces ten przeprowadzony został w kilku etapach:

1. Refleksja na temat problemów, potrzeb i potencjałów, która prowadzona była (głównie) w fazie diagnostycznej. Informacje w tym zakresie pozyskiwane były poprzez spotkania strategiczne z przedstawicielami samorządów oraz konsultacje *Diagnozy strategicznej*. Powyższe formy interakcji z mieszkańcami pozwoliły na określenie dziedzin wymagających podjęcia szczególnej interwencji oraz zidentyfikowanie konkretnych (choć jeszcze bardzo ogólnych) pomysłów realizacyjnych.

2. Zgłaszanie wstępnych propozycji projektowych przez członków Zespołu Operacyjnego. Wstępne propozycje formułowane były na podstawie przeprowadzonej diagnozy oraz wiedzy i doświadczenia członków Rady Porozumienia i Zespołu Operacyjnego.

3. Analiza i ocena wstępnych propozycji projektowych pod kątem zgodności z kryteriami oceny projektów strategicznych, a następnie propozycja dokonania uzupełnień i/lub grupowania w zintegrowane wiązki (konceptje projektowe);

Kryteria oceny projektu strategicznego:

- 1 Czy projekt jest **partnerski**? tzn. realizowany **wspólnie** przez uczestników porozumienia lub wytwarzający **wspólny rezultat** dla całego Partnerstwa,
- 2 Czy projekt jest **zintegrowany**? tzn. rozwiązuje **szerszy zakres problemów**, wykorzystując szerszy zakres potencjałów, odpowiadających na potrzeby różnych grup osób,
- 3 Czy projekt **oddziałuje ponadlokalnie**? tzn. ma wpływ na rozwój **więcej niż jednej gminy**,
- 4 Czy projekt jest zgodny z celami strategicznymi? tzn. czy projekt **wpisuje się w cele strategiczne** oraz łączy przynajmniej dwa z czterech **wymiarów** (gospodarczy, społeczny, środowiskowy, przestrzenny),
- 5 Czy projekt jest **komplementarny**? tzn. wykazuje **powiązanie** z innymi projektami w ramach tworzonej *Strategii* (**spójność**) oraz innymi przesądzonymi projektami na obszarze partnerstwa

Kryteria dodatkowe projektu strategicznego:

KRYTERIA DODATKOWE	
Jakość usług	Projekt powinien poprawiać jakość świadczonych usług na obszarze więcej niż jednej gminy
Wpływ finansowy	Projekt powinien przyczyniać się do obniżenia kosztów świadczenia usług publicznych lub zwiększać przychody gmin Partnerstwa
Projekt mieszany	Projekt powinien łączyć w sobie działania inwestycyjne i nie inwestycyjne (tzw. twarde i miękkie)

4. Omówienie koncepcji projektowych z interesariuszami podczas warsztatów tematycznych. W wyniku dyskusji koncepcje projektowe podlegały uzupełnieniu, przeformułowaniu, pojawiły się również propozycje nowych projektów;

5. Wstępne opracowanie przedsięwzięć odbywało się w sposób iteracyjny w ramach utworzonych Zespołu Operacyjnego i miało na celu ich rozwinięcie merytoryczne (celowość, potrzeba realizacji, oczekiwane rezultaty, możliwości zaangażowania poszczególnych partnerów). Na tym etapie dokonywano łączenia koncepcji projektowych oraz niewielkich modyfikacji pierwotnych założeń niektórych z nich. Etap ten znalazł odzwierciedlenie w liście potrzeb stanowiącej podsumowanie *Diagnozy strategicznej*.

6. Ponowna ocena tak przygotowanych przedsięwzięć, której efektem było pogrupowanie na projekty strategiczne oraz projekty uzupełniające. Ostateczna wersja listy projektów została przyjęta przez Radę Porozumienia. Jednocześnie w ramach systemu zarządzania *Strategią* przyjęto zasady aktualizacji listy projektów (strategicznym oraz uzupełniającym), wynikające z procesu wyłaniania projektów partnerskich oraz weryfikacji obecnych założeń wskazanych w *Strategii*.

Projekty strategiczne

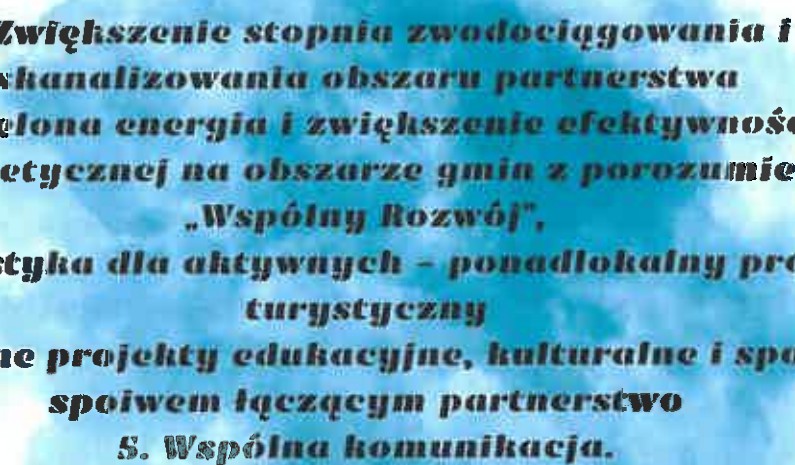
Projekty strategiczne to kompleksowe działania mające na celu realizację założonych celów strategicznych, kluczowe z punktu widzenia całego Partnerstwa i dotyczące szerokiego obszaru wyzwań. Kompletny zakres warunków (kryteriów) niezbędnych do spełnienia został opisany w poprzednim podrozdziale.

Warto jedynie dodać, że realizacja poszczególnych działań ujętych w *Strategii* będzie uwzględniać rozwiązania:

- sprzyjające ochronie środowiska, ograniczaniu wpływu zmian klimatu;
- usprawniające dostęp osobom z niepełnosprawnościami;
- zapewniające równy dostęp do efektów projektów różnym grupom społecznym.

W wyniku opisanego procesu wyboru strategicznego przygotowane zostały propozycje pięciu kart zadań projektów strategicznych oraz trzech projektów uzupełniających, spełniających wymagane warunki projektu partnerskiego, zintegrowanego i komplementarnego, będących jednocześnie najbardziej kompleksową odpowiedzią na zidentyfikowane w ramach diagnozy potrzeby i wyzwania oraz realizujące wypracowane cele strategiczne. Projekty te, zgodnie z ustaleniami dokonanymi podczas warsztatów, realizowane będą w każdej z gmin, wchodzących w skład Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój”, przyczyniając się do realizacji *Wizji Rozwoju*, która została określona w niniejszej *Strategii*.

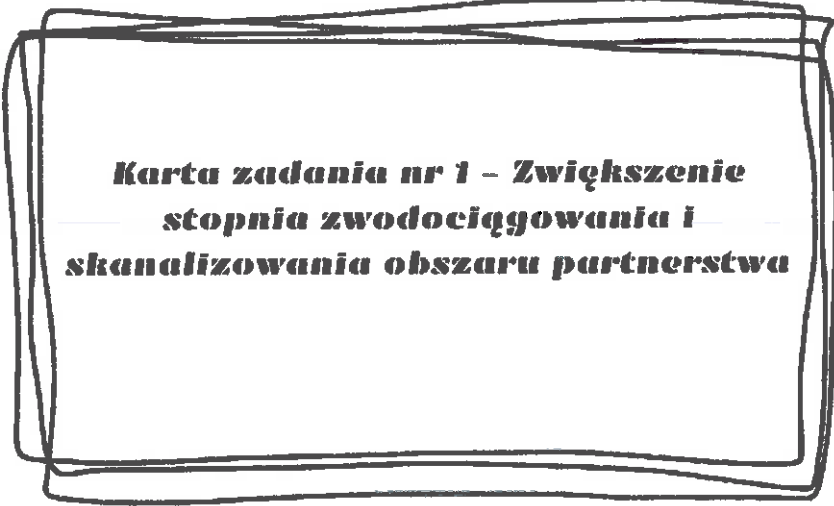
:

-
- 1. Zwiększenie stopnia zwodociągowania i skanalizowania obszaru partnerstwa**
 - 2 Zielona energia i zwiększenie efektywności energetycznej na obszarze gmin z porozumienia „Wspólny Rozwój”,**
 - 3. Turystyka dla aktywnych - ponadlokalny produkt turystyczny**
 - 4. Wspólne projekty edukacyjne, kulturalne i sportowe spoiwem łączącym partnerstwo**
 - 5. Wspólna komunikacja.**

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia i zakres	Okres realizacji	Szacunkowa wartość inwestycji w zł	Źródła finansowania	Cel strategiczny (oznaczenie)
Projekty strategiczne					
Karta zadania 1	Zwiększenie stopnia zwodociągowania i skanalizowania obszaru partnerstwa	2022-2030	40 000 000 zł	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko; Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych; Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej; Środki własne.	4
Karta zadania 2	Zielona energia i zwiększenie efektywności energetycznej na obszarze gmin z porozumienia „Wspólny Rozwój”,	2022-2030	50 000 000 zł	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko; Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027; Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych; Środki własne.	4
Karta zadania 3	Turystyka dla aktywnych - ponadlokalny produkt turystyczny	2022-2030	80 000 000 zł	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko; Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027; Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych;	1

				Środki własne.	
Karta zadania 4	Wspólne projekty edukacyjne, kulturalne i sportowe spoiwem łączącym partnerstwo	2022-2030	100 000 000 zł	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko; Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego; Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy; Programy finansowane z budżetu Państwa; Środki własne.	2
Karta zadania 5	Wspólna komunikacja	2022-2030	20 000 000 zł	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko; Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027; Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych; Środki własne.	3
Projekty uzupełniające					
Karta zadania 1	Wzrost jakości usług publicznych na obszarze gmin „Wspólny Rozwój”	2022-2030	20 000 000 zł	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko; Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy; Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych;	2

		Środki własne.	
Karta zadania 2	Rozwiązywanie problemów społecznych oraz wsparcie grup defaworyzowanych	2022-2030	30 000 000 zł
			Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego; Programy finansowane z budżetu Państwa; Środki własne.
Karta zadania 3	Poprawa bezpieczeństwa na obszarze partnerstwa	2022-2030	60 000 000 zł
			Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Rządowy Fundusz Polski Ład; Program Inwestycji Strategicznych; Rządowy Fundusz Rozwoju Drog; Środki własne.

**Karta zadania nr 1 – Zwiększenie
stopnia zwodociągowania i
skanalizowania obszaru partnerstwa**

Zakres projektu obejmuje:

- budowa i/lub modernizacja ujęć wody,
- budowa i/lub modernizacja sieci wodociągowej,
- budowa i/lub modernizacja Infrastruktury do dystrybucji, uzdatniania i magazynowania wody,
- budowa i/lub modernizacja kanalizacji sanitarnej,
- budowa i/lub modernizacja oczyszczalni ścieków,
- budowa indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków,
- monitorowanie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej,
- tworzenie punktów poboru wody wykorzystywanej w rolnictwie,
- zakup zbiorników na wodę dla potrzeb komunalnych,
- zakup wozów asenizacyjnych oraz inne doposażenie zakładów gospodarki komunalnej w obszarze wodno-kanalizacyjnym.

**Karta zadania nr 2. Zielona energia
i zwiększenie efektywności
energetycznej na obszarze gmin
„Wspólny Rozwój”**

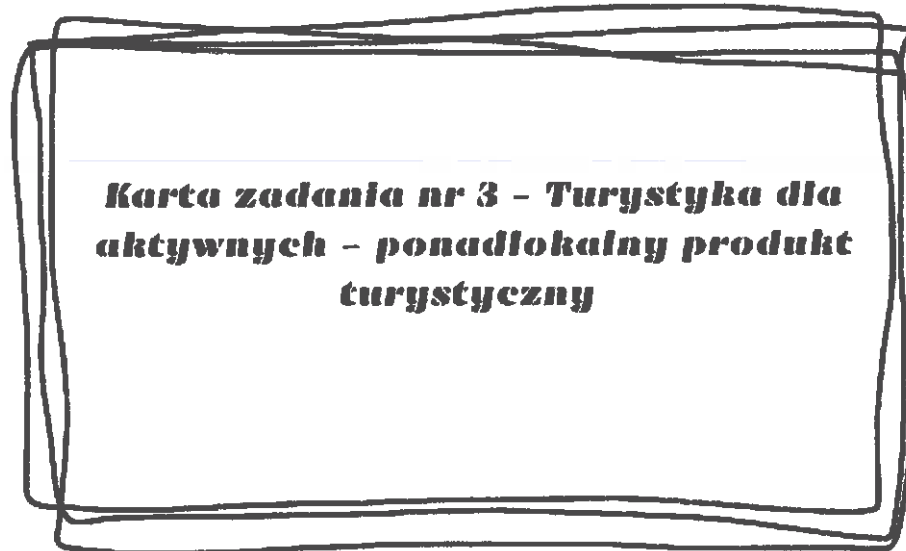
Środowisko naturalne jest niewątpliwym jednym z głównych zasobów obszaru partnerstwa. Jego element - czyste powietrze - jest czynnikiem sprzyjającym dalszemu rozwijaniu oferty pobytowej dla turystów, może stanowić również jedną z ważniejszych zachęt do osiedlania się nowych mieszkańców. Zachodzące zmiany klimatyczne i przyjęte polityki w tym zakresie zachęcają do ograniczania strat energii oraz zapewnienia alternatywnych sposobów jej dostarczania, w tym na cele grzewcze.

Zakres projektu obejmuje:

- termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej,
- popularyzacji wykorzystania OZE (zarówno w jednostkach publicznych, jak i gospodarstwach domowych) poprzez wsparcie inwestycji oraz działania szkoleniowe,
- termomodernizacja domów i mieszkań prywatnych (w tym wymiana pieców),
- dostawa i montaż OZE (PV, pompy ciepła) na budynkach użyteczności publicznej oraz w budynkach prywatnych (projekty parasolowe),
- budowa farm fotowoltaicznych w celu zaspokojenia potrzeb energetycznych samorządów,
- utworzenie magazynów energii elektrycznej,
- budowa i/lub modernizacja oświetlenia ulicznego.

W związku z planowanymi zadaniami związanymi z pracami termomodernizacyjnymi samorządy/inwestorzy przed przystąpieniem do ich realizacji dokonają rozpoznania, czy w budynkach występują chronione gatunki zwierząt (ptaki/nietoperze). W przypadku stwierdzenia obecności takich gatunków prace będą prowadzone poza ich okresem lęgowo-rozrodczym. Jeżeli chronione gatunki będą występowały w rejonie prowadzenia prac, przed ich rozpoczęciem, może być konieczne uzyskanie zezwolenia, o którym mowa w art. 56 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. ochronie przyrody (Dz. U. z 2022 r., poz. 916 z późn. zm.). Po zakończeniu prac w obiektach, w których wcześniej gniazdowały ptaki lub nietoperze, zostanie umożliwione im dalsze bytowanie lub zapewnione siedliska zastępcze. Realizując inwestycje związane z termomodernizacją

budynków samorządy (przedsiębiorcy) będą uwzględniać art. 51 i 52 ustawy o ochronie przyrody – wymóg ochrony ptaków i nietoperzy zasiedlających budynki.

Obszar partnerstwa jest dotknięty procesami depopulacji, które wynikają zarówno z procesów naturalnych (ujemny przyrost naturalny) jak i migracji. Głównym powodem wyjazdów jest ograniczona możliwość znalezienia satysfakcjonującej pracy. Niska jakość oraz opłacalność rolnictwa determinują charakter lokalnej gospodarki. Z jednej strony, potencjał gospodarczy partnerstwa, mierzony liczebnością podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców, jest niski w odniesieniu do średniej wojewódzkiej, co świadczy o niewystarczająco rozwiniętych pozarolniczych formach działalności. Z drugiej strony, teren partnerstwa dysponuje wieloma walorami sprzyjającymi rozwojowi turystyki. Należą do nich: czyste środowisko, bardzo ciekawy krajobraz, zabytki i bogata historia.

Atrakcje gmin objętych Strategią nie są w sposób zintegrowany promowane i udostępniane dla odwiedzających. Na terenie partnerstwa wyznaczone zostały szlaki turystyczne (rowerowe, piesze), które tylko częściowo łączą się ze sobą. Innym problemem jest to, że działający przedsiębiorcy związani z branżą rolno-spożywczą, nie mają oferty wystarczająco wyeksponowanej, a ich rozproszone działanie nie zapewniają odpowiedniej promocji i dystrybucji wyrobów.

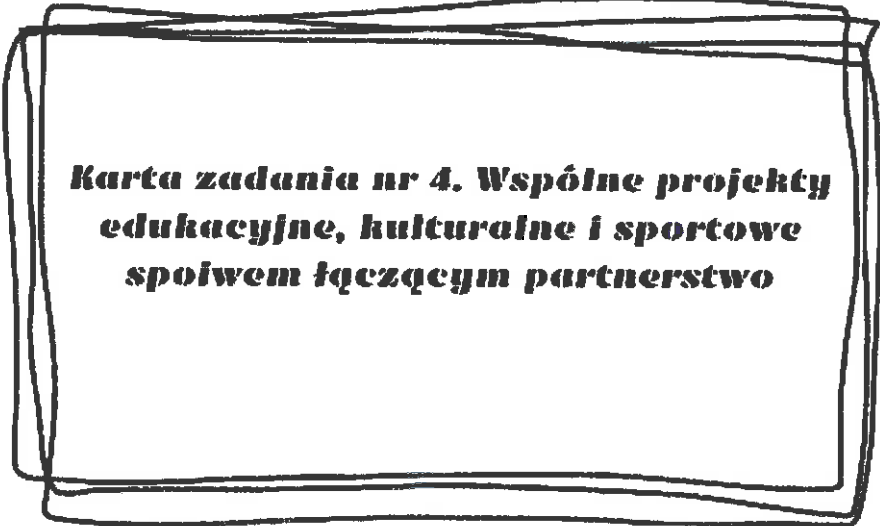
Stworzenie zintegrowanego produktu turystycznego łączącego dziedzictwo kulturowe, walory przyrodnicze oraz lokalne kulinaria przyczyni się do powstawania nowych działalności gospodarczych, rozwijania już funkcjonujących firm oraz dywersyfikacji działalności gospodarstw rolnych.

Zakres projektu obejmuje:

- stworzenie wspólnej marki dla wszystkich gmin porozumienia (produkty turystyczne, rolnictwo ekologiczne, wspólna oferta inwestycyjna),

- stworzenie księgi znaków gmin z „Wspólnego Rozwoju” do wykorzystania w obiektach turystycznych, na tablicach informacyjnych oraz oznaczania projektów realizowanych we współpracy partnerstwa;
- stworzenie systemu nadawania produktom lokalnym znaku (opracowanie znaku, zasady przyznawania i utrzymywania znaku);
- animowanie współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami i wytwórcami produktów lokalnych (w formule organizowanych cyklicznie spotkań) w celu rozszerzenia oferty produktów uwzględniających lokalne zasoby; wymiana dobrych praktyk w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej i rozwiązywania bieżących problemów; popularyzacja historii o którą oparta będzie marka tak, by przekaz dla turysty był jednolity;
- zagospodarowanie terenów wokół zbiorników wodnych,
- promocja turystyczna,
- poprawa stanu zabytków, pomników i miejsc pamięci,
- poprawa stanu cmentarzy wojennych,
- poprawa estetyki i funkcjonalności centrum gmin i poszczególnych miejscowości,
- urządzenie terenów rekreacyjnych wraz z budową i/lub modernizacją placów zabaw oraz siłowni zewnętrznych itp.,
- uporządkowanie, odnowienie i przystosowanie przestrzeni publicznych do pełnienia nowych funkcji, w tym rekreacyjnych i integracyjnych;
- powstanie elementów błękitno-zielonej infrastruktury,
- budowa ścieżek ekologiczno – historyczno – przyrodniczych,
- zagospodarowanie terenów nad rzeką San na bulwary,
- budowa przystani kajakowych, oraz parkingów camperowych,
- budowa miejsc biwakowych,
- budowa wież widokowych,
- budowę multi-dyscyplinarnych, modułowych, całorocznych obiektów sportowych przewidzianych w sezonie zimowym np. w formie lodowisk oraz w sezonie letnim przekształconych np. w formę: torów rolkowych/wrotkarskich, rolkowisk, pumptracków bądź skateparków itp.),
- budowa i/lub modernizacja systemu ścieżek rowerowych wraz ze stacjami obsługi i wypożyczalniami rowerów,
- budowa (rozbudowa, przebudowa) i/lub modernizacja infrastruktury dla ruchu niezmotoryzowanego – drogi i pasy rowerowe, strefy wolne od ruchu samochodowego,
- wytyczenie i oznakowanie nowych szlaków turystycznych,
- uzupełnienie szlaków turystycznych w niezbędną infrastrukturę (miejsca obsługi rowerzystów - wiaty do odpoczynku, punkty naprawy rowerów, wypożyczalnie rowerów, uzupełnienie nawierzchni szlaków rowerowych; wybudowanie platform/miejsc widokowych, wykonanie spójnego oznaczenia szlaków - tabliczki kierunkujące, tablice informacyjne), wytyczenie szlaku architektury drewnianej,
- organizacja jednej wspólnej imprezy promocyjno-integracyjnej – corocznego wydarzenia obejmującego rekonstrukcje historyczne, wystawy, gry terenowe i festiwal kulinarny, wykorzystujące historię obszaru,
- stworzenie wirtualnej mapy atrakcji turystycznych i szlaków turystycznych. Mapa będzie przygotowana:

- w wersji elektronicznej – zamieszczona na stronie każdej gminy partnerskiej; do pobrania na telefon; z informacją na temat portalu w każdym punkcie informacji turystycznej, przestrzeniach publicznych (np. centra wsi), obiektach partnerskich (pensjonaty, restauracje, itp.);
- w wersji tradycyjnej (drukowanej);
- działania promocyjne (w tym kampania informacyjna; murale odnoszące się do historii danego miejsca; zakup food truck promującego lokalne produkty; billboardy informacyjne w miejscach o dużym ruchu, wspólna promocja na targach turystycznych, imprezach promocyjnych).

Karta zadania nr 4. Wspólne projekty edukacyjne, kulturalne i sportowe społem łączącym partnerstwo

Jedną z przesłanek skłaniających do pozostania lub osiedlenia się na danym terenie jest wysoka jakość życia, w tym możliwość atrakcyjnego spędzania czasu wolnego. Ograniczone środki finansowe jednostek samorządów terytorialnych oraz malejąca liczba mieszkańców powodują, że większość instytucji kultury, sportu i rekreacji zlokalizowana jest w głównych miejscowościach gminy, będących siedzibą władz gminnych. Dodatkowo, instytucje te często nie są w stanie zapewnić szerokiego wachlarza zajęć dla mieszkańców danej gminy. Rozproszona sieć osadnicza sprawia, że wielu mieszkańców ma utrudniony dostęp do tych usług. Sytuacja ta wymaga zastosowania nowego podejścia do organizacji oferty czasu wolnego w skali ponadlokalnej.

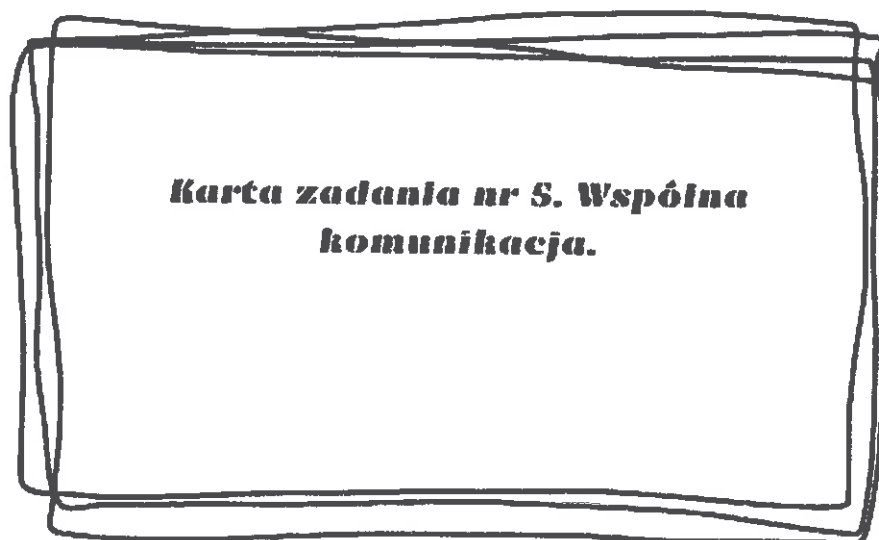
Podejście to uwzględnia:

- stworzenie miejsc spędzania wolnego czasu w miarę blisko miejsca zamieszkania,
- maksymalne wykorzystanie już dostępnej infrastruktury,
- wykorzystanie potencjału i kreatywności instytucji kultury, szkół oraz organizacji pozarządowych i grup nieformalnych do współtworzenia oferty edukacyjnej, kulturalnej i aktywnego spędzania czasu wolnego;
- zbudowanie systemu współpracy miejsc aktywności tak, by miały różnorodną ofertę, nie zaś standardową, zgodnie z zasadą „wszędzie to samo”.

Zakres projektu obejmuje:

- **budowa i/lub przebudowa (rozbudowa) i/lub modernizacja budynków świetlic wiejskich i/lub strażnic Ochotniczych Straży Pożarnych,**
- **doposażenie świetlic wiejskich,**
- **organizacja międzygminnych imprez kulturalnych, promocja kultury,**
- **poprawa infrastruktury obiektów kultury i dostosowanie jej do wymogów dostępności m.in. dla potrzeb osób z niepełnosprawnością,**
- **projekty edukacyjne szkół obejmujące:**
 - **zajęcia pozalekcyjne, w tym przygotowujące do egzaminów ósmoklasisty,**
 - **organizacja dodatkowych zajęć dla uczniów, w tym zajęć konwersatoryjnych z języka obcego prowadzonych we współpracy międzynarodowej;**
 - **wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi,**
 - **wsparcie w obszarze edukacji włączającej,**
 - **doradztwo zawodowe,**
 - **podnoszenie kwalifikacji nauczycieli,**
 - **rozwijanie kompetencji kluczowych w szczególności cyfrowych (zajęcia z wykorzystaniem TIK).**
 - **działania szkoleniowo-doradcze dla dyrektorów i nauczycieli w zakresie zarządzania zmianą (pomoc w przeprowadzeniu diagnozy i opracowania planu działań dla zespołu nauczycielskiego);**
 - **szkolenia wzmacniające i uzupełniające kompetencje nauczycieli w zakresie rozumienia i organizacji procesu uczenia się i kształtowania wśród uczniów kompetencji kluczowych;**
 - **wdrożenie pracy z uczniem opartej na tutoring;**
 - **zakup niezbędnego wyposażenia informatycznego.**
- **działania przeciwdziałające skutkom COVID-19 wśród uczniów z uwagi na alienację i ograniczenie kontaktów społecznych w trakcie nauki zdalnej:**
 - **wzmocnienie roli szkoły w profilaktyce problemów psychologicznych dzieci i młodzieży,**
 - **zatrudnienie psychologów dziecięcych,**
 - **prowadzenie terapii oraz zajęć grupowych i indywidualnych dla uczniów,**
 - **warsztaty i doradztwo dla rodziców,**
 - **szkolenia dla pedagogów i psychologów szkolnych,**
- **organizacja zajęć sportowo-rekreacyjnych dla różnych grup wiekowych, z wykorzystaniem istniejącej infrastruktury zewnętrznej oraz obiektów sportowych,**
- **przebudowa (rozbudowa) i/lub modernizacja (remont) budynków szkół wraz z ich doposażeniem w niezbędne pomoce dydaktyczne,**
- **modernizacja (remont) i doposażenie szkolnych kuchni w obiektach edukacyjnych,**
- **budowa (rozbudowa) i/lub modernizacja (remont) budynków sal (hal) gimnastycznych,**

- budowa i/lub modernizacja boisk sportowych,
- budowa przedszkoli i żłobków gminnych,
- budowa (rozbudowa) i/lub modernizacja (remont) stadionów, zaplecza dla klubów sportowych,
- zajęcia dodatkowe w przedszkolach wraz z wydłużeniem czasu ich otwarcia,
- budowa nowej biblioteki/domu kultury,
- organizacja imprez o charakterze edukacyjnym, kulturalnym i sportowym obejmująca wszystkie gminy z obszaru partnerstwa.

Zakres projektu obejmuje:

- organizacja wspólnego transportu publicznego,
- budowa nowoczesnych przystanków informacyjnych,
- zakup autobusów niskoemisyjnych,
- zakup tablic informacyjnych.

Projekty uzupełniające

Projekty uzupełniające stanowią mogą ważny element wsparcia rozwoju partnerstwa. Nie wypełniają one w pełni katalogu kryteriów wymaganych dla projektów strategicznych, o którym była mowa wcześniej; niemniej, są to projekty, które wykazują ponadlokalne oddziaływanie, a także są komplementarne (choć w różnym stopniu) z projektami strategicznymi.

**Karta zadania projektu
uzupełniającego nr 1: Wzrost jakości
usług publicznych na obszarze gmin
„Wspólny Rozwój”**

Zakres projektu obejmuje:

- **zwiększenie ilości usług cyfrowych:**
 - wymiana wodomierzy na system zdalnego odczytu,
 - wprowadzenie systemu Cyfrowy Urząd, wprowadzenie chmury danych, zwiększenie bezpieczeństwa danych poprzez wprowadzenie nowych technologii i urządzeń, zakup licencji i niezbędnego oprogramowania, wyposażenia,
 - rozbudowa internetu szerokopasmowego,
 - digitalizacja dóbr kultury i zasobów bibliotecznych,
 - rozwój infrastruktury informacji przestrzennej.
- **rozwój infrastruktury związanej z gospodarką odpadami:**
 - budowa (przebudowa/rozbudowa) i/lub modernizacja oraz doposażenie Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK),
 - usuwanie azbestu z wszelkich budynków na obszarze partnerstwa,
 - współpraca z innymi samorządami w zakresie organizacji gospodarki odpadami,
 - zakup pojemników na odpady komunalne dla mieszkańców,
 - wyposażenie obiektów użyteczności w kosze do segregacji z tablicą informacyjną,
 - edukacja ekologiczna w tym programy skierowane dla dzieci w zakresie gospodarki odpadami.

**Karta zadania projektu
uzupełniającego nr 2:
Rozwiązywanie problemów
społecznych oraz wsparcie grup
defaworyzowanych**

Obserwowane prognozy demograficzne wskazują na powiększającą się populację osób starszych, które wymagają opieki (całodobowej lub w systemie czasowym). W związku z powyższym może też rosnąć grupa osób, która – ze względu na brak odpowiednich usług – będzie musiała zrezygnować z aktywności zawodowej. Ponadto, wciąż istnieją potrzeby wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób z niepełnosprawnościami. Projekt zakłada zatem zwiększenie wydolności i zapobieganie pogłębianiu się niesamodzielności osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, zagrożonych wykluczeniem społecznym, rodzin przeżywających trudności i dzieci z tych rodzin z terenu partnerstwa. W ramach projektu przewidywane jest rozwinięcie wachlarza komplementarnych usług, z których mieszkańcy będą korzystać w zależności od stwierdzonych potrzeb i sytuacji życiowej. Zapewniona opieka powoduje możliwość zwiększenia aktywności zawodowej dotychczasowych opiekunów, co ma pozytywne oddziaływanie na kurczące się zasoby rynku pracy.

Zakres projektów obejmuje:

- powstawanie oraz działalność świetlic środowiskowych - jako elementu pomocy rodzinom w codziennym funkcjonowaniu,
- poprawa dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami w budynkach użyteczności publicznej m.in. w urzędach gmin, obiektach kultury, szkołach,
- rozwinięcie usług opiekuńczych świadczonych w systemie stacjonarnym (całodobowym i dziennym), mające na celu zapewnienie opieki dla osób potrzebujących, w tym osób wymagających okresowej pomocy, a także opiekunów osób z niepełnosprawnościami;
- rozwinięcie oferty usług społecznych i zdrowotnych świadczonych w miejscu zamieszkania oraz ułatwiających samodzielne funkcjonowanie w domu (usługi rehabilitacyjne i pielęgniarstwo świadczone w domu, zabezpieczenie potrzeb mobilności osób z niepełnosprawnością lub zależnych i ułatwienie w ten sposób aktywizacji społeczno-zawodowej, edukacyjnej, zdrowotnej i kulturalnej);
- rozszerzenie oferty wsparcia rodziny i kompetencji wychowawczych,
- wsparcie dla seniorów:
 - usługi opiekuńcze w terenie świadczone osobom starszym,

- rozwinięcie sieci klubów seniora (także w ramach Senior+, Dzienny Dom Senior+) w celu aktywizacji osób starszych, zapewnienia integracji międzypokoleniowej i przeciwdziałania marginalizacji społecznej oraz osamotnieniu osób starszych;
- posiłki z dowozem do domu,
- pomoc sąsiedzka,
- lepszy dostęp do rehabilitacji i terapii,
- rozwijanie usług opiekuńczych i zdrowotnych prowadzonych w przyjaznych warunkach, w domach lub niewielkich placówkach.
- usługi społeczne skierowane do osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem, m. in. z powodu: długotrwałego bezrobocia, braku motywacji do podjęcia pracy, niepełnosprawności, niskich kompetencji społecznych i zawodowych, a także osób biernie zawodowo. W ramach usług społecznych planuje się kompleksową aktywizację społeczną i zawodową osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem:
 - wsparcie psychologiczne,
 - wsparcie zdrowotne,
 - kursy, szkolenia i doradztwo zawodowe,
 - staże zawodowe,
 - inne wsparcie w podjęciu zatrudnienia.
- utworzenie dziennych placówek wsparcia i opieki całodobowej,
- rozwój mieszkalnictwa chronionego, wspieranego, mieszkań socjalnych (najem socjalny).

**Karta zadania projektu uzupełniającego nr
3: Poprawa bezpieczeństwa na obszarze
partnerstwa**

Zakres projektów obejmuje:

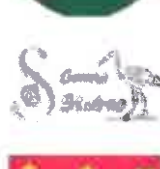
- budowa, przebudowa, rozbudowa i/lub modernizacja dróg gminnych, powiatowych, wojewódzkich,
- przebudowa i utwardzenie dróg dojazdowych do pól,
- budowa i/lub przebudowa/modernizacja chodników oraz przejść dla pieszych,
- modernizacja oznakowania ulicznego,
- budowa (przebudowa/rozbudowa) i/lub modernizacja kanalizacji burzowej,
- zakup sprzętu i wyposażenia dla jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych w tym samochodów bojowych i innego wyposażenia.

ROZDZIAŁ 7

**MODEL STRUKTURY
FUNKCJONALNO
-PRZESTRZENNEJ WRAZ
Z USTALENIAMI
I REKOMENDACJAMI
W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA
I PROWADZENIA POLITYKI
PRZESTRZENNEJ**

Struktura funkcjonalno-przestrzenna obszaru funkcjonalnego to system powiązanych ze sobą różnych elementów zagospodarowania pełniących określone funkcje, które łącznie tworzą jego spójny obraz. Elementami tej struktury są zarówno poszczególne części tego obszaru, które tworzą złożone systemy (np. ośrodki osadnicze, węzły ekologiczne, tereny produkcji rolniczej), tereny różniące się między sobą przeznaczeniem, użytkowaniem, jak i sieci infrastrukturalne (transportowe, elektroenergetyczne), które umożliwiają kontakty i powiązania pomiędzy poszczególnymi częściami obszaru funkcyjnego.

Głównym celem kształtowanego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój” jest wykorzystanie wykształconej policentrycznej struktury osadniczej do dynamizacji rozwoju oraz stworzenie warunków do racjonalnego organizowania przestrzeni i egzekwowania ładu przestrzennego dla realizacji działań będących odpowiedzią na wyzwania rozwojowe OF. Model ten będzie sprzyjał zwiększaniu dyfuzji rozwoju z miejsc i ośrodków cechujących się relatywnie wysokim stopniem rozwoju i mających szansę na uzyskanie wysokiej dynamiki wzrostu do obszarów o niższych wskaźnikach rozwojowych, które z ośrodkami tymi mogą być lepiej powiązane dzięki rozwojowi infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej, a także dzięki dostępowi do informacji dostępnej w tych ośrodkach i zacieśniania kooperacji z instytucjami i firmami w nich funkcjonującymi.

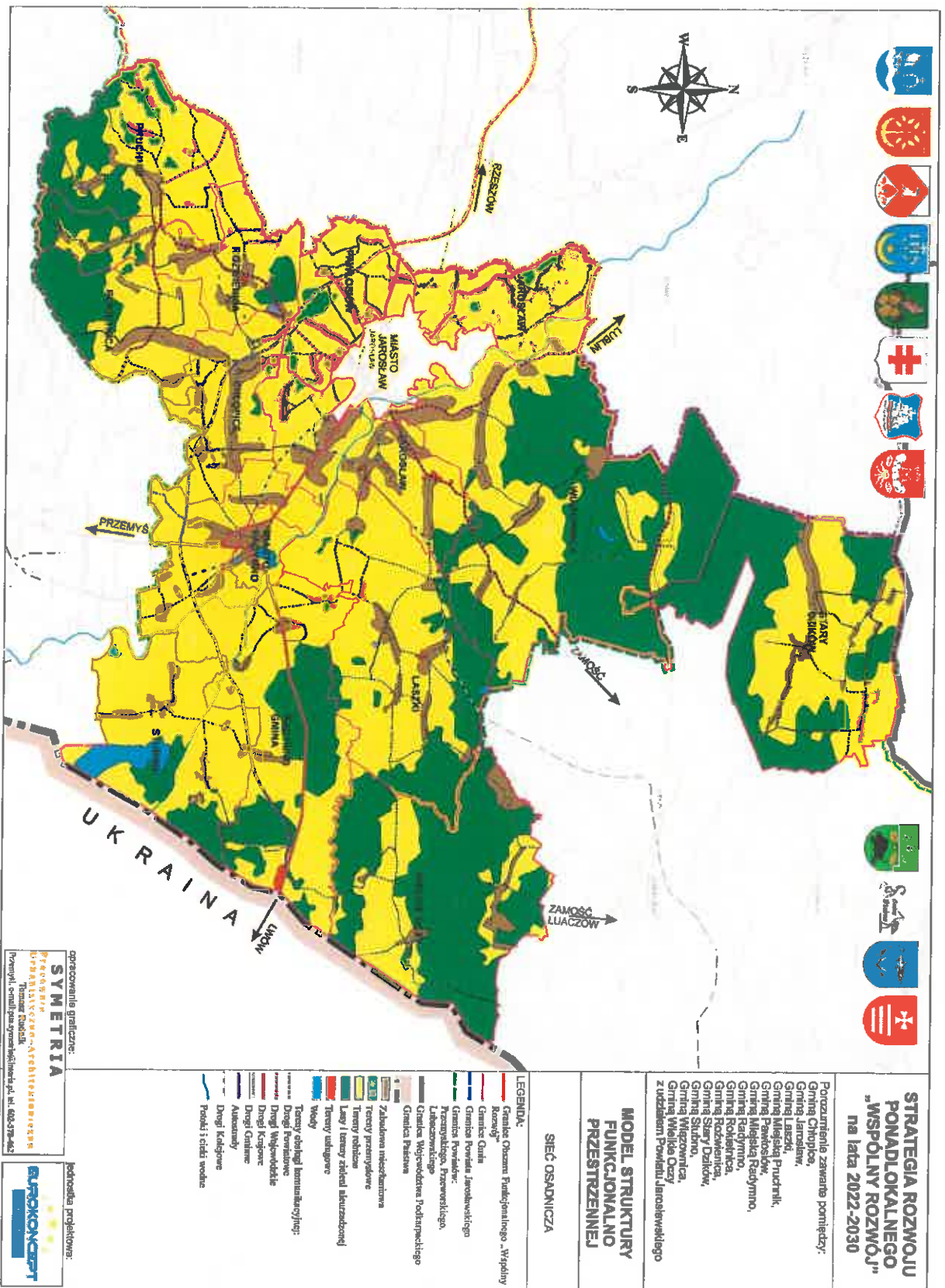
Zagospodarowanie przestrzenne OF „Wspólny Rozwój” powinno umożliwiać osiągnięcie trwałego wzrostu gospodarczego, przy zapewnieniu poprawy stanu środowiska przyrodniczego i umożliwieniu obecnym i przyszłym mieszkańcom obszaru dostępu do zasobów przyrody i dóbr kultury. Powinno ono także zwiększać integrację funkcjonalną pomiędzy najważniejszymi ogniwami układu osadniczego i produkcyjnego, ich relacje z układem regionalnym oraz powiązania z otoczeniem krajowym i międzynarodowym. Sposób zagospodarowania i rozmieszczenie poszczególnych elementów zagospodarowania sprzyjać powinien również eliminowaniu lub minimalizowaniu konfliktów przestrzennych, które mogą powstać pomiędzy funkcjami społeczno-gospodarczymi i poszczególnymi podmiotami gospodarczymi na tle wykorzystywania ograniczonej przestrzeni i jej zasobów.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój”, uwzględniając regionalną politykę rozwoju określoną w Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030 roku, organizuje warunki przestrzenne dla alokacji funkcji społeczno-gospodarczych i poszczególnych inwestycji. Określone w Strategii inicjatywy lokalne stanowią komplementarne przedsięwzięcia wobec projektów strategicznych i łącznie przyczyniają się do realizacji priorytetów rozwojowych, które są w pełni spójne z celami wyznaczonymi na poziomie regionalnym.

Na strukturę funkcjonalno-przestrzenną OF „Wspólny Rozwój” składają się elementy stanowiące niezależnie funkcjonujące układy i struktury lub budujące strefy funkcjonalne będące obszarami o zbliżonych bądź powiązanych funkcjach i kierunkach rozwoju, które ukształtowały się w wyniku rozwoju obszaru i działalności człowieka. Wykazują one cechy modelu węzłowo-pasmowej policentrycznej koncentracji, dla którego charakterystyczny jest rozwój hierarchicznej

sieci wielofunkcyjnych ośrodków osadniczych oraz rozwój urbanizacji w ramach zwartych struktur jednostek osadniczych i na kierunkach trzech powiązań komunikacyjnych zapewniających spójność wewnętrzną obszaru i jego powiązania zewnętrzne. Funkcjonowanie i rozwój elementów antropogenicznych struktury przestrzennej uzależnione są od warunków przyrodniczych, czyli elementów składających się na układ naturalny współtworzący niniejszą strukturę.

**STRATEGIA ROZWOJU
POMIĘDZYLOKALNEGO
„WSPÓLNY ROZWOJ”
na lata 2022-2030**

Połączenie zawarte pomiędzy:
Gmina Chłopic,
Gmina Jarosław,
Gmina Łazki,
Gmina Miejska Prudnik,
Gmina Pawosłów,
Gmina Miejska Radymno,
Gmina Radymno,
Gmina Rokietnica,
Gmina Rozwienica,
Gmina Sławy Dziłków,
Gmina Słubno,
Gmina Wągrowica,
Gmina Włocławek
z oddziałem Powiatu Jarosławskiego

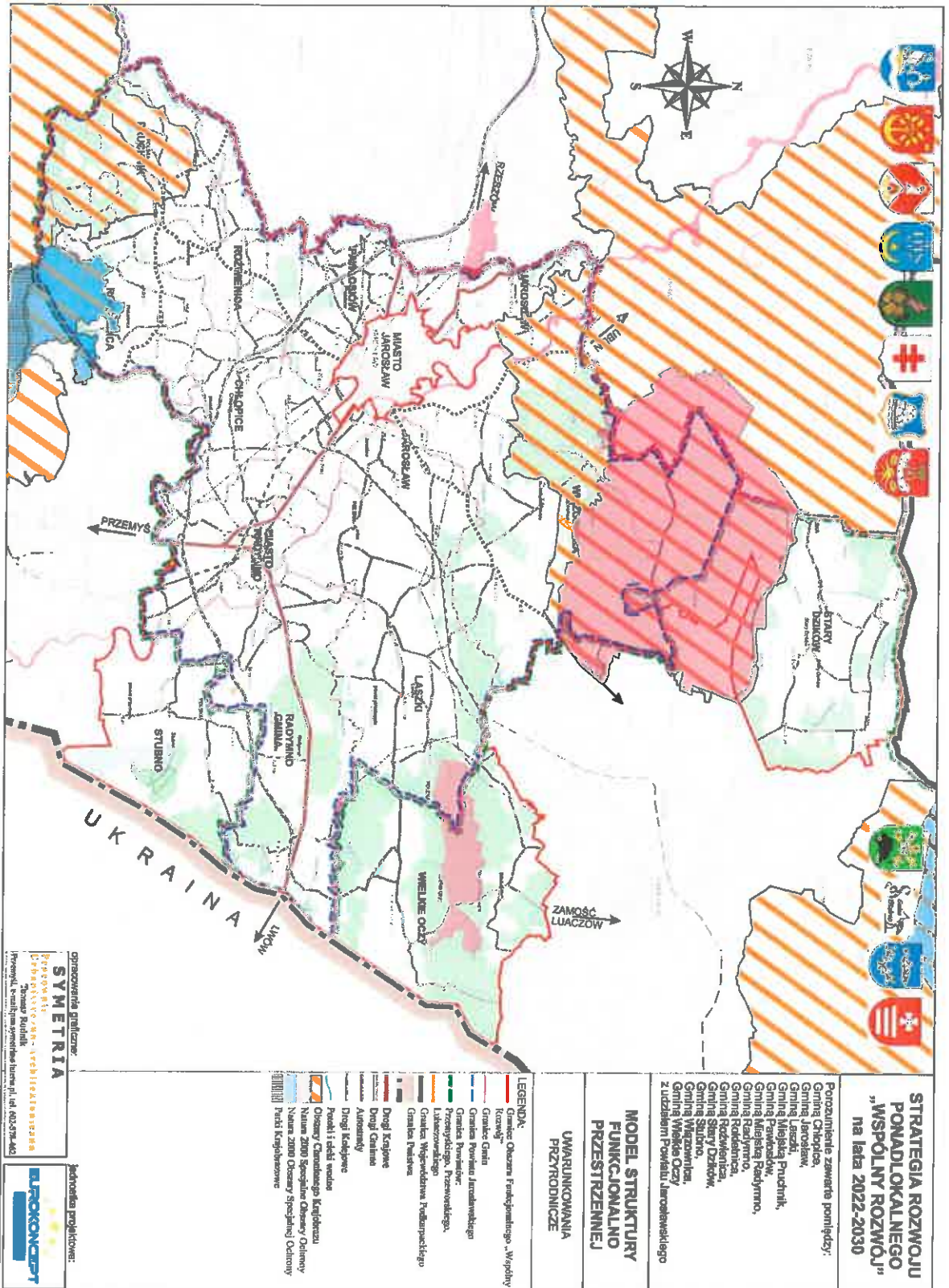
**MODEL STRUKTURY
FUNKCJONALNO
PRZESTRZENNEJ**

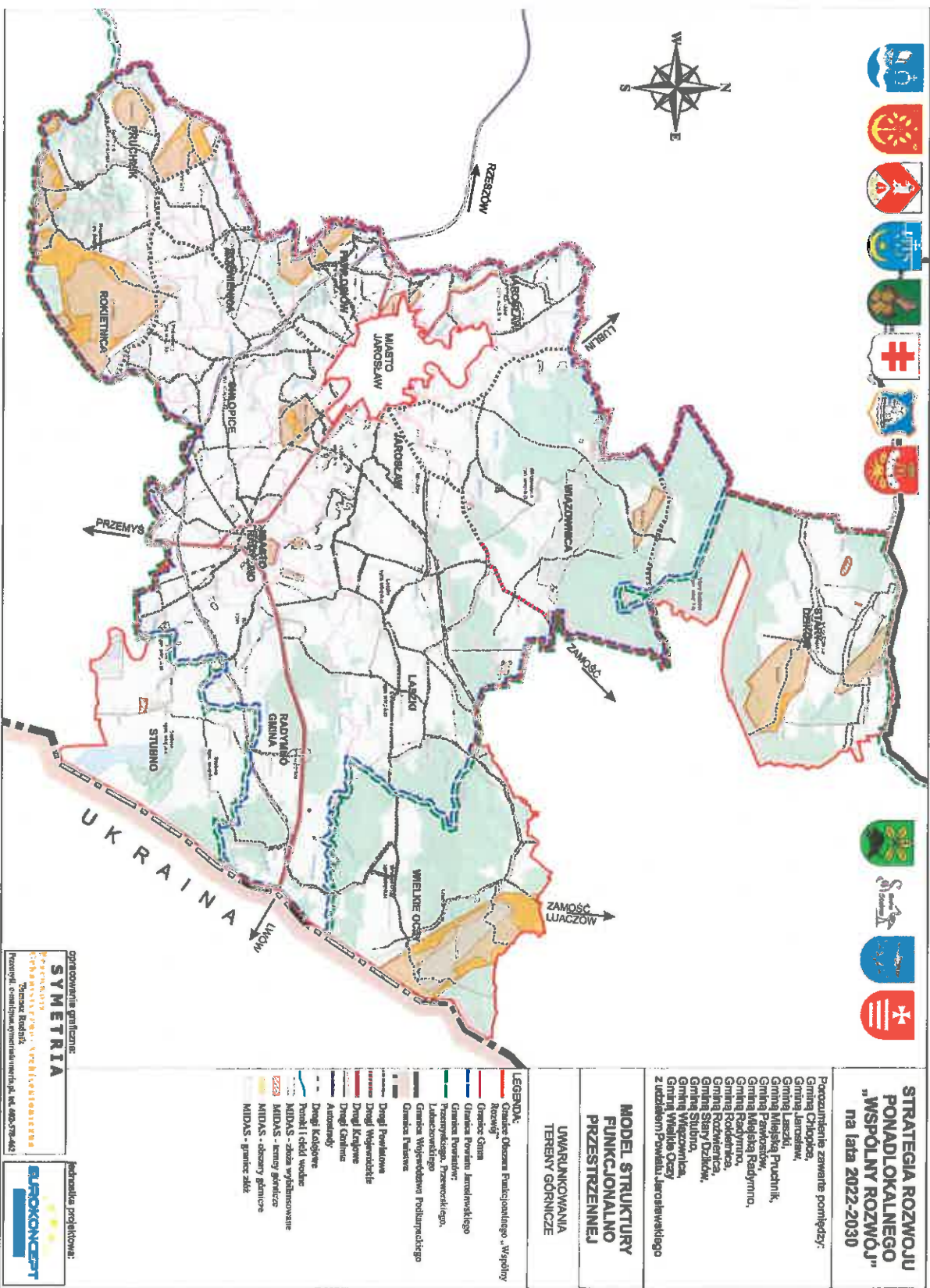
SIEĆ OSADNICZA

- LEGENDA:**
- Granice Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój”
 - Granice Gmin
 - Granice Powiatu Jarosławskiego
 - Granice Powiatów: Przemyskiego, Przeworskiego, Lubaczowskiego
 - Granica Województwa podkarpackiego
 - Granica Państwa
 - Zabudowa mieszkalnictwa
 - Tereny przemysłowe
 - Tereny rolnicze
 - Lasy / tereny zielone skansenowe
 - Tereny usługowe
 - Wody
 - Tereny obsługi komunikacyjnej:
 - Drogi Forastowe
 - Drogi Wojewódzkie
 - Drogi Krajowe
 - Drugi Gminne
 - Autokminy
 - Drugi Kolejowe
 - Przebieg i ciecła wodne

opracowanie graficzne:
SYMETRIA
Pracownia Architektoniczno-urbanistyczna
ul. Piłsudskiego 10
42-600 Jarosław
tel. 603-579-442

podobała projekcja:
BRUNOKONCEPT

STRATEGIA ROZWOJU PONADLOKALNEGO „WSPÓLNY ROZWOJ” na lata 2022-2030

Porządkowanie zawarte pomiedzy:
 Gmina Chłopus,
 Gmina Jarosław,
 Gmina Jaszek,
 Gmina Jaszek-Pruchnik,
 Gmina Krasne,
 Gmina Krasne-Pruchnik,
 Gmina Krasne-Radymno,
 Gmina Radymno,
 Gmina Rokienica,
 Gmina Rozkielca,
 Gmina Szary Dzików,
 Gmina Stubno,
 Gmina Włocznica,
 Gmina Wielkie Oczy
 z udziałem Powiatu Jerozolimskiego

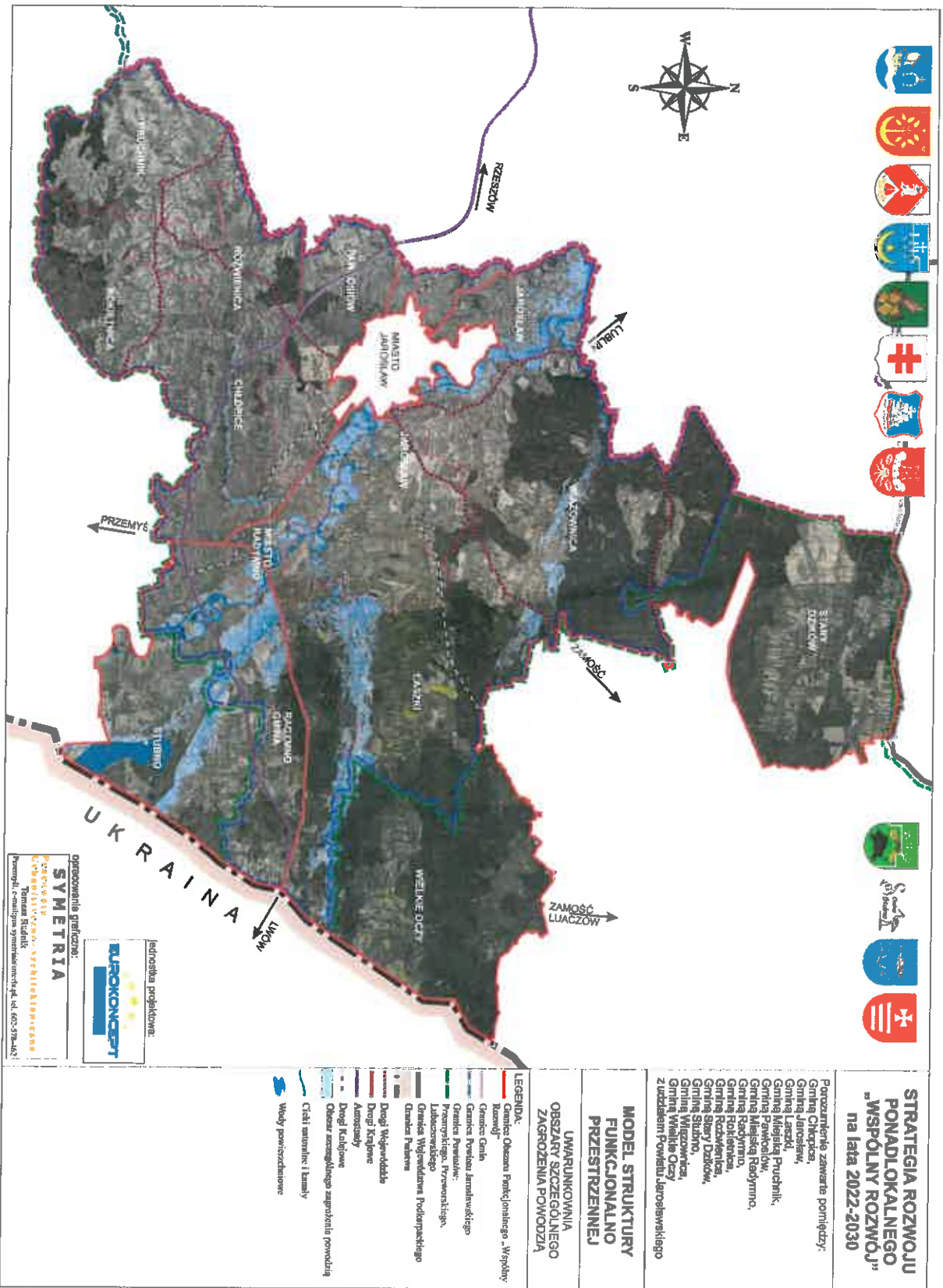
MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO PRZESTRZENNEJ

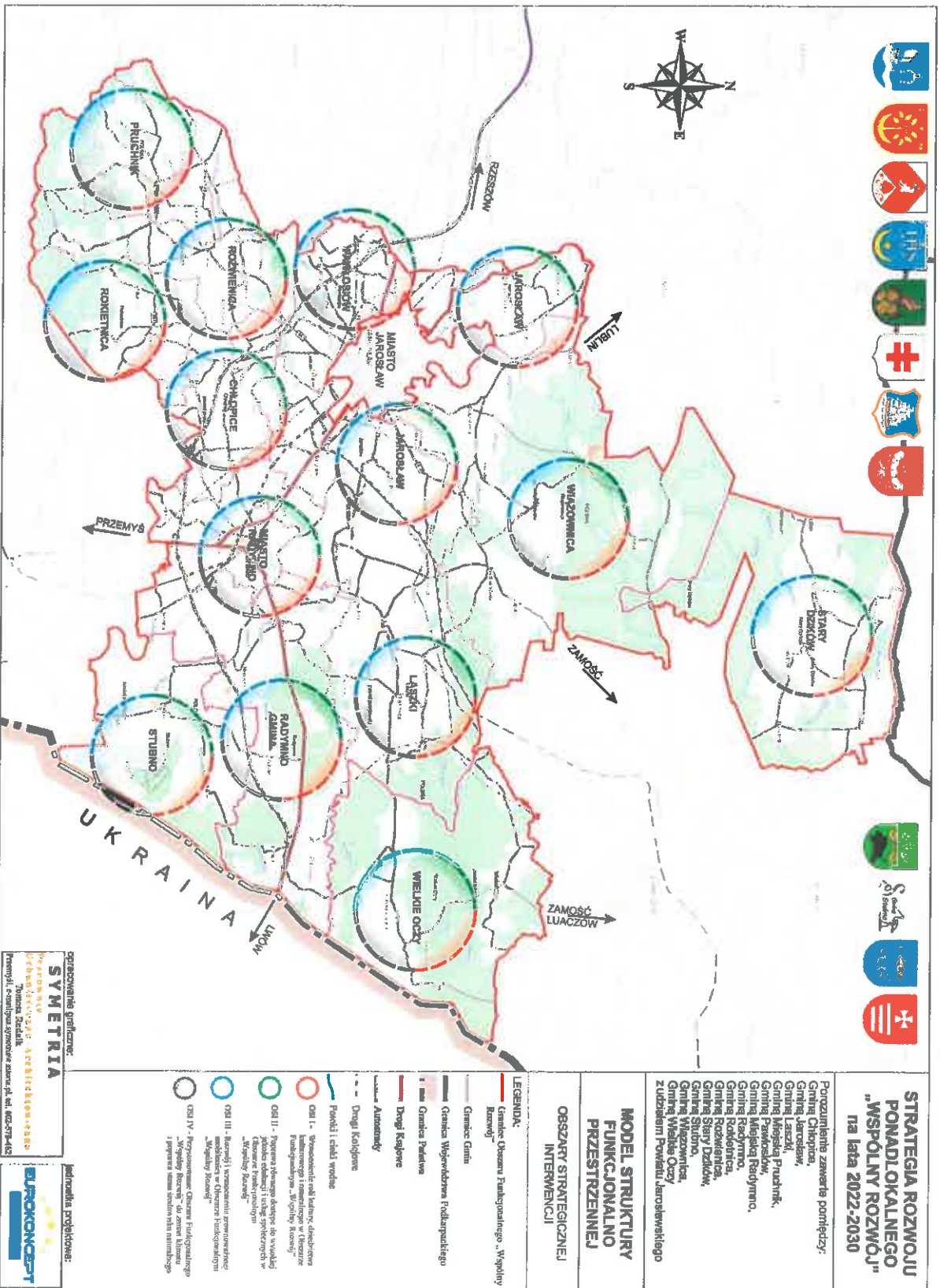
UMIARUNKOWANIA TERENY GORNICZE

- LEGENDA:**
- Granice Obszaru Funkcjonalnego „Województwo Rzeszów”
 - Granice Gmin
 - Granica Powiatu Jarosławskiego
 - Granica Powiatów: Przemyskiego, Przeworskiego, Lubaczowskiego
 - Granica Województwa Podkarpackiego
 - Granica Twierdzy
 - Drugi Powiatowa
 - Drugi Wojewódzkie
 - Drugi Krajowe
 - Drugi Europejskie
 - Amblewy
 - Drugi Kolejowe
 - Przekł i strefy wodne
 - MIDAS - strefa wydobyciowa
 - MIDAS - leśny gminny
 - MIDAS - obszar gminny
 - MIDAS - gminny strefy

opracowanie graficzne: **SYMETRIA**
 ul. Piłsudskiego 19a, 40-110 Jarosław
 Tomasz Kuchta, t.kuchta@symetria.pl, tel. 40-57-46-42

redakcja projektowa: **BLAKONCEPT**

STRATEGIA ROZWOJU PONAPODOKALNEGO „WSPÓLNY ROZWOJ” na lata 2022-2030

Porozumienie zawarte pomiędzy:
 Gminą Chłopotka,
 Gminą Jarosław,
 Gminą Laszki,
 Gminą Miejską Pruchnik,
 Gminą Pawsków,
 Gminą Miejską Radymno,
 Gminą Radymno,
 Gminą Radkewica,
 Gminą Radkewica,
 Gminą Stary Dzików,
 Gminą Stubno,
 Gminą Stubno,
 Gminą Wielkie Olczy/
 Gminą Wielkie Olczy/
 z udziałem Powiatu Jarocheńskiego

MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO PRZESTRZENNEJ

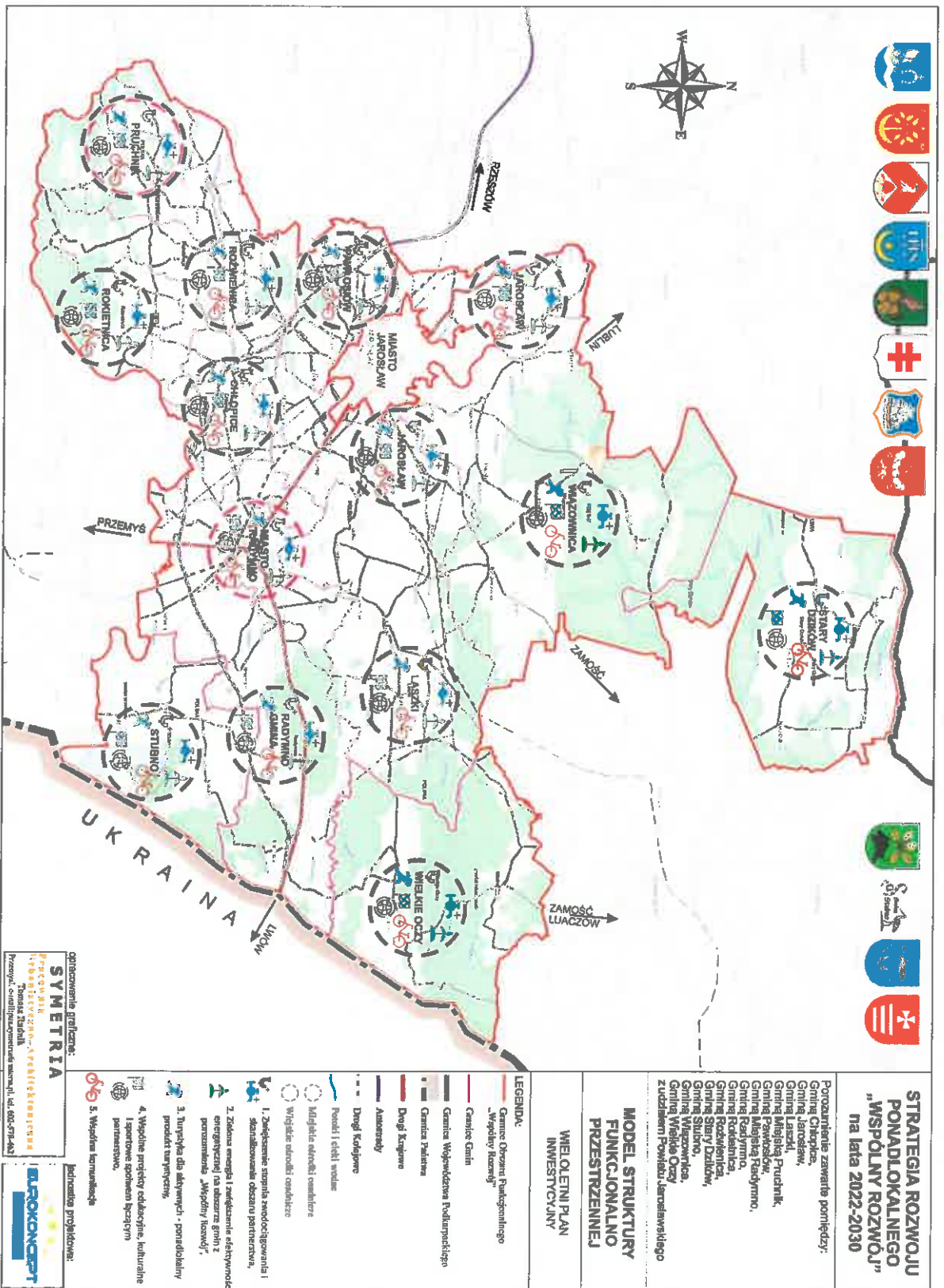
Obszary strategicznej interwencji

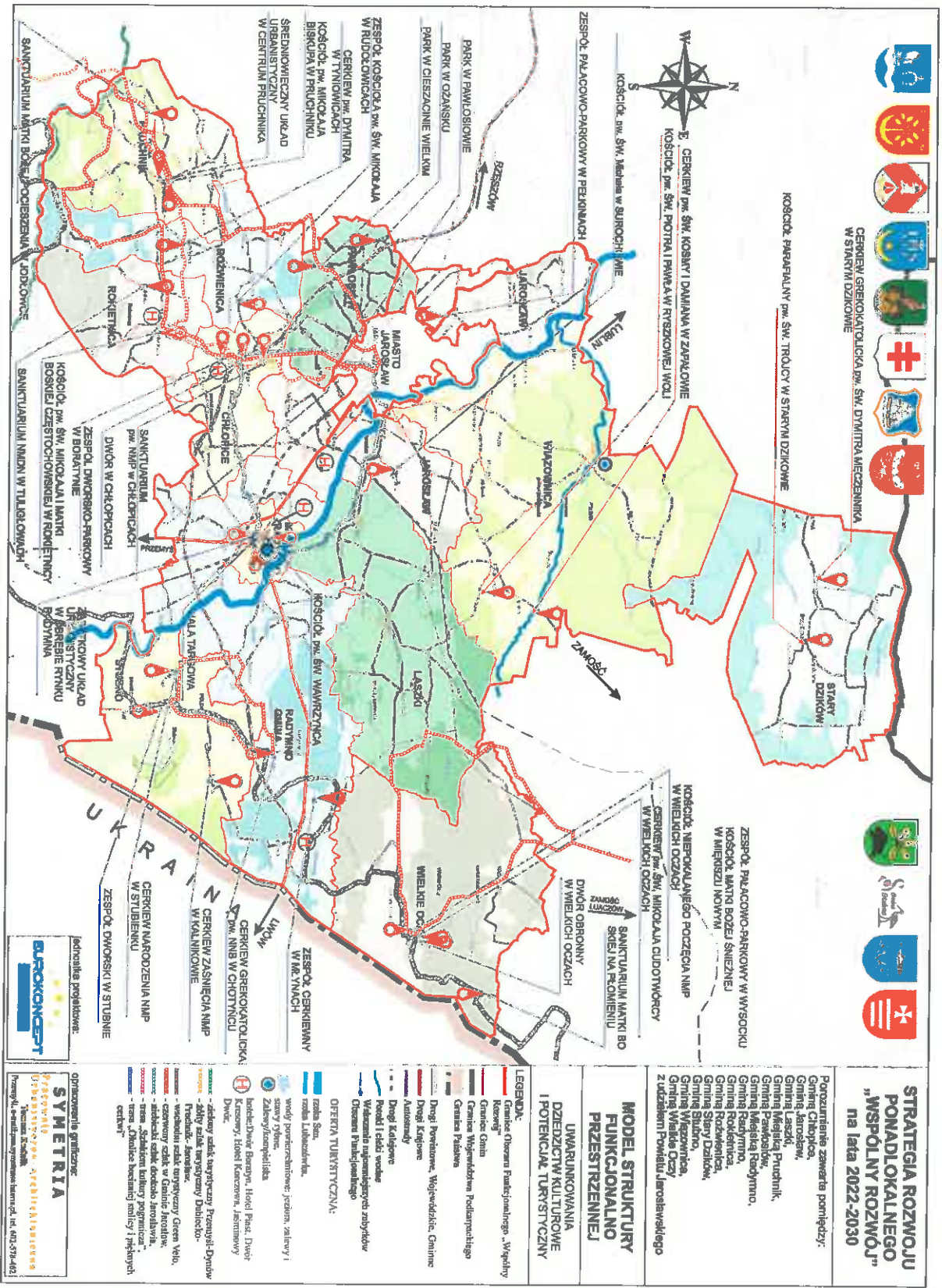
LEGENDA:

- Granice Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój”
- Granice Gmin
- Granica Wyodrębniona Podkarpackiego
- Granica Państwa
- Drogi Kolejowe
- Autostrady
- Drogi Kolejowe
- Pendl i celi wodne
- Obs I - Wzrostowiści nał kultury, działalności ludzkiego i samostanowienia w Obszarze Funkcjonalnym „Wspólny Rozwój”
- Obs II - Programy rozwoju i aktywności do wzrostu jakości edukacji i usług społecznych w Obszarze Funkcjonalnym „Wspólny Rozwój”
- Obs III - Rozwój i wzrostowiści promowania możliwości w Obszarze Funkcjonalnym „Wspólny Rozwój”
- Obs IV - Rozwojowiści Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój” do zrealizacji planu i poprawy stanu środowiska naturalnego

opracowanie graficzne:
SYMETRIA
 ul. Bohaterów Getta 4
 20-030 Lublin, Polska
 tel. 81 425 77 410
 www.symetria.pl

finansowanie projektów:
EUROCONCEPT

Ustalenia i rekomendacje w zakresie lokalnych polityk przestrzennych

Ustalenia i rekomendacje dotyczące prowadzenia polityki przestrzennej w Strategii OF „Wspólny Rozwój” zostały opracowane na podstawie diagnozy stanu obecnego, istniejących uwarunkowań funkcjonalno-przestrzennych oraz zapisów dotyczących polityki przestrzennej w obowiązującym w poszczególnych gminach studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Obszary o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych:

- zachowanie istniejących form zagospodarowania (lasy, zasoby wodne),
- dążenie do zachowania i odtworzenia naturalnych form krajobrazu leśnego, dolin rzecznych i równowagi ekologicznej podstawowych ekosystemów,
- tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego, uwzględniającego i zapewniającego ochronę podstawowych procesów ekologicznych
- zapobieganie degradacji i zrównoważony rozwój terenów wchodzących w skład obszarów Natura 2000 oraz rezerwatu przyrody,
- ochrona wód powierzchniowych i podziemnych, zgodnie z warunkami stref ochronnych, na terenie których położona jest gmina, w tym uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej,
- ochrona istniejących zasobów leśnych poprzez racjonalne wykorzystanie i zagospodarowanie w celach rekreacyjnych i turystycznych, ochrona i zachowanie spójności kompleksów leśnych,
- ochrona udokumentowanych złóż surowców mineralnych przed zagospodarowaniem mogącym utrudnić lub uniemożliwić ich zrównoważoną eksploatację,
- optymalne zagospodarowanie istniejących szlaków pieszych i rowerowych, wyznaczenie miejsc odpoczynku, biwakowania, ścieżek edukacyjnych, punktów widokowych, zgodnie z zasadami ochrony terenów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych.

Obszary lokalizacji zasobów dziedzictwa kulturowego:

- ochrona konserwatorska i renowacja zabytków,
- eksponowanie i wykorzystywanie zabytków w celach turystycznych w sposób zrównoważony, umożliwiający zachowanie i utrzymanie zabytku,
- zachowanie zieleni w otoczeniu zabytków,
- zachowanie istniejących osi widokowych,
- promowanie zasobów dziedzictwa kulturowego w formie kompleksowej, by stanowiły całościowy zasób kulturowy udostępniony odwiedzającym,
- zachowanie, utrzymanie i ekspozycja stanowisk archeologicznych,

- odpowiednie oznakowanie miejsc o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych i zabytków.

Obszary lokalizacji infrastruktury społecznej:

- modernizacja i poprawa stanu siedzib gminnych instytucji, w tym także ich estetyki,
- likwidacja barier architektonicznych i poprawa dostępności obiektów użyteczności publicznej dla osób z niepełnosprawnościami różnego typu,
- zapewnienie dogodnej dostępności komunikacyjnej obiektów użyteczności publicznej, udogodnienia dla rowerzystów, bezpieczne przejścia dla pieszych,
- dbałość o ład przestrzenny i estetykę przestrzeni publicznych wokół obiektów użyteczności publicznej,
- zwiększanie funkcjonalności obiektów użyteczności publicznej i w miarę możliwości łączenie różnych, uzupełniających się funkcji w jednym obiekcie.

Obszary o rozwiniętej lub przeważającej funkcji mieszkaniowej:

- zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców poprzez dostęp do wysokiej jakości infrastruktury technicznej: dróg, chodników, sieci wodociągowej i kanalizacyjnej,
- kształtowanie funkcjonalnych układów zabudowy zgodnie z zasadami ładu przestrzennego, dostępnych komunikacyjne, wyposażonych w niezbędną infrastrukturę i mających dostęp do funkcji pozamieszkaniowych
- zapewnienie zieleni oraz dostępu do terenów rekreacji i wypoczynku,
- zapobieganie niekontrolowanemu rozpraszaniu się zabudowy, dbałość o optymalne wykorzystanie obecnych terenów zabudowanych, skupianie zabudowy i zachowywanie ciągłości układów przestrzennych,
- lokalizacja usług nieuciążliwych, wynikających z uzasadnionych potrzeb mieszkańców, w obrębie istniejących układów przestrzennych,
- ograniczenie zabudowy na obszarach gruntów o wysokich klasach bonitacyjnych poza zwartą zabudową, dopuszczenie w tych miejscach zabudowy gospodarczej związanej z produkcją rolną,
- dbałość o ład przestrzenny terenów mieszkaniowych, objęcie ich miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.

Obszary o funkcji gospodarczej

- stworzenie warunków do przestrzennej koncentracji usług,
- zapewnienie miejscom koncentracji usług dostępu do niezbędnej infrastruktury technicznej,
- ograniczenie negatywnego wpływu terenów koncentracji usług na sąsiadujące z nimi tereny mieszkaniowe, środowisko, krajobraz,

- rozwój bazy gastronomiczno-noclegowej na rzecz rozwoju turystyki, zgodnie z zasadami prowadzenia usług, w tym nieuciążliwych na terenach mieszkaniowych,
- zapewnienie infrastruktury niezbędnej do prowadzenia działalności przemysłowej lub usługowej, w tym infrastruktury wodno-ściekowej,
- minimalizowanie uciążliwości zakładów przemysłowych dla otoczenia,
- wykorzystanie obecnie niewykorzystywanych rezerw terenowych i nieruchomości pod działalność przemysłową, w szczególności przetwórstwa rolno-spożywczego.

Obszary o przeważającej funkcji rolniczej:

- ochrona gleb poprzez hamowanie procesów degradacyjnych oraz zakaz zabudowy na terenach o wysokich klasach bonitacyjnych gleb,
- zachowanie istniejących zadrzewień śródpolnych,
- dbałość o właściwe stosunki wodne obszaru,
- wyposażenie obszarów produkcji rolnej w niezbędną infrastrukturę,
- wspieranie zwiększania arealu gospodarstw,
- wspieranie rozwoju gospodarstw specjalistycznych,
- zakaz lokalizacji działalności uciążliwej lub szkodliwej dla rolnictwa na obszarach wykorzystywanych rolniczo,
- rozwój rolnictwa integrowanego, wielokierunkowego w przyszłości ekologicznego
- rozwój drobnego przetwórstwa rolno-spożywczego, opartego na ekologicznych technologiach produkcji.

Obszar Strategii OF „Wspólny Rozwój”:

- zachowanie ładu i spójności przestrzennej poprzez kontynuowanie tradycyjnych form osadnictwa, utrzymanie skali i struktury jednostek osadniczych, kształtowanie formy architektonicznej nowych obiektów w nawiązaniu do istniejącej architektury, aktualizowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- utrzymanie skali i struktury jednostek gospodarczych,
- ograniczenie rozproszenia zabudowy przez rozwój budownictwa na zasadzie dogęszczania istniejących jednostek osadniczych,
- organizacja przestrzeni publicznej, miejsc wypoczynku, rekreacji, skwerów, placów, zieleni urządzonej,
- poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej,
- poprawa stanu powietrza atmosferycznego i dbałość o wpływ na zmiany klimatu poprzez zwiększenie stopnia wykorzystania OZE, termomodernizację budynków, obiektów użyteczności publicznej i siedzib przedsiębiorstw.

- ochrona terenów szczególnie ważnych z punktu widzenia publicznych celów ponadlokalnych i lokalnych jak: realizacja inwestycji komunalnych, usług publicznych, infrastruktury technicznej, realizacji dróg.

ROZDZIAŁ 8

OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

Biorąc pod uwagę terytorialny wymiar niniejszej Strategii, OF „Wspólny Rozwój” położony jest w obrębie wydzielonych obszarów specjalnych, które zostały wyznaczone w strategicznych i planistycznych dokumentach krajowych i wojewódzkich. W celu ich identyfikacji zostały przeanalizowane następujące dokumenty:

- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030),
- Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego - Perspektywa 2030.

Przez obszary specjalne rozumie się:

- **OF (obszary funkcjonalne)** – obszary, na których występuje względnie wyodrębniający się, intensywny i otwarty system powiązań społecznych, gospodarczych lub przyrodniczych, uwarunkowanych cechami środowiska geograficznego (przyrodniczego i antropogenicznego). Szczególnym typem obszaru funkcjonalnego jest miejski obszar funkcjonalny;
- **OSI (obszary strategicznej interwencji)** – określone w strategii rozwoju obszary o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna, łącząca inwestycje – w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne lub dotyczące zasobów ludzkich, finansowane z różnych źródeł lub przez rozwiązania regulacyjne

1. OSI Krajowe - Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030):

- **Wschodnia Polska,**

Wschodnia część kraju w największym stopniu skupia obszary zagrożone marginalizacją, a jej województwa - lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie - znajdują się w grupie regionów o zdecydowanie niższym poziomie konkurencyjności w porównaniu do średniej w Unii Europejskiej. **W zasięgu OSI Wschodnia Polska znajduje się OF „Wspólny Rozwój”.**

Mapa 11 Wschodnia Polska

Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

- **Obszary zagrożone trwałą marginalizacją**

Zgodnie z załącznikiem 1. Lista gmin zagrożonych trwałą marginalizacją: programowanie 2021-2027 do KSRR 2030, wśród gmin zagrożonych trwałą marginalizacją, które wchodziły w skład OF „Wspólny Rozwój” znalazły się:

- 1) Gmina Chłopice,
- 2) Gmina Laszki,
- 3) Gmina Pruchnik,
- 4) Gmina wiejska Radymno,
- 5) Gmina Rokietnica,
- 6) Gmina Roźwienica,
- 7) Gmina Stary Dzików,
- 8) Gmina Stubno,
- 9) Gmina Wiązownica,
- 10) Gmina Wielkie Oczy.

Wskazane obszary zagrożone trwałą marginalizacją charakteryzują się peryferyjnym położeniem poza obszarami głównych aglomeracji oraz słabą dostępnością transportową. Głównym problemem tych obszarów jest niekorzystna sytuacja demograficzna, przejawiająca się starzeniem się społeczeństwa i odpływem młodych, wykształconych osób, a także słabym dostępem do podstawowych usług publicznych oraz dużym zapotrzebowaniem na świadczenia pomocy społecznej. Oprócz tego wyróżnia się tu niski poziom przedsiębiorczości, problemy strukturalne w rolnictwie, niski zasób pozarolniczych miejsc pracy oraz niski poziom wykształcenia

i kwalifikacji zawodowych mieszkańców, co przekłada się tym samym na niski poziom atrakcyjności inwestycyjnej.

Mapa 12 Obszary zagrożone trwałą marginalizacją

Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

2. OSI Regionalne - Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030:

Oprócz krajowych obszarów strategicznej interwencji, Samorząd Województwa wskazał do objęcia specjalnym wsparciem następujące regionalne obszary strategicznej interwencji: subregionalne bieguny wzrostu i miejskie obszary funkcjonalne; miasta powiatowe i małe; Rzeszów i Rzeszowski Obszar Funkcjonalny; obszary wiejskie; obszary zagrożone trwałą marginalizacją w województwie; obszar Bieszczad; obszar gmin „Błękitnego Sanu”.

Gminy, wchodzące w skład OF „Wspólny Rozwój” wpisują się w następujące priorytety, określone dla regionalnych obszarów strategicznej interwencji:

- **7.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego**

7.1.2. Rozwój potencjału gospodarczego miast, ze szczególnym uwzględnieniem biegunów wzrostu wraz z rozprzestrzenianiem trendów rozwojowych na otaczające je obszary funkcjonalne oraz wiejskie – gmina Jarosław, gmina Pawłosiów:

Zakładane działania:

- wzmocnianie sieci ciężkich grawitacyjnych miast regionu stanowiących szansę do stworzenia sieci stymulowania przepływu procesów rozwojowych;
- rozwój obszarów dla potencjalnych inwestorów pod kątem możliwości rozwoju stref działalności gospodarczej;
- wspieranie rozwoju strefy działalności gospodarczej w kierunku powstawania i efektywnego funkcjonowania przedsiębiorstw wraz z oddziaływaniem na obszary wiejskie;
- kreowanie nowych miejsc pracy oraz zwiększenie wartości PKB poprzez rozwój sektora usług i przedsiębiorstw;
- dywersyfikacja gospodarki biegunów wzrostu i ich obszarów funkcjonalnych celem wzmocnienia funkcji gospodarczej, ze szczególnym uwzględnieniem możliwego okresu regresu gospodarczego w wymiarze ponadregionalnym;
- zniwelowanie istniejących barier transgranicznych i zacieśnienie współpracy gospodarczej z przedsiębiorstwami z Ukrainy i Słowacji;
- wprowadzenie w ośrodkach miejskich rozwiązań wpisujących się w ideę (ang. *Smart City*);
- kształtowanie miejskich terenów zieleni w nawiązaniu do idei: „zielone miasta”;
- wsparcie rozwoju biegunów wzrostu z wykorzystaniem ich potencjału turystycznego i rekreacyjnego.

7.1.3. Rozwój powiązań komunikacyjnych wewnątrz obszarów funkcjonalnych biegunów wzrostu – gmina Jarosław, gmina Pawłosiów:

Zakładane działania:

- zwiększenie spójności terytorialnej obszarów funkcjonalnych budowę, rozbudowę oraz modernizację infrastruktury kolejowej;
- podniesienie bezpieczeństwa komunikacyjnego poprzez budowę obwodnic i odciążenie centrów miast od przeciążeń wynikających z transportu indywidualnego i komunikacji publicznej;
- modernizacja i rozwój infrastruktury dróg lokalnych w celu zwiększenia spójności obszarów funkcjonalnych miast;
- rozwój transportu publicznego, w tym poprzez modernizację i rozwój infrastruktury w celu efektywniejszego przemieszczania się wewnątrz obszarów funkcjonalnych oraz między nimi;
- wspieranie systemu zrównoważonego transportu wraz węzłami intermodalnymi typu P&R, B&R;
- rozwój zintegrowanej sieci ścieżek rowerowych, tras rowerowych, jako alternatywy dla przemieszczania się na krótkich odcinkach oraz służących rekreacji.

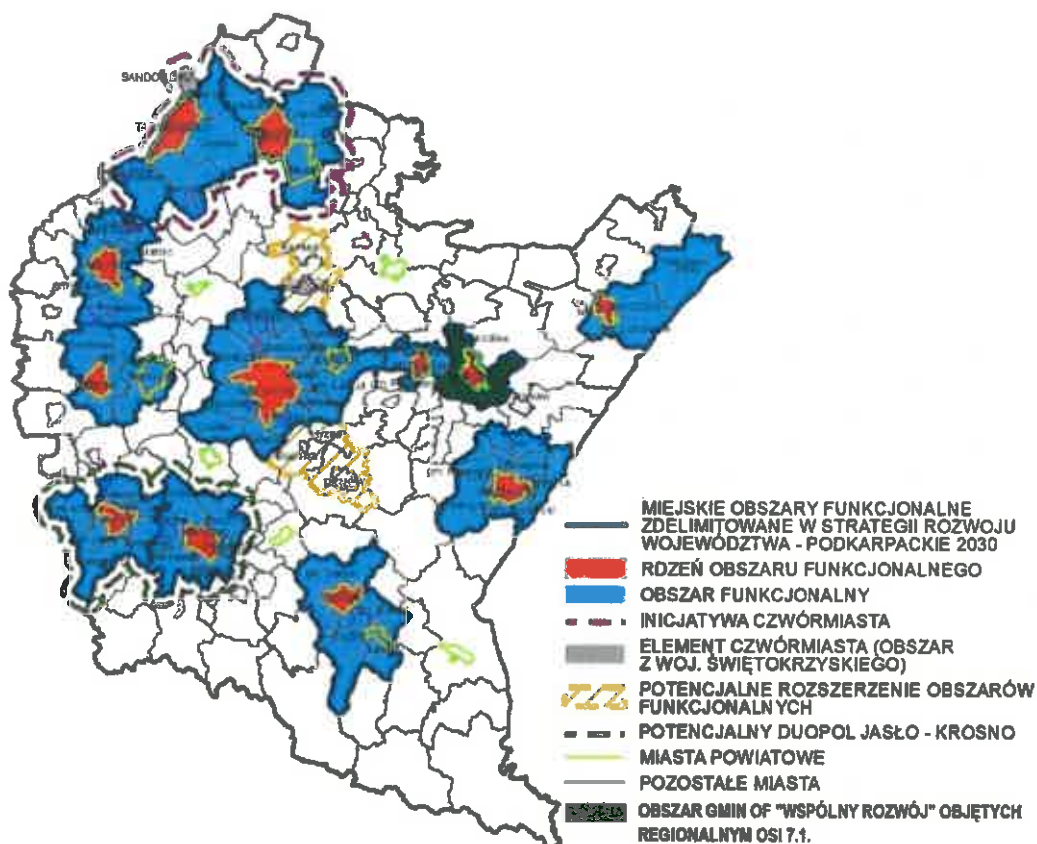
7.1.4. Rozwój miast powiatowych i miast mniejszych – Miasto Pruchnik, Miasto Radymno:

Zakładane działania:

- poprawa i rozwój warunków prowadzących do dynamizacji przedsiębiorczości w oparciu o potencjalne specjalizacje gospodarcze ośrodka miejskiego;

- wzmocnienie powiązań funkcjonalnych w celu przywrócenia roli ośrodka w układzie osadniczym;
- zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców poprzez rozwój kompetencji zawodowych;
- modernizacja przestrzeni miejskiej umożliwiającej wykorzystanie potencjałów i zasobów miast, w tym turystycznych i wypoczynkowo-rekreacyjnych;
- poprawa jakości życia mieszkańców poprzez wzrost dostępu do usług publicznych;
- rozwój kapitału społecznego i wzmocnienie tożsamości regionalnej poprzez zaangażowanie mieszkańców w procesy rozwojowe;
- poprawa jakości zarządzania poprzez współpracę z innymi samorządami terytorialnymi;
- podejmowanie działań w zakresie ochrony przyrody i poprawy stanu środowiska;
- poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie niskiej emisji oraz związanego z nim zjawiska smogu;
- kreowanie instrumentów przyciągających do osiedlania się w miastach, w szczególności osób młodych i wykształconych;
- wykorzystanie możliwości programowych i finansowych UE w obszarze polityki miejskiej;
- dostosowanie sieci usług i zagospodarowania przestrzennego do zmian demograficznych;
- niwelowanie barier transportowych poprzez rozwój systemów transportu zbiorowego pomiędzy ośrodkami miejskimi a sąsiednimi obszarami wiejskimi oraz innymi ważnymi ośrodkami miejskimi;
- rozwój zintegrowanej sieci ścieżek rowerowych, tras rowerowych, jako alternatywy dla przemieszczania się.

Mapa 13 Miejskie obszary funkcjonalne

Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

• **7.3. Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju :**

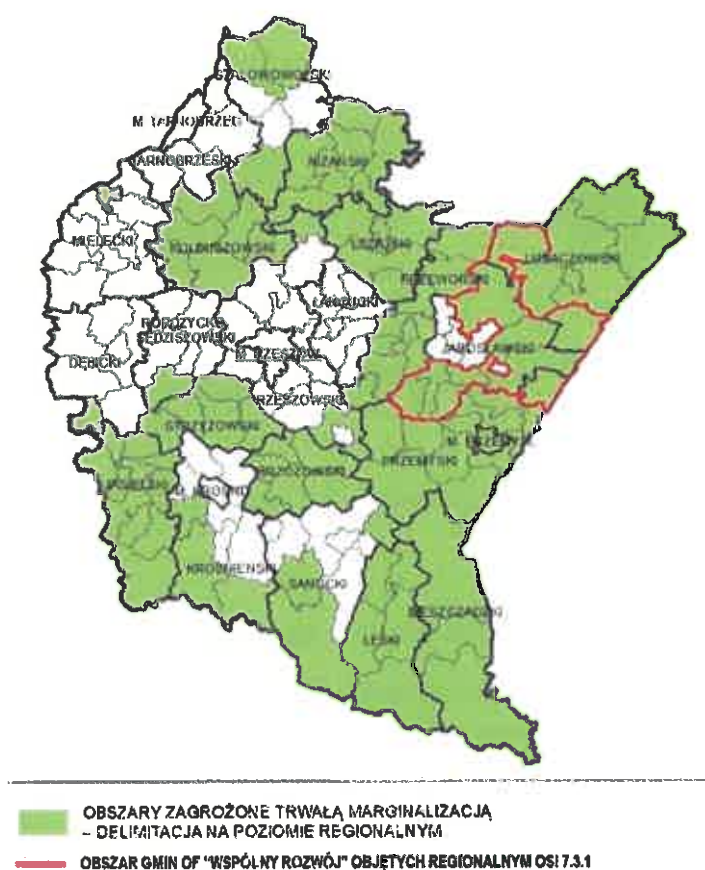
7.3.1. Wzmocnienie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją województwie - Gmina Chłopice, gmina Laszki, gmina Pruchnik, gmina Radymno, gmina Rokietnica, gmina Roźwienica, gmina Stary Dzików, gmina Stubno, gmina Wiązownica, gmina Wielkie Oczy:

Zakładane działania:

- rozwój sektora inwestycji prywatnych w oparciu o lokalne zasoby;
- aktywizacja lokalnych inicjatyw gospodarczych i społecznych, poprzez wykorzystanie potencjału podmiotów publicznych, prywatnych, organizacji pozarządowych i mieszkańców;
- poprawa atrakcyjności inwestycyjnej poprzez zapewnienie przygotowanych terenów inwestycyjnych;
- pobudzanie procesów rozwojowych poprzez zapewnienie lepszej dostępności komunikacyjnej na zewnątrz, w tym rozwój infrastruktury drogowej łączącej się z węzłami sieci dróg szybkiego ruchu oraz infrastruktury kolejowej;
- włączenie komunikacyjne obszarów o utrudnionej dostępności;

- dostosowanie infrastruktury technicznej (energetycznej, telekomunikacyjnej, wodnokanalizacyjnej) i społecznej, warunkującej rozwój gospodarczy i wyższą jakość życia mieszkańców;
- wzmocnienie roli instytucji publicznych, jako inicjatora nawiązywania partnerstw, współpracy z innymi instytucjami publicznymi, społeczeństwem i innymi interesariuszami na rzecz rozwoju regionu;
- ograniczenie skutków peryferyjnego położenia obszarów przygranicznych poprzez wielopłaszczyznowe wykorzystanie potencjału współpracy transgranicznej;
- intensyfikacja działań w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska przyrodniczego.

Mapa 14 Obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom regionalny

Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

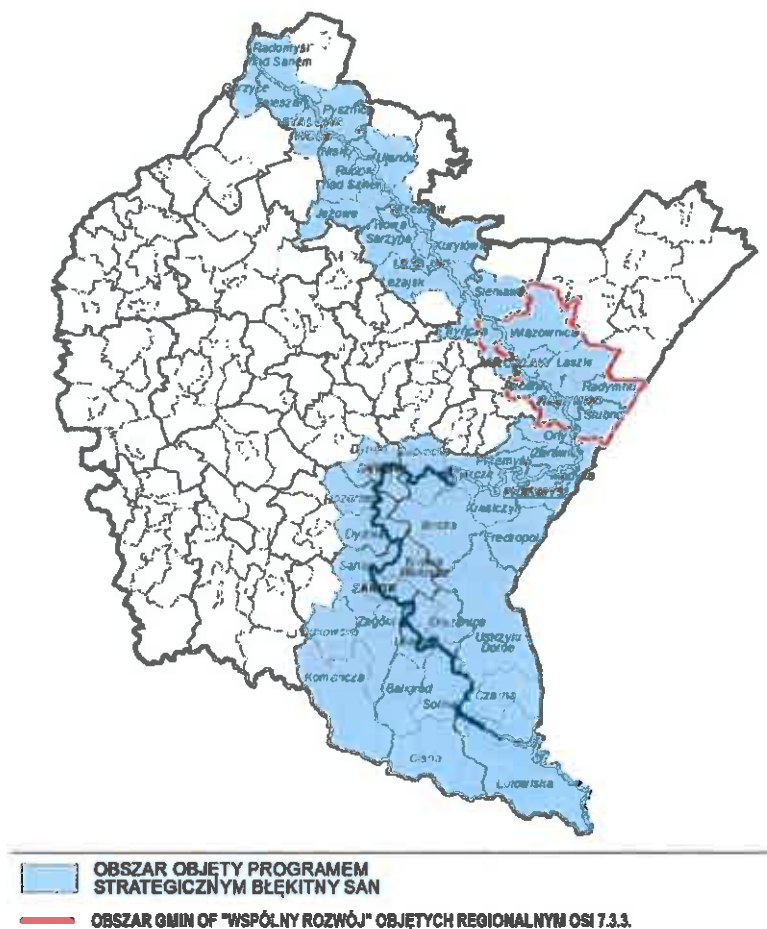
7.3.3. Rozwój i wspieranie obszaru gmin „Błękitny San” – gmina Chłopice, gmina Jarosław, gmina Laszki, gmina Radymno, gmina miejska Radymno, gmina Stubno, gmina Wiązownica:

Zakładane działania:

- wykorzystanie biegu rzeki San dla rozwoju przedsiębiorczości i atrakcyjności turystycznej poprzez wielofunkcyjne wykorzystanie i zagospodarowanie jego brzegów i obszarów nadbrzeżnych;
- utrzymanie walorów środowiska przyrodniczego w zlewni rzeki San poprzez rozwiązywanie w sposób skoordynowany problemu gospodarki wodno-ściekowej i składowania odpadów;

- zabezpieczenia obszaru gmin „Błękitnego Sanu” przed zagrożeniem powodziowym.

Mapa 15 Obszar objęty Programem Strategicznym „Błękitny San”

Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

- **7.4. Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku** – gmina Chłopice, gmina Jarosław, gmina Laszki, gmina Pawłosiów, gmina Pruchnik (bez miasta Pruchnik), gmina Radymno, gmina Rokietnica, gmina Roźwienica, gmina Stary Dzików, gmina Stubno, gmina Wiązownica, gmina Wielkie Oczy:

7.4.1. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej

Zakładane działania:

- poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym, w tym w relacji do najbliższego regionalnego bieguna wzrostu;
- zwiększenie dostępności cyfrowej poprzez rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej;
- modernizacja i rozbudowa energetycznych linii przesyłowych, jako podniesienie komfortu życia i bezpieczeństwa;
- rozwój i poprawa dostępności do infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i ściekowej
- poprawa zarządzania sektorem gospodarki odpadami;

- tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości.

Mapa 16 Obszary wiejskie województwa podkarpackiego

Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

7.4.2. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

Zakładane działania:

- promowanie lokalnych zasobów (produktów tradycyjnych, regionalnych, ekologicznych) w celu powstawania alternatywnych źródeł dochodów;
- aktywizacja lokalnych społeczności ukierunkowana na rozwój przedsiębiorczości, jako element wzrostu dochodów ludności wiejskiej;
- kreowanie postaw przedsiębiorczych i lokalnych inicjatorów działalności gospodarczej;
- wspieranie i profilowanie specjalizacji regionalno-lokalnej oraz centrów produkcyjnosługowych,
- rozwój funkcji turystycznych, kompleksowo wykorzystujących lokalne zasoby i specjalizacje.

7.4.3. Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym

Zakładane działania:

- wsparcie mieszkańców w realizacji działań wynikających z lokalnych dokumentów strategicznych mających na celu wzmocnienie tożsamości regionalnej;

- podejmowanie współpracy na rzecz integracji społeczności lokalnej w planowaniu wspólnych działań i podejmowaniu wyzwań rozwojowych;
- poszerzenie i wzbogacenie oferty kulturalnej i usług czasu wolnego opartych na lokalnych zasobach przyczyniające się do zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców obszarów wiejskich, integracji społecznej i aktywizacji, szczególnie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- promocja lokalnej twórczości kulturalnej, rzemieślniczej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, przyczyniającej się do wykreowania produktów charakterystycznych dla poszczególnych miejscowości w oparciu o istniejące zasoby;
- promocja regionalnych specjalizacji w rolnictwie, jego otoczeniu i rybactwie (winiarstwo, pszczelarstwo itp. oraz usługi socjalne i rzemiosło, handel, przetwórstwo produktów rolnych, rękodzieło itp.);
- upowszechnianie dobrych praktyk przez społeczność lokalną na płaszczyźnie międzyregionalnej i międzynarodowej; wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi.

7.4.4. Racjonalizacja przestrzeni wiejskiej

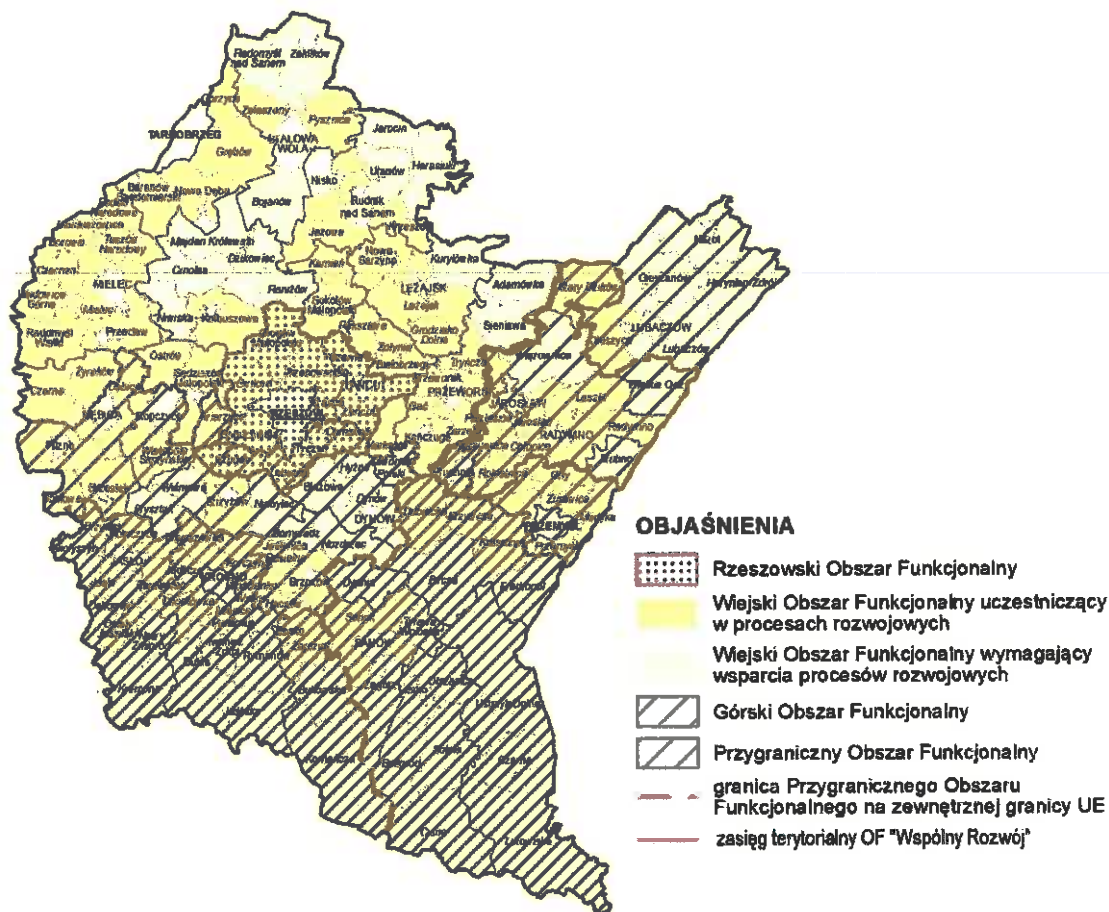
Zakładane działania:

- dostosowanie przestrzeni wiejskiej do potrzeb gospodarczych i społecznych mieszkańców;
- efektywne wykorzystanie przestrzeni poprzez rozwój funkcji rekreacyjnej, sportowej i społeczno-kulturalnej obejmującej budowę i adekwatne wyposażenie obiektów;
- poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni wiejskiej uzyskana poprzez wspieranie projektów mających na celu urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku;
- racjonalne wykorzystanie przestrzeni produkcyjnej i osadniczej dzięki wspieraniu działań scaleniowych i zagospodarowania poscaleniowego.

3. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego - Perspektywa 2030:

OF „Wspólny Rozwój” położony jest na terenie następujących obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym, określonych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030:

- Wiejskiego Obszaru Funkcjonalnego, a w ramach jego – Wiejskiego Obszaru Funkcjonalnego uczestniczącego w procesach rozwojowych oraz Wiejskiego Obszaru Funkcjonalnego wymagającego wsparcia procesów rozwojowych;
- Górskiego Obszaru Funkcjonalnego;
- Przygranicznego Obszaru Funkcjonalnego.

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego - Perspektywa 2030

- **Wiejski Obszar Funkcjonalny uczestniczący w procesach rozwojowych** – gmina Chłopice, gmina Jarosław, gmina Laszki, gmina Pawłosiów, gmina Pruchnik (bez miasta Pruchnik), gmina Radymno, gmina Rokietnica, gmina Roźwienica, gmina Stary Dzików.

Wiodące kierunki zagospodarowania:

- 1) rozwój gospodarki rolnej, leśnej oraz działalności pozarolniczej;
- 2) rozwój kapitału ludzkiego oraz wzrost poziomu życia mieszkańców;
- 3) poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym;
- 4) wzmocnienie powiązań obszarów wiejskich z ośrodkami miejskimi – włączenie terenów wiejskich otaczających miasta w procesy rozwojowe;
- 5) ochrona terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych;
- 6) racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego;
- 7) rozwój infrastruktury technicznej i transportowej.

Zasady i warunki zagospodarowania:

- 1) zagospodarowanie terenów wiejskich umożliwiające wzrost towarowości w rolnictwie;
 - 2) rozwój powiązań komunikacyjnych drogowych i kolejowych, poprawiający wewnętrzną i zewnętrzną dostępność obszaru;
 - 3) zapobieganie procesom suburbanizacji i rozpraszania zabudowy powodującym degradację otwartych terenów wiejskich przydatnych dla rolnictwa przez intensyfikację użytkowania terenów zainwestowanych;
 - 4) rozwój rolnictwa dostosowanego do lokalnych warunków, poprawa struktury agrarnej gospodarstw;
 - 5) rozwój i modernizacja bazy usług publicznych,
 - 6) poprawa wyposażenia obszaru w infrastrukturę techniczną i transportową.
- **Wiejski Obszar Funkcjonalny wymagający wsparcia procesów rozwojowych – gmina Stubno, gmina Wiązownica, gmina Wielkie Oczy.**

Wiodące kierunki zagospodarowania:

- 1) rozwój rolnictwa ekologicznego opartego na gospodarstwach rodzinnych;
- 2) rozwój działalności gospodarczej związanej z gospodarką rolną i turystyką;
- 3) rozwój kapitału ludzkiego oraz wzrost poziomu życia mieszkańców;
- 4) wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi;
- 5) poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym;
- 6) ochrona terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych;
- 7) racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego;
- 8) rozwój turystyki, w tym agroturystyki, funkcji sportowo-rekreacyjnych i uzdrowiskowych,
- 9) rozwój infrastruktury technicznej i transportowej.

Zasady i warunki zagospodarowania:

- 1) rozwój bazy usług publicznych;
- 2) zapobieganie procesom rozpraszania zabudowy powodującym degradację terenów otwartych i przydatnych dla rolnictwa;
- 3) ochrona zasobów leśnych oraz rozwój zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej;
- 4) poprawa wyposażenia obszaru w infrastrukturę techniczną i transportową;
- 5) rozwój funkcji sportowo-rekreacyjnej i turystycznej, w tym agroturystyki oraz lecznictwa uzdrowiskowego z zastosowaniem zasad zrównoważonego rozwoju.

- **Górski Obszar Funkcjonalny** – gmina Pruchnik.

Wiodące kierunki zagospodarowania:

- 1) rozwój różnych form usług turystycznych i uzdrowiskowych;
- 2) ochrona terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych;
- 3) rozwój gospodarki rolnej i przemysłu;
- 4) rozwój infrastruktury technicznej i transportowej;
- 5) poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym.

Zasady i warunki zagospodarowania:

- 1) rozwój społeczno-gospodarczy z zastosowaniem zasad zrównoważonego rozwoju;
- 2) poprawa wyposażenia obszaru w infrastrukturę techniczną i transportową;
- 3) tworzenie warunków rozwoju powiązań komunikacyjnych, społecznych i gospodarczych pomiędzy ośrodkami miejskimi a obszarami wiejskimi;
- 4) rozwój rolnictwa ekologicznego, w tym: form specjalistycznej produkcji rolniczej (winiarstwo, pszczelarstwo) z zachowaniem wysokiej jakości środowiska przyrodniczego;
- 5) ochrona zasobów leśnych oraz rozwój zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej;
- 6) rozwój infrastruktury turystycznej w dostosowaniu do zasad ochrony obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo;
- 7) ochrona walorów przyrodniczych i klimatycznych miejscowości uzdrowiskowych;
- 8) przeciwdziałanie suburbanizacji i rozpraszaniu zabudowy na terenach otwartych oraz dostosowanie zabudowy do otaczającego krajobrazu;
- 9) wzmocnienie roli ośrodków miejskich – rozwój innowacyjnego przemysłu i bazy usług publicznych;
- 10) uwzględnienie przy zagospodarowaniu terenów ograniczeń związanych z położeniem na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz narażonych na niebezpieczeństwo powodzi i zagrożonych osuwiskami;
- 11) budowa małych zbiorników wodnych celem zwiększenia zdolności retencyjnej terenów górskich.

- **Przygraniczny Obszar Funkcjonalny** – gmina Chłopice, gmina Jarosław, gmina Laszki, gmina Pawłosiów, gmina Pruchnik, gmina Radymno, gmina miejska Radymno, gmina Rokietnica, gmina Roźwienica, gmina Stary Dzików, gmina Stubno, gmina Wiązownica, gmina Wielkie Oczy.

Wiodące kierunki zagospodarowania:

- 1) poprawa dostępności komunikacyjnej w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym;
- 2) wzmocnienie funkcjonalne ośrodków miejskich;

- 3) rozwój gospodarki rolnej i leśnej;
- 4) rozwój funkcji turystycznej w dostosowaniu do zasad ochrony obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo,
- 5) rozwój w infrastruktury technicznej i transportowej.

Zasady i warunki zagospodarowania:

- 1) zagospodarowanie przestrzenne obszaru z uwzględnieniem potrzeb związanych z obronnością i bezpieczeństwem publicznym;
- 2) rozwój i modernizacja infrastruktury granicznej, transportowej i logistycznej;
- 3) integrowanie systemów komunikacyjnych i usprawnienie powiązań transportowych;
- 4) wspieranie rozwoju nowych funkcji, zwiększających zakres świadczonych usług o charakterze ponadlokalnym, w tym logistycznych;
- 5) poprawa dostępu do usług publicznych zlokalizowanych w miastach i na obszarach wiejskich;
- 6) współpraca transgraniczna w zakresie planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego, realizacja i koordynacja wspólnych działań i projektów, zapewniających integrację planowania w zakresie ochrony środowiska, gospodarki wodnej oraz infrastruktury transgranicznej,
- 7) poprawa wyposażenia obszaru w infrastrukturę techniczną i transportową.

Oprócz obszarów funkcjonalnych o charakterze ponadregionalnym, w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030 w celu identyfikacji obszarów o różnych priorytetach rozwojowych oraz określenia niezbędnych działań służących optymalnemu wykorzystaniu ich potencjałów dla rozwoju województwa, wyznaczone zostały obszary funkcjonalne o charakterze regionalnym, które charakteryzują się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi jednolitymi celami rozwoju.

OF „Wspólny Rozwój” położony jest na terenie dwóch obszarów funkcjonalnych o charakterze regionalnym:

- Obszaru Funkcjonalnego Gospodarki Rolno-Spożywczej,
- Rostoczańsko-Puszczańskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Mapa 18 Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego Perspektywa 2030

- **Obszar Funkcjonalny Gospodarki Rolno-Spożywczej** – gmina Chłopice, gmina Jarosław, gmina Łaszki, gmina Pawłosiów, gmina Pruchnik, gmina Radymno, gmina miejska Radymno, gmina Rokietnica, gmina Roźwienica, gmina Stubno.

Wiodące kierunki zagospodarowania:

- 1) utrzymanie i wzmocnienie zrównoważonej gospodarki rolnej, opartej na zdywersyfikowanym wykorzystaniu ziemi;
- 2) zachowanie funkcji przemysłowych ośrodków miejskich oraz rozwój „zielonego przemysłu” tj. przemysłu opartego o produkty i surowce regionalne, funkcjonującego zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju;
- 3) rozwój stref aktywności gospodarczej oraz instytucji otoczenia biznesu;
- 4) rozwój bazy przetwórstwa rolno-spożywczego oraz usług związanych z obsługą rolnictwa;
- 5) utrzymanie i rozbudowa infrastruktury transportowej oraz technicznej, w tym energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii;
- 6) rozwój turystyki, w tym agroturystyki, w oparciu o bogate zasoby dziedzictwa kulturowego.

Zasady i warunki zagospodarowania:

- 1) utrzymanie dotychczasowego użytkowania terenów rolniczych, przy jednoczesnym tworzeniu warunków do rozwoju rolnictwa towarowego;
 - 2) zachowanie walorów krajobrazu kulturowego, w tym tradycyjnego krajobrazu rolniczego;
 - 3) rozwój rolnictwa ekologicznego, w szczególności na terenach o dobrym stanie środowiska;
 - 4) uwzględnienie ochrony terenów o wysokim wskaźniku waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej przy lokalizacji inwestycji;
 - 5) zapobieganie procesom suburbanizacji i rozpraszania zabudowy, powodującym degradację otwartych terenów wiejskich przydatnych dla rolnictwa, przez intensyfikację użytkowania terenów zainwestowanych;
 - 6) utrzymanie istniejących urządzeń melioracyjnych oraz budowa zbiorników małej retencji dla celów gospodarczych;
 - 7) przy zagospodarowaniu terenów uwzględnienie ograniczeń związanych z położeniem na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz narażonych na niebezpieczeństwo powodzi;
 - 8) zachowanie i ochrona walorów dziedzictwa kulturowego, w tym rewaloryzacja historycznych układów urbanistycznych świadczących o unikatowej historii i kulturze obszaru;
 - 9) rozwój infrastruktury turystycznej.
- **Roztoczańsko – Puszczański obszar funkcjonalny – gmina Stary Dzików, gmina Wiązownica, gmina Wielkie Oczy.**

Wiodące kierunki zagospodarowania:

- 1) rozwój turystyki poznawczo-wypoczynkowej i kwalifikowanej opartej na lokalnych walorach przyrodniczych i kulturowych;
- 2) poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej obszaru;
- 3) ochrona zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego;
- 4) utrzymanie i rozwój funkcji uzdrowiskowych Rزتocza;
- 5) rozwój zrównoważonej gospodarki leśnej i rolnej;
- 6) rozwój bazy przetwórstwa rolno-spożywczego;
- 7) wznowienie eksploatacji złóż siarki;
- 8) ochrona obszaru przed powodzią.

Zasady i warunki zagospodarowania:

- 1) rozbudowa i modernizacja istniejącej infrastruktury turystycznej;
- 2) rozbudowa istniejących oraz budowa nowych szlaków drogowych oraz modernizacja istniejących linii kolejowych;
- 4) rozwój rolnictwa ekologicznego dostosowanego do lokalnych warunków, poprawa struktury agrarnej gospodarstw;

- 5) rewaloryzacja historycznych układów urbanistycznych świadczących o unikatowej historii i kulturze obszaru;
- 6) ochrona krajobrazów i przyrody obszaru;
- 7) zapobieganie procesom suburbanizacji i rozpraszania zabudowy powodującym degradację otwartych terenów wiejskich przydatnych dla rolnictwa przez intensyfikację użytkowania terenów zainwestowanych;
- 8) uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej oraz zagospodarowanie terenów sprzyjające naturalnej retencji wód powierzchniowych;
- 9) zagospodarowanie terenu kopalni siarki Basznia przy uwzględnieniu aspektów prawno-środowiskowych i ekologicznych;
- 10) uwzględnienie przy zagospodarowaniu terenów ograniczeń związanych z położeniem na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz narażonych na niebezpieczeństwo powodzi.

Warto wskazać również, że w dniu 2 sierpnia 2022 r. Zarząd Województwa Podkarpackiego przystąpił do opracowywania Programu Rozwoju Roztocza – województwo podkarpackie, którego celem jest kompleksowe wspieranie potencjału Roztocza, w szczególności poprzez umocnienie jego marki oraz zbudowanie podstaw trwałego partnerstwa samorządów i organizacji działających na rzecz rozwoju Roztocza. Zasięg terytorialny Programu obejmować będzie w województwie podkarpackim cały powiat lubaczowski, a w związku z tym również gminy wiejskie: Stary Dzików i Wielkie Oczy, wchodzące w skład Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój”.

4.OSI – Lokalne - Strategia Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” na lata 2022-2030

W ramach Strategii Rozwoju wyodrębniono cztery obszary priorytetowe, które są względem siebie równoważne i uzupełniające się:

- **Cel strategiczny I: Wzmocnienie roli kultury, dziedzictwa kulturowego, turystyki oraz funkcji gospodarczych Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój”**
- **Cel strategiczny II: Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości edukacji i usług społecznych w Obszarze Funkcjonalnym „Wspólny Rozwój”,**
- **Cel strategiczny III: Rozwój i wzmocnienie zrównoważonej mobilności w Obszarze Funkcjonalnym „Wspólny Rozwój”,**
- **Cel strategiczny IV: Przystosowanie Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój” do zmian klimatu i poprawa stanu środowiska naturalnego**

Cele te powiązane są ze zidentyfikowanymi lokalnymi obszarami strategicznej interwencji, co zostało przedstawione w załączniku graficznym, stanowiącym mapę nr 8 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej OF „Wspólny Rozwój” – Obszary strategicznej interwencji w rozdziale 7 Model strukturalny funkcjonalno – przestrzennej gminy wraz z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej. Z kolei działania planowane do realizacji w ramach wyznaczonych obszarów strategicznym, w ujęciu graficznym przedstawia mapa nr 9 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej OF „Wspólny Rozwój” – Zakres planowanych działań w obszarach strategicznej interwencji.

ROZDZIAŁ 9

SYSTEM REALIZACJI STRATEGII, W TYM WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Wdrożenie Strategii Rozwoju Ponadlokalnego wymaga wypracowania mechanizmów umożliwiających sprawne współdziałanie zaangażowanych jednostek samorządu terytorialnego (gminy z terenu trzech powiatów). Nie mniej istotnym wymiarem jest ustanowienie płaszczyzny dialogu władz lokalnych (sygnatariuszy porozumienia) oraz partnerów społecznych i gospodarczych, aby zapewnić włączenie w realizację zapisów Strategii również przedsiębiorców, organizacje pozarządowe oraz indywidualnych mieszkańców.

9.1. Struktura organizacyjna zarządzania Strategią

Partnerstwo nie posiada zinstytucjonalizowanej formy prawnej ani wyodrębnionej formalnie struktury organizacyjnej, tym samym działa w oparciu o funkcjonalną strukturę organizacyjną.

Najwyższym organem decyzyjnym partnerstwa jest Rada Porozumienia. Podstawową rolą Rady jest budowanie klimatu współpracy pomiędzy różnymi podmiotami na rzecz realizacji ustaleń Strategii, a także podejmowanie decyzji strategicznych dla rozwoju partnerstwa (jako obszaru i jako organizacji współpracy). Rada Porozumienia współpracuje na bieżąco z Zespołem Operacyjnym.

Posiedzenia Rady Partnerstwa mają charakter cykliczny, odbywają się niezwłocznie w razie wystąpienia potrzeby. Szczegóły funkcjonowania Rady Porozumienia określa samo porozumienie.

Tabela 1 Skład i zadania Rady Porozumienia

Skład	Najważniejsze zadania
<p>Przedstawiciele władz wykonawczych wszystkich jednostek samorządu terytorialnego tworzących partnerstwo (wójtowie, burmistrzowie, Starosta Jarosławski). Pracami Rady Partnerstwa kieruje Lider porozumienia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • opiniowanie i zatwierdzanie projektu Strategii, <ul style="list-style-type: none"> • opiniowanie i zatwierdzanie projektów zawartych w Strategii, • opiniowanie i zatwierdzanie projektów zmian Strategii, • opiniowanie rozwiązań wdrożeniowych Strategii, <ul style="list-style-type: none"> • opiniowanie i zatwierdzanie dokumentów niezbędnych w procesie przygotowania i wdrażania Strategii, • podejmowanie decyzji niezbędnych do bieżącego funkcjonowania struktur Porozumienia, • określenie zasad finansowania realizacji Strategii, • powoływanie członków Zespołu Operacyjnego, • inicjowanie dodatkowych działań, porozumień i dokumentów rozwijających współpracę gmin, • powoływanie i rozwiązywanie dodatkowych struktur roboczych służących realizacji strategii, np. zespołów roboczych dla poszczególnych projektów.

Źródło: opracowanie własne

Zarządzanie operacyjne powierzono **Zespołowi Operacyjnemu**. Zasadniczym jego zadaniem jest rozwijanie koncepcji projektowych zawartych w Strategii oraz realizacja projektów, koordynowanie działań podejmowanych przez poszczególnych partnerów, monitorowanie oraz informowanie o postępach we wdrażaniu Strategii. Ponadto Zespół proponuje optymalne ścieżki i mechanizmy osiągania opisanych w niej celów oraz zapewnienie wymiany informacji pomiędzy podmiotami bezpośrednio zaangażowanymi we wdrażanie ustaleń dokumentu.

Spotkania Zespołu odbywają się w razie wystąpienia potrzeby. Członkowie Zespołu współpracują na bieżąco z przedstawicielami pozostałych gmin i zapewniają ich zaangażowanie w przygotowane projekty wynikające ze Strategii.

Tabela 2 Skład i zadania Rady Porozumienia

Skład	Najważniejsze zadania
<p>Przedstawiciele urzędów gmin oraz Starostwa Powiatowego, wskazani przez wójtów, burmistrzów oraz Starostę Jarosławskiego. Pracami Zespołu koordynacyjnego kieruje Lider Porozumienia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • koordynacja opracowania i wdrażanie Strategii, <ul style="list-style-type: none"> • koordynacja współpracy między gminami – Stronami Porozumienia, • współpraca z wykonawcą Strategii, • koordynacja identyfikacji i realizacji projektów oraz zapewnienie komplementarności realizowanych zadań w ramach Porozumienia, • monitorowanie wdrażania Strategii w oparciu o system wskaźników realizacji, • przygotowanie raportów z realizacji strategii przekazywanych Radzie Porozumienia, • bieżący kontakt z osobami odpowiedzialnymi za realizację projektów w ramach Strategii,

	<ul style="list-style-type: none"> • roboczy kontakt z innymi instytucjami zaangażowanymi w realizację Strategii, • formułowanie „zasad działania” w przypadku, gdy takie zasady służą realizacji projektów, <ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie działań informacyjnych i konsultacyjnych skierowanych do interesariuszy, • formułowanie wniosków i opinii dla Rady Porozumienia.
--	---

Źródło: opracowanie własne

Ze względu na istotną rolę osób zajmujących się w poszczególnych urządach pozyskiwaniem środków ze źródeł zewnętrznych zakłada się ich systematyczną **współpracę w ramach Zespołu Operacyjnego**.

W uzasadnionych przypadkach, dla projektów złożonych, wielowymiarowych i wieloletnich, Rada Porozumienia może podjąć decyzję o powołaniu operatora zarządzającego efektami projektu np. Zespół Szkół lub Centrum Kultury – zgodnie z zadaniami określonymi przy powołaniu tych jednostek. Na każdym etapie wdrażania Strategii, wraz z jej ewaluacją i monitoringiem, rekomendowana jest stała analiza funkcjonowania systemu organizacyjnego i podjęcie decyzji kierunkowych o utrzymaniu bądź zmianach np. reorganizacji Zespołu Operacyjnego, lub w kierunku dalszej instytucjonalizacji w celu poprawienia sprawności organizacyjnej, technicznej, koordynacyjnej, w tym również zmiany wszelkiego rodzaju zmiany organizacyjne (formalne).

9.2. Aktualizacja Strategii

Decyzja o aktualizacji Strategii podejmowana jest przez Radę Porozumienia. Proces może przyjąć formę:

- **aktualizacji systemowej**, gdzie zmiana dotyczy celów, rozwiązań dotyczących wdrażania i/lub monitorowania Strategii. Konieczność zmian wynika z wniosków z monitorowania oraz ewaluacji, analizy zmian sytuacji społeczno-gospodarczej lub innych o charakterze systemowym (zmiany prawne, wytyczne programowe, itp.);
- **aktualizacji listy projektów**, która wynika z procesu wyłaniania projektów partnerskich oraz weryfikacji listy wskazanej w Strategii.

Przyjęto, iż w uzasadnionych przypadkach, **nie rzadziej niż raz w trakcie obowiązywania**, Strategia będzie przedmiotem kompleksowej i pogłębionej oceny wszystkich jej elementów, z uwzględnieniem aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej, systemu finansowania, warunków formalnych i prawnych i innych mających wpływ na jej efektywną realizację. Na podstawie przeprowadzonej analizy formułuje się wnioski będące podstawą do podjęcia decyzji strategicznych przez Radę Porozumienia w zakresie utrzymania lub zmiany kierunków strategicznych.

Rada Porozumienia podejmuje decyzję, a następnie ogłasza możliwość zgłaszania propozycji projektowych realizujących cele i kierunki działań. Zebrane propozycje poddawane są ocenie przez Zespół Operacyjny zgodnie z przyjętymi w Strategii kryteriami. Wyniki oceny przedstawiane są Radzie Porozumienia, która podejmuje decyzję o uzupełnieniu listy. Raz do roku

(w drugim półroczu danego roku) Zespół Operacyjny dokonuje przeglądu stopnia realizacji projektów wskazanych w Strategii. Na podstawie informacji uzyskanych od koordynatorów gminnych - formułuje opinię dot. utrzymania bądź usunięcia projektu. Opinia przedstawiana jest Radzie Porozumienia, która podejmuje ostateczną decyzję.

9.3. Zmiana składu porozumienia

Zmiana składu porozumienia może nastąpić poprzez:

- **przystąpienie do partnerstwa nowego członka.** W tym przypadku zainteresowany podmiot składa do przewodniczącego Rady Porozumienia wnioski o dołączenie do partnerstwa składając jednocześnie deklarację o akceptacji obowiązującej strategii ponadlokalnej i włączeniu się w realizację jej postanowień. Rada Porozumienia podejmuje decyzję zgodnie z porozumieniem i regulaminem,
- **rezygnację partnera ze współpracy.** W tym przypadku członek partnerstwa składa do przewodniczącego Rady Porozumienia deklarację o rezygnacji z członkostwa w partnerstwie, a ostateczna decyzja zapada na kolejnym posiedzeniu Rady Porozumienia. Rezygnacja nie powinna nieść za sobą negatywnych skutków dla wcześniej uruchomionych strategicznych przedsięwzięć rozwojowych;
- **usunięcie partnera.** W przypadku uporczywego uchylania się od obowiązków przez okres minimum jednego roku (brak uczestnictwa w posiedzeniach Rady Porozumienia, brak lub nikłe zaangażowanie pracowników w działania Zespołu Operacyjnego) Rada Porozumienia może wezwać partnera do zaangażowania w działania partnerstwa wyznaczając 3 miesięczny termin. W przypadku braku pozytywnej reakcji Rada podejmuje decyzję o usunięciu partnera z porozumienia i powiadamia o tym niezwłocznie władze danej JST.

9.4. System monitoringu i oceny skuteczności realizacji Strategii

Planowanie strategiczne jest ciągłym procesem i aby osiągnąć zamierzone wyzwania strategiczne wymagane jest stworzenie efektywnych mechanizmów gwarantujących konsekwentne i skuteczne wdrażanie, monitorowanie i ewaluację efektów Strategii. Systematyczne gromadzenie danych pozwala na:

- wczesne dostrzeganie ewentualnych zagrożeń dla realizacji zaplanowanych działań;
- dokonanie oceny skuteczności prowadzonej polityki oraz
- przygotowanie rekomendacji dotyczących ewentualnych zmian przyjętych założeń strategicznych.

W proces monitorowania zostaną zaangażowane wskazane organy partnerstwa oraz interesariusze (jako głos doradczy).

9.5. Monitorowanie procesu wdrażania Strategii

Za monitorowanie realizacji Strategii odpowiada Rada Porozumienia. Niezbędne dane będą gromadzone przez Zespół Operacyjny, częściowo samodzielnie, częściowo poprzez informacje przekazywane przez koordynatorów gminnych. Jednocześnie Zespół Operacyjny jest odpowiedzialny za zarządzanie ryzykiem, tj. identyfikację faktycznych i potencjalnych ryzyk, wraz z określaniem ich prawdopodobieństwa wystąpienia oraz skutków następstw (istotności).

W celu operacjonalizacji powyższych założeń zakłada się opracowywanie Rocznych raportów o stanie realizacji Strategii, zawierających:

- informacje na temat postępów w realizacji projektów (wzór karty monitoringu projektu wypełnianej przy realizacji każdego projektu zostanie wypracowany przez Zespół Operacyjny i będzie uwzględniał wskaźniki określone w Strategii);
- informacje na temat wskaźników realizacji celów strategicznych;
- informacje na temat kontekstu realizacji Strategii w danym roku (np. zmian systemowych, przyczyn opóźnień realizacji działań, zmian organizacyjnych partnerstwa) z elementami oceny bieżącej;
- przegląd dostępnych źródeł finansowania aktualizowanych z uwagi na ich zmienność i dostępność;
- podsumowanie z rekomendacjami dotyczącymi następnego okresu.

Raport będzie sporządzany przez Zespół Operacyjny. Po przedyskutowaniu wyników Rada Porozumienia będzie go zatwierdzać i przekazywać do publicznej wiadomości. Raport będzie przygotowywany w czasie umożliwiającym wykorzystanie danych do opracowania raportów o stanie gmin.

Wnioski płynące z raportu (monitoringu) będą stanowiły podstawę do ewentualnej aktualizacji Strategii poprzez modyfikację poszczególnych elementów przyjętych ustaleń strategicznych, w tym dokonywanie korekt wartości wskaźników w procesie realizacji zamierzonych działań.

9.6. Ocena (ewaluacja) stopnia osiągnięcia celów strategicznych

Istotnym elementem procesu zarządzania strategicznego jest ocena wdrażania *Strategii*, w tym analiza osiągniętych zamierzeń i rezultatów oraz ich wpływu na sytuację społeczno-gospodarczą partnerstwa. W procesie ewaluacji kluczowy jest komentarz i pogłębiona refleksja na temat skuteczności podjętych działań z perspektywy czasu oraz możliwych sugestii i praktyk na przyszłość.

Ewaluacja zostanie przeprowadzona:

a) w połowie okresu realizacji strategii (mid-term). Jej przedmiotem będzie ocena dotychczas podjętych działań na rzecz osiągnięcia celów strategii;

b) na zakończenie okresu obowiązywania strategii (ex-post). Jej przedmiotem będzie ocena długoterminowych efektów wdrażania strategii ponadlokalnej oraz rekomendacje dla kolejnej edycji dokumentu strategicznego dla partnerstwa.

Przedmiotem ewaluacji będzie przede wszystkim stopień osiągnięcia celów strategicznych, skuteczność osiągania rezultatów bezpośrednich, wpływ na środowisko społeczno-gospodarcze oraz głębokości zmian (trwałości). W systemie oceny uwzględnia się stosowanie poniższych kryteriów oceny:

- **Skuteczność** - kryterium, które pozwala ocenić, w jakim stopniu zostały osiągnięte cele dokumentu opracowane na etapie planowania,
- **Efektywność** - kryterium, które pozwala ocenić stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych efektów, czyli określić poziom „ekonomiczności” zrealizowanych projektów,
- **Użyteczność** - kryterium, które pozwala ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie strategii odpowiada zdiagnozowanym potrzebom grupy docelowej,
- **Trafność** - kryterium, które pozwala ocenić, do jakiego stopnia cele określone w strategii odpowiadają potrzebom wskazanym w odniesieniu do obszaru partnerstwa.
- **Trwałość** - kryterium, które pozwala ocenić, w jakim stopniu pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem *Strategii* będą nadal widoczne po zakończeniu jej realizacji.

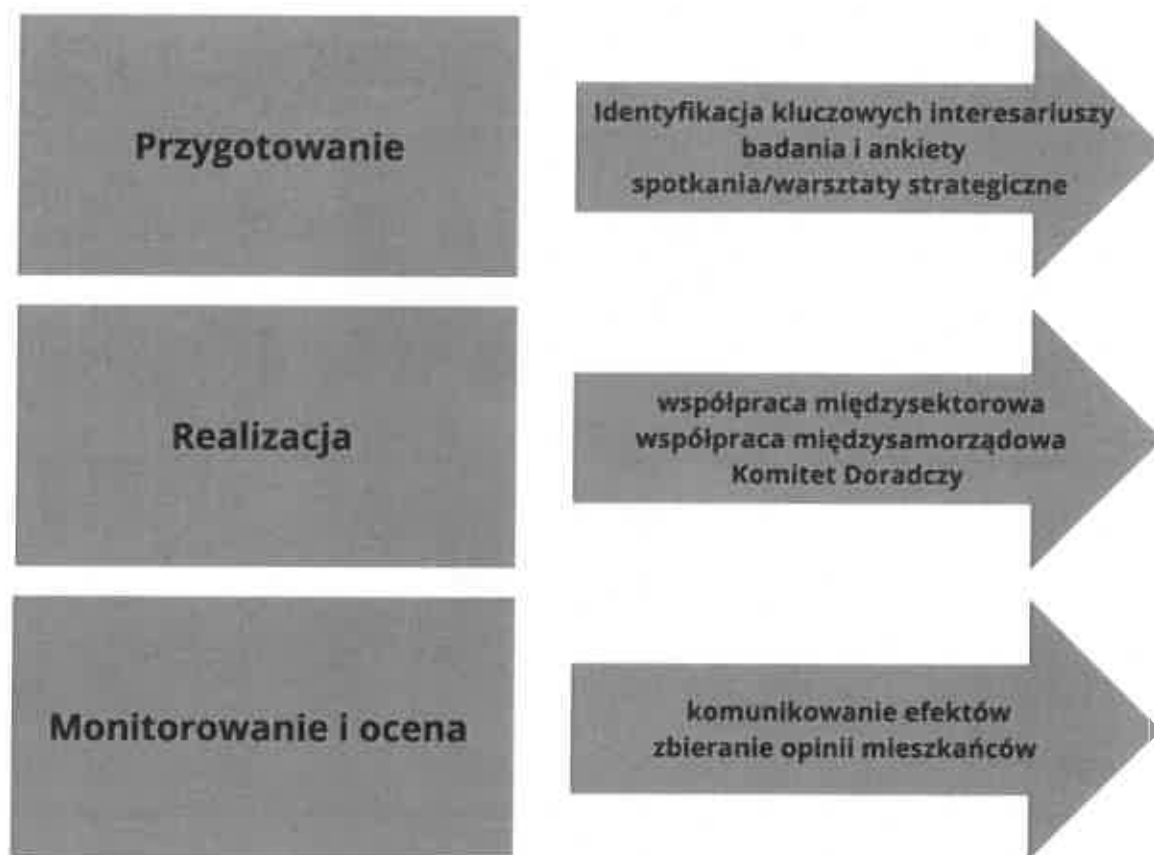
Za ewaluację *Strategii* odpowiada Rada Porozumienia. Jej wyniki są poddawane omówieniu, m.in. z partnerami społecznymi, w celu uzyskania uwag i rekomendacji. Niezbędne dane wyjściowe są gromadzone przez Zespół Operacyjny i przekazywane do Rady Porozumienia.

9.7. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych

Zgodnie z prawem podmiotami uprawnionymi na poziomie lokalnym do prowadzenia polityki rozwoju są władze gmin. Przygotowanie dokumentów strategicznych (czy to strategii lokalnej czy ponadlokalnej), których zapisy będą oddziaływały na ogół społeczeństwa, wymaga udziału mieszkańców. Partycypacja społeczna pozwala na udoskonalenie przygotowywanej polityki, a następnie uzyskanie lepszych efektów jej realizacji, ponieważ:

- pozwala na trafniejsze określenie potrzeb, potencjałów i wyzwań, które bardzo często „wymykają się” statystyce publicznej oraz danych o charakterze ilościowym;
- pozwala na poznanie oczekiwań i preferencji mieszkańców, celów ich działań, punktów widzenia, i na tej podstawie przyjęcie hierarchii działań kluczowych dla całej społeczności;
- daje poczucie sprawczości mieszkańcom, co zachęca do zwiększonej integracji, aktywności i kreatywności;
- daje poczucie „wspólnienia” celów, a nawet współodpowiedzialności za przygotowaną politykę, co zapewnia włączenie się mieszkańców w realizację jej postanowień, a przynajmniej ogranicza potencjalne konflikty;
- sprzyja wzrostowi świadomości społecznej na temat celów i zasadności działań podejmowanych przez władze lokalne;
- stanowi element edukacyjny dla społeczności lokalnej wpływając na budowanie relacji opartej na otwartości, poszanowaniu poglądów i potrzeb wszystkich mieszkańców;
- zapewnia informowanie mieszkańców nie tylko na temat planów, ale i efektów realizowanych działań.

Przygotowanie i realizacja niniejszej Strategii zakładają współuczestnictwo interesariuszy, czyli partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie m.in. działających na rzecz ochrony środowiska czy promowania włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnością, równości płci i niedyskryminacji. Ich udział został przewidziany w całym procesie strategicznym w różnych formach. Przedstawia je poniższy schemat:

9.8. Partycypacja społeczna na etapie przygotowania Strategii

Przyjęty partycypacyjno-eksperski tryb prac sprawił, że partnerzy społeczno-gospodarczy byli włączeni w proces tworzenia dokumentów na każdym jego etapie. Po opinię społeczeństwa sięgano wielokrotnie używając różnych form współdziałania i tworzenia relacji. Z uwagi na sytuację pandemiczną ograniczono wachlarz technik bezpośredniego kontaktu z mieszkańcami, które zazwyczaj są wykorzystywane dla zapewnienia jak najpełniejszej partycypacji.

I. Faza diagnostyczna

Na początku tego etapu przedstawiciele partnerstwa zidentyfikowali kluczowych interesariuszy, których wiedza, doświadczenie i znajomość lokalnych uwarunkowań miały wspomóc działania analityczne zespołu przygotowującego diagnozę oraz *Strategię*. W grupie tej znaleźli się reprezentanci m.in. sektora publicznego, liderzy organizacji pozarządowych oraz lokalne autorytety. Pozwoliło to na uzyskanie zróżnicowanych ocen i opinii od reprezentantów kluczowych środowisk w zakresie rozwoju partnerstwa.

„Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej”, poza danymi statystycznymi pochodzącymi ze źródeł administracyjnych, uzupełniona została informacjami o charakterze jakościowym zebranymi podczas warsztatów/spotkań strategicznych.

W ramach tej fazy odbyły się 3 spotkania strategiczne podzielone na panele tematyczne (gospodarka, sprawy społeczne, środowisko i przestrzeń). Ich celem była:

- weryfikacja jakościowa wstępnych wniosków diagnostycznych,
- określenie głównych problemów i wyzwań, a także przyczyn ich występowania;
- uzyskanie propozycji działań, które należy podjąć (zostały one następnie wykorzystane do określenia kierunków rozwoju).

Kolejną formą konsultacji było - **badanie opinii liderów – rozmowy z władzami gmin**. Jej celem było dokonanie analizy powiązań funkcjonalnych na terenie partnerstwa:

- weryfikacja opinii władz lokalnych;
- określenie atutów i problemów rozwojowych obszaru oraz niezbędnych działań;
- opinie zostały wykorzystane przy planowaniu kierunków rozwoju.

Fazę tę zakończyło zamieszczenie na stronach internetowych partnerów komunikatu zachęcającego do zgłaszania uwag do Diagnozy. Mieszkańcy mieli możliwość zgłoszenia uwag za pomocą dedykowanego formularza. Strona społeczna nie zgłosiła uwag.

II. Faza koncepcyjna

Upublicznienie projektu Strategii

Zamieszczenie na stronach internetowych partnerów komunikatu zachęcającego do zgłaszania uwag wraz z projektem *Strategii*. Mieszkańcy mieli możliwość zgłoszenia uwag za pomocą dedykowanego formularza.

Poza organizacją spotkań i konsultacji on-line przez cały czas prowadzona była akcja informacyjna. Każdy z samorządów utworzył na swojej stronie internetowej dedykowaną zakładkę dot. *Strategii* Ponadlokalnej. Mieszkańcy byli informowani o działaniach podejmowanych w ramach przygotowania Diagnozy oraz *Strategii*, postępach prac, wynikach przeprowadzonych działań konsultacyjnych, a także byli zachęceni do aktywnego udziału we wspólnym tworzeniu dokumentów.

W trakcie prowadzonych prac wykorzystywane były różne kanały dotarcia z informacjami do mieszkańców. O głównych działaniach i postępach prac mieszkańcy byli informowani poprzez komunikaty zamieszczane na stronach internetowych partnerów, a także informacje na profilach w mediach społecznościowych prowadzonych przez poszczególnych wójtów oraz burmistrzów.

9.9. Partycypacja społeczna na etapie realizacji *Strategii* i oceny efektów *Strategii*

Zmieniające się uwarunkowania, zarówno wewnętrzne jak i zewnętrzne, powodują konieczność modyfikacji zaplanowanych działań. Tak jak w przypadku przygotowania polityki rozwojowej również etap realizacji i wprowadzania ewentualnych zmian wymaga aktywnej współpracy ze społecznością lokalną, a także instytucjami, których funkcjonowanie i decyzje wpływają na sytuację społeczno-gospodarczą gmin objętych *Strategią*.

Głównym ciałem formalnym, które będzie swoistym łącznikiem pomiędzy Radą Porozumienia a mieszkańcami, będzie Komitet Doradczy. Będzie to forum gromadzące przedstawicieli sektora gospodarczego, organizacji społecznych, lokalne autorytety, a także przedstawicieli instytucji ważnych z punktu widzenia realizacji ustaleń *Strategii*. Głównym zadaniem Komitetu będzie prowadzenie strategicznej dyskusji na temat perspektyw obszaru partnerstwa oraz proponowanie rozwiązań oraz nowych przedsięwzięć realizacyjnych.

Oprócz funkcjonowania Komitetu Doradczego kontakt z mieszkańcami będzie utrzymywany dzięki innym, mniej sformalizowanym mechanizmom, które będą uruchamiane w sposób elastyczny, w zależności od potrzeb. Należą do nich:

1. Działania informacyjne partnerstwa:

- informacje zamieszczane na stronach internetowych partnerów oraz social mediach;

- informacje w materiałach drukowanych (np. biuletyny gminne);
- współpraca z lokalnymi mediami.

2. Spotkania, warsztaty i debaty:

- planowane do wdrożenia (w ramach niniejszej Strategii) spotkania Rady Porozumienia z przedsiębiorcami, rolnikami, organizacjami pozarządowymi; spotkania te umożliwią dyskusję na tematy bieżące, ale również na temat kierunków rozwoju partnerstwa;
- dyskusje nad raportami o stanie gminy, których elementem będzie również informacja o stanie realizacji strategii ponadlokalnej,
- dyskusje podczas organizowanych spotkań (np. spotkania w sołectwach);

3. Badania opinii i gromadzenie informacji:

- organizowanie badań ankietowych na temat oceny procesów, które zaszły na obszarze partnerstwa w trakcie wdrażania *Strategii*,
- okresowe badania opinii mieszkańców dotyczące oceny efektów realizowanych projektów;
- zbieranie opinii o realizacji *Strategii* zgłaszanych różnymi kanałami, zarówno do przedstawicieli poszczególnych partnerów (samorządów), jak i bezpośrednio do organów partnerstwa;

4. Włączenie w działania:

- możliwość zgłaszania pomysłów projektowych w ustalonej procedurze;
- włączanie się mieszkańców w dyskusje dotyczące projektowania szczegółowych rozwiązań w ramach wybranych projektów (np. urządzenie przestrzeni publicznych);
- system zbierania, selekcji i wsparcia realizacji wartościowych przedsięwzięć lokalnych wzmacniających efekty realizacji projektów strategicznych (np. partnerski budżet obywatelski, fundusz sołecki).

Dla poszerzenia dialogu nt. stojących przed porozumieniem wyzwań i dla nadania im wymiaru ponadlokalnego, a nawet ponadregionalnego, rekomenduje się organizację cyklicznego wydarzenia poświęconego wdrażaniu strategii ponadlokalnej, poszukiwaniu nowych pomysłów na współpracę ponadlokalną oraz wypracowaniu rekomendacji do aktualizacji *Strategii*.

9.10. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej („Strategia rozwoju gminy – poradnik praktyczny” luty 2021 r.) jako dokumenty wykonawcze względem strategii rozwoju, należy rozumieć obowiązkowe lub fakultatywne plany i programy funkcjonujące w gminie.

Należy także pamiętać, iż podczas tworzenia nowych, bądź aktualizacji istniejących sektorowych gminnych planów i programów, powinny być one spójne ze Strategią Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” na lata 2022-2030. Zaleca się również wykorzystanie odpowiednich wskaźników niniejszej Strategii w procedurze monitorowania strategii rozwoju gminy.

Do dokumentów wykonawczych dla Strategii Rozwoju Ponadlokalnego należą m.in.:

- Strategia rozwoju gminy

- **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,**
- **Lokalny program rewitalizacji/Gminny program rewitalizacji,**
- **Program ochrony środowiska,**
- **Plan gospodarki niskoemisyjnej,**
- **Strategia rozwiązywania problemów społecznych,**
- **Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3. ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,**
- **Gminny program opieki nad zabytkami,**
- **Plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe,**

ROZDZIAŁ 10

**RAMY FINANSOWE
I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
STRATEGII**

Symon i Stronny

Ramy finansowe Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” 2022-2030 posiadają jedynie charakter prognostyczny oraz zależą od szeregu zmiennych, które w praktyce mogą zupełnie zmieniać dane kwoty. Po analizie zebranych danych z rozdziału 6 Kluczowe działania – Projekty strategiczne szacunkowo określono ramy finansowe w poszczególnych obszarach:

<p>Cel strategiczny nr 1 Wzmocnienie roli kultury, dziedzictwa kulturowego i naturalnego w Obszarze Funkcjonalnym „Wspólny Rozwój”</p> <p>80 000 000 zł</p>	<p>Cel strategiczny nr 2 Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości edukacji i usług społecznych w Obszarze Funkcjonalnym „Wspólny Rozwój”</p> <p>150 000 000 zł</p>
<p>Cel strategiczny nr 3 Rozwój i wzmocnienie zrównoważonej mobilności w Obszarze Funkcjonalnym „Wspólny Rozwój”</p> <p>80 000 000 zł</p>	<p>Cel strategiczny nr 4 Przystosowanie Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój” do zmian klimatu i poprawa stanu środowiska naturalnego</p> <p>90 000 000 zł</p>

Cele strategiczne i operacyjne opracowane w ramach niniejszej *Strategii*, które stanowią podstawę do podejmowania i realizacji konkretnych projektów, mogą być finansowane z dochodów własnych gmin oraz ze środków zewnętrznych. Wśród tych ostatnich wyróżnić możemy m.in. środki z:

- Funduszy Europejskich dla Podkarpacia na lata 2021-2027,
- Wspólnej Polityki Rolnej (WPR 2021-2027),
- Krajowego Planu Odbudowy (KPO),
- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
- Wojewody Podkarpackiego,
- Marszałka Województwa Podkarpackiego,
- Powiatowych Urzędów Pracy,
- pożyczek i kredytów bankowych.

Nowy okres programowania środków unijnych stwarza możliwość pozyskania przez gminy objęte *Strategią* dotacji na działania służące *stricte* realizacji celów zawartych w przedmiotowym dokumencie strategicznym. Wykorzystanie tych możliwości w istotnym stopniu uzależnione jest od aktywności władz poszczególnych samorządów i ich aktywności w pozyskiwaniu nowych środków zewnętrznych. Poniżej prezentujemy krótki opis poszczególnych programów mogących stanowić źródło finansowania projektów opisanych w *Strategii*:

Instrumenty wynikające z polityk rozwojowych Unii Europejskiej

Samorządy i ich interesariusze będą mogli korzystać z instrumentów przygotowywanych na nową perspektywę finansową 2021-2027, a w przypadku PROW z dodatkowej puli wynikającej z wydłużenia horyzontu realizacji tego programu.

- **Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEniKS)**

Następca Programu Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ). Program przyczyni się do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu. Fundusz wesprze również inwestycje transportowe oraz dofinansuje ochronę zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Budżet całego Programu to 135 mld zł.

- **Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG)**

Program jest kontynuacją dwóch wcześniejszych programów: Innowacyjna Gospodarka 2007-2013 (POIG) oraz Inteligentny Rozwój 2014-2020 (POIR). FENG będzie wspierał realizację projektów badawczo-rozwojowych, innowacyjnych oraz takich, które zwiększają konkurencyjność polskiej gospodarki. Z programu będą mogli skorzystać m.in. przedsiębiorcy, instytucje z sektora nauki, konsorcja przedsiębiorstw oraz instytucje otoczenia biznesu, w szczególności ośrodki innowacji. Budżet całego Programu to 45,9 mld zł.

- **Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS)**

Następca Programu Wiedza Edukacja Rozwój (POWER). Główne obszary działania FERS to: praca, edukacja, zdrowie oraz dostępność. Program będzie wspierał projekty z zakresu:

- poprawy sytuacji osób na rynku pracy,
- zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami,
- zapewnienia opieki nad dziećmi,
- podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji,
- integracji społecznej,
- rozwoju usług społecznych i
- ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia.

Budżet całego Programu to 21,9 mld zł.

- **Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC)**

Program jest następcą programu Polska Cyfrowa (POPC), który w latach 2014-2020 wspierał cyfryzację w Polsce. FERC będzie koncentrował się przede wszystkim na: zwiększeniu dostępu do ultraszybkiego internetu szerokopasmowego, udostępnieniu zaawansowanych e-usług pozwalających w pełni na elektroniczne załatwienie spraw obywateli i przedsiębiorców, zapewnieniu cyberbezpieczeństwa w ramach nowego dedykowanego obszaru interwencji, rozwoju gospodarki opartej na danych, wykorzystującej najnowsze technologie cyfrowe, rozwoju współpracy międzysektorowej na rzecz tworzenia cyfrowych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych, wsparciu rozwoju zaawansowanych kompetencji cyfrowych, w tym również w obszarze cyberbezpieczeństwa dla jednostek samorządu terytorialnego (jst) i przedsiębiorców. Budżet całego Programu to 11,4 mld zł.

- **Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW)**

Jako jedyny program ponadregionalny, realizowany będzie w Polsce po raz trzeci. Zakres wsparcia obejmuje wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, rozwój i modernizację systemu dystrybucji energii, adaptację do zmian klimatu i ochronę przyrody, zrównoważoną mobilność miejską, gospodarkę o obiegu zamkniętym, zwiększenie dostępności transportowej (drogowej i kolejowej), miejsca aktywności społecznej oraz produkty turystyczne, wsparcie podmiotów świadczących usługi sanatoryjne/uzdrowiskowe. Budżet całego Programu to 14,3 mld zł.

- **Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027**

Na poziomie regionalnym środki polityki spójności będą dostępne w ramach kontynuacji dotychczasowych Regionalnych Programów Operacyjnych Województwa Podkarpackiego. Zaangażowanie środków w ten program wyniesie 2 265 865 802 euro, z czego 1 634 519 557 euro ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, a 631 346 245 euro ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus.

- **Programy dedykowane obszarom wiejskim**

W związku z decyzją o ustanowieniu okresu przejściowego dla obecnego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich do wykorzystania do końca 2022 pozostają środki w wysokości ok. 4,5 mld euro. Natomiast na nową perspektywę finansową przygotowany jest Plan Strategiczny dla WPR na lata 2023-2027, który zgodnie z założeniami Wspólnej Polityki Rolnej będzie koncentrował się na wspieraniu rozwoju sektora rolno-spożywczego (w szczególności w sektorze owoców i warzyw) oraz działaniom związanym z oddziaływaniem rolnictwa na klimat i środowisko. Proponowane środki dla Polski w ramach WPR na lata 2021-2027 to 30,6 mld euro.

- **Krajowy Plan Odbudowy (KPO)** przygotowywany na podstawie Europejskiego Planu Odbudowy

Przeznaczony na zwiększenie produktywności gospodarki oraz tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy w wybranych obszarach.

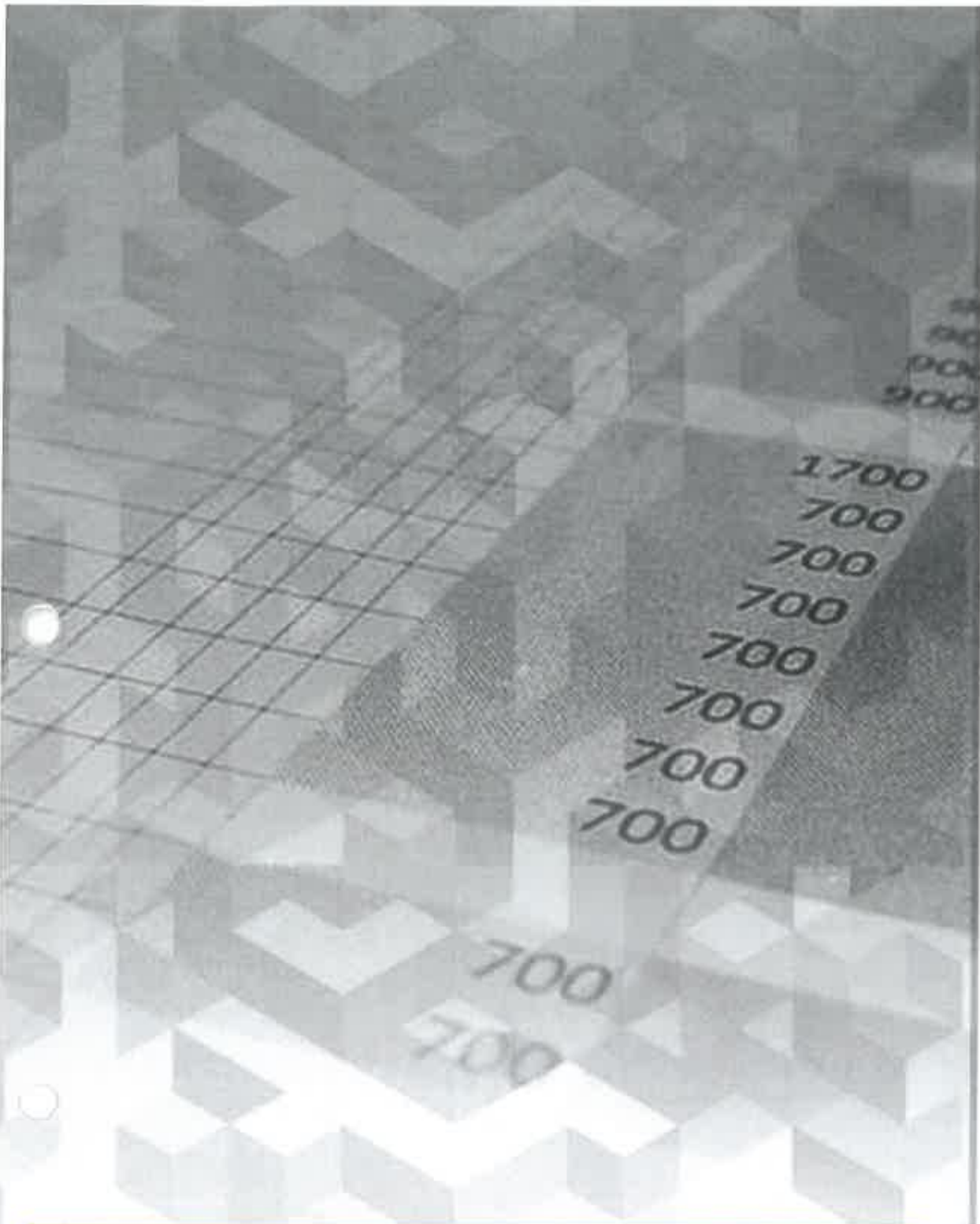
Inicjatywy zarządzane z poziomu europejskiego (np. Erasmus+, LIFE, Cyfrowa Europa, Interreg) lub dostępne na podstawie umów międzynarodowych (Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego).

Instrumenty finansowane z budżetu państwa, funduszy celowych i innych krajowych środków publicznych

Poza środkami wsparcia UE samorządy i ich interesariusze (m.in. organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy) będą mogli ubiegać się o dofinansowanie działań w ramach dostępnych instrumentów krajowych. Do najważniejszych należą:

- **Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych**, mający na celu bezzwrotne dofinansowanie projektów inwestycyjnych realizowanych przez gminy, powiaty i miasta lub ich związki w całej Polsce;
- **Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg**, w ramach którego finansowane będą projekty związane z budową, przebudową, remontem dróg powiatowych lub dróg gminnych oraz przebudową dróg wewnętrznych, które po uzyskaniu właściwych parametrów technicznych będzie można zaliczyć do odpowiedniej kategorii dróg publicznych;
- **Program Rozwoju Elektromobilności**, w ramach którego finansowane będą projekty związane z rozwojem elektromobilności oraz transportem opartym na paliwach alternatywnych;
- **Program Społecznych Inicjatyw Mieszkaniowych** – to instrument wsparcia samorządów, które będą mogły realizować inwestycje w formule społecznego budownictwa czynszowego;
- **Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych**, w ramach którego rządowe środki trafiają do gmin, powiatów i miast w całej Polsce m.in.: na inwestycje ważne dla społeczności lokalnych;
- pozostałe programy finansowane z budżetu państwa, m.in.: w zakresie ochrony środowiska - realizowane przez NFOŚiGW, właściwy WFOŚiGW; w zakresie opieki nad osobami niepełnosprawnymi – realizowane przez PFRON, a także Program Senior+, Program „Aktywni+” na lata 2021-2025; w zakresie kultury, itd.

Wskazane powyżej źródła finansowania należy rozpatrywać jako katalog otwarty, który może ulec zmianom, z uwagi na aktualnie opracowywaną nową perspektywę finansowania 2021-2027, czas realizacji projektów nastąpi w latach 2022-2030. Tym samym należy zakładać, że w tym okresie pojawią się również inne programy dofinansowujące skierowane na rozwój inwestycji w samorządach. Identyfikacja i wybór potencjalnych źródeł, z których mogą być finansowane poszczególne przedsięwzięcia w ramach *Strategii* wymaga właściwej organizacji i koordynacji procesu pozyskiwania tych środków. W związku z powyższym zakłada się bieżące monitorowanie źródeł finansowania przez pracowników poszczególnych urzędów, co daje gwarancje ciągłej aktualizacji i dostosowywania najlepszych źródeł finansowych do realizacji zamierzonych inwestycji.

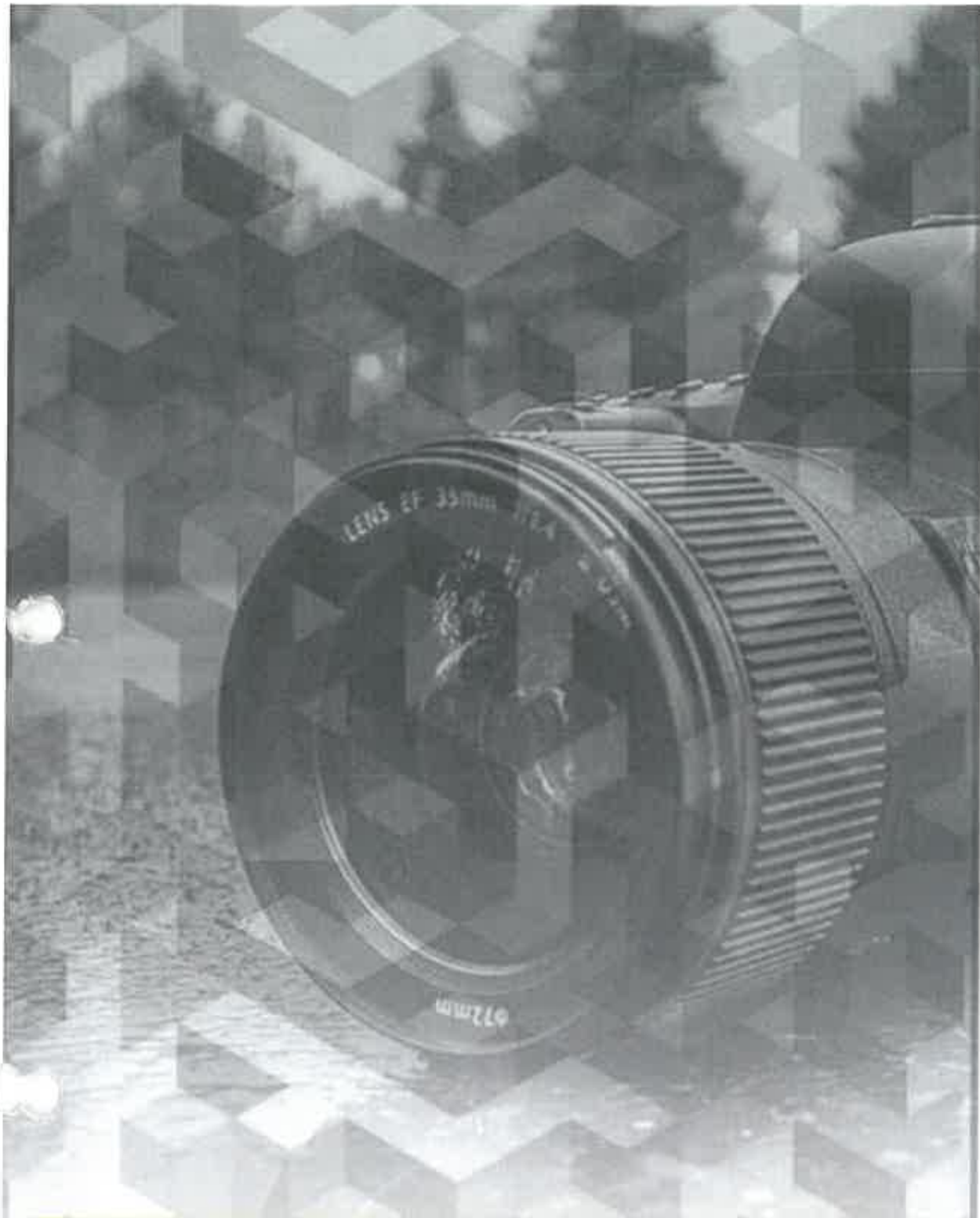
SPIS TABEL

Tabela 1	Skład i zadania Rady Porozumienia	111
Tabela 2	Skład i zadania Rady Porozumienia	111

SPIS MAP

Mapa 1	Zasięg terytorialny gmin wchodzących w skład Obszaru Funkcjonalnego „Wspólny Rozwój”	9
Mapa 2	Lokalizacja OF „Wspólny Rozwój” na tle województwa podkarpackiego.....	10
Mapa 3	Model struktury funkcjonalno – przestrzennej – Sieć osadnicza	79
Mapa 4	Model struktury funkcjonalno – przestrzennej – Uwarunkowania infrastruktura techniczna	80
Mapa 5	Model struktury funkcjonalno przestrzennej – Uwarunkowania przyrodnicze	81
Mapa 6	Model struktury funkcjonalno – przestrzennej – Uwarunkowania tereny górnicze	82
Mapa 7	Model struktury funkcjonalno – przestrzennej – Uwarunkowania obszary szczególnego zagrożenia powodzią.....	83
Mapa 8	Model struktury funkcjonalno – przestrzennej – Obszary strategicznej interwencji	84
Mapa 9	Model struktury funkcjonalno – przestrzennej – Wieloletni Plan Inwestycyjny	85
Mapa 10	Model struktury funkcjonalno – przestrzennej – Uwarunkowania Dziedzictwo Kulturowe i potencjał turystyczny	86
Mapa 11	Wschodnia Polska	93
Mapa 12	Obszary zagrożone trwałą marginalizacją.....	94
Mapa 13	Miejskie obszary funkcjonalne.....	97
Mapa 14	Obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom regionalny	98
Mapa 15	Obszar objęty Programem Strategicznym „Błękitny San”	99
Mapa 16	Obszary wiejskie województwa podkarpackiego.....	100
Mapa 17	Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym.....	102
Mapa 18	Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym.....	106

SPIS ZDJĘĆ

Zdjęcie 1 Cele Polityki Spójności na lata 2021-2027 33
Zdjęcie 2 Układ programów w perspektywie finansowej UE 2021-2027 37

Przewodniczący Rady Gminy
Rozwienica
Zbigniew Ziak